

sancta sunt à nobis de hereditibus Deo amabiliū
episcoporum, custodiendis. 1. ¶ Sanctissimi si qui-
dem patriarche vniuscuiusque diocesis hęc propo-
nant in ecclesiis sub se constitutis: & manifesta fa-
ciant Deo amabilibus metropolitibus quæ à nobis
constituta sunt. Illi quoque rursus etiam ipsi propo-
nant ea in metropolitana sanctissima ecclesia: &
constitutis sub se episcopis hęc manifesta faciant. Il-
lorum verò singuli in propria ecclesia hęc propo-
nant: vt nullus nostræ reipublice ignoret quæ à no-
bis ad honorem & ad augmentum magni Dei &
saluatoris nostri Iesu Christi disposita sunt. Insuper
sequens hęc tua sanctitas omnibus qui sub ea sunt
metropolitibus sanctissimis hęc faciat manifesta vni-
uerso tempore contrahenda.

2. ¶ Scripta exemplaria sanctiss. Archiepis. Ale-
xandriæ Epiphaniō sanctissimo archiepisc. Theopo-
litano: scripta exemplaria Petro sanctissimo episco-
pō Hierosolymorum: scripta exemplaria Ioanni vi-
ro gloriofissimo prefecto sacrorum pratoriorum
secundo exconsuli, & patricio: Dominico gloriofissi-
mo prefecto pratorij Illyrici.

*Cui etiam hac adiectum est: Et tua quoque celsitudo
hęc faciens, vna cum semper suscipitur sedem tuam
hęc firmare festinet: & si denuntiatur aliquid
tale delictum, prohibeat & maxime quæcumque in or-
dinationibus curialium vel officialium interdicta sunt.
Nuntiet autem etiam nobis: vt decens super eis impo-
natur correctio. Utatur quoque præceptis ad clarissi-
mos prouinciarum iudices: vt & ipsi quoque fiant in-
spiciunt, non permittant aliquid extra hoc quod à
nobis constitutum est, fieri. imminet enim eis pena
quinque librarum auri, si qui rem & ipsi prædicari
videntes non denuntiauerint aut sedi tue, aut impe-
rio vt vindique decens ornatus ordinationis gradui
construatur. Scripta cum adiectione, Dominico P. P.
Myrici.*

COLLATIO II.

DE NON ALIENANDIS
aut permutandis rebus ecclesiasticis immobi-
libus, aut in specialem hypothecam dandis
hereditoribus, sed sufficere generales hypo-
thecas.

TIT. I.
NOVELLA CONSTITVTIO VII.

*Imp. Iustinianus August. Epiphaniō sanctissimo &
beatissimo archiepiscopo felicitis huius ciuitatis,
& eumenico patriarche, (& patriarche Con-
stantinopolitano.)*

P R Æ F A T I O.

Nam intentionem hanc semper pro-
ponimus, omne quicquid prius im-
perfectum aut confusum videbatur,
hoc & expurgare, & perfectum ex im-
perfecto declarare. quod etiam in o-
mni legislatione facientes, credimus oportere & in
alienationibus quæ sunt super sacris rebus, vna cō-
plecti lege, quæ priores omnes & renouet & emen-
det: & quod deest, adiciat: & quod superfluum est,
abscindat. A Leone siquidem bonæ memoriæ (qui
post Constantinum piæ memoriæ, Christianæ fidei
inter imperatores principatum auxit, & constituit fa-
crarum ecclesiarum honorem & disciplinam) scripta
lex est de alienationibus ecclesiasticis, conclusa in
solâ huius felicissimæ ciuitatis sanctissima maiore
ecclesia. Et laudamus plurima huius legis, cum o-

moi vehementia & Dei cultura posita: sed eò quod
non generaliter posita sit in omnibus, egerit etiam
eam quadam correctione credimus. Ab Anastasio
quoque piæ memoriæ scripta quædam de talibus
lex est, nec similis priori, & omnino minus habens.
Efficax namque & per loca foris posita, nihilo minus
mansit imperfecta, eo quod ad solum sacerdotium &
diocesim respiciat constitutam sub beatissimo pa-
triarcha huius regiæ & felicissimæ ciuitatis: aliar
autem non perferuta sedes: cum vitique dignam
correctione esse eam arbitrabatur: propter quam
occasionem alia quidem corrigebat, alia vero in-
composita relinquebat. Quamobrem eam quoque
vacare de cætero sancimus, vt pote imperfectam, &
loco circumclusam, & non generalem inter leges e-
xistentem, neque aliquid studiosum introducentem.
Hęc ergo nos omnia emendantes, vna existima-
mus oportere legislationem imponere omnibus
sanctissimarum ecclesiarum, xenodochiorum, & no-
socomiorum, & monasteriorum, & brephotro-
phiorum, & gerontocomiorum, & totius sacra-
ti collegij rebus, & hanc legem Leonis piæ memoriæ
constitutiōne adiciere: prius breuiter eius legis-
lationem exponentes: sicque omne quod reliquum
est, intextentes. Vult enim illa neque Deo amabi-
lem archiepiscopum & patriarcham huius felicissi-
mæ ciuitatis, seu sanctissimæ maioris ecclesiæ, ne-
que œconomum vendere, aut donare, aut aliter ali-
enare rem immobilem, id est domum forsan, aut agrum,
aut colonum, aut mancipia rustica, aut ciuilem anno-
nas, (nam & hęc inter mobilia sunt numeranda) quæ
competunt Constantinopolitane sanctissimæ
maiori ecclesiæ: sed neque pro vlla compensatione
aut alia qualibet circumuentione tale aliquid agi:
& interminatur emptori quidem rei restitutionem,
vt reddat per tempora œconomum rerum sanctissi-
mæ ecclesiæ rem quam ipse perceperit, cum omni
medij temporis fructu, & aliis lucris: casu im-
minente pretiorum ei qui tale aliquid accipere aut
comparare presumpserit: cum etiam hoc quidem
quod contra leges actum est, ita ponat ac si neque
à principio gestum sit. Oeconomum verò hęc præ-
uaricantem dare quidem de suo sanctissimæ eccle-
siæ inbet omne quicquid ex ea causa lucratus est,
aut sanctissimam ecclesiam damnificauit. Super hoc
autem etiam excludit eum officio œconomi: & dat
adionem sanctissimæ ecclesiæ non contra solos Deo
amabiles œconomos, sed etiam contra successores
eorum: siue ipsi hoc alienauerint, siue pro tempore
Deo amabilem episcopum, aut aliquem aliorum
clericorum videntes alienantem, taciturnitate dege-
neri & sine libertate passi sunt, & multo potius si
consentientes & videntes tale aliquid permis-
erunt, & non causam prohibuerunt. Ad hoc autem
& tabellionem qui talia confecit instrumenta, per-
petuo tradet exilio: nullam ei clementiam neque
reuerfionem participans, ipsos quoque maximos
iudices qui ad hęc accedunt, & ministrant talibus
causis, aut confici apud semetipsos monumenta
pro confirmatione talium donationum aut alie-
rum actuum patiuntur: & cingulo & dignitate &
substantia interminatur excludere. Hoc igitur in-
crepans vehementer, permittit rei ecclesiasticæ v-
sum, aut qui vocatur vsum fructus, sub certo quodam
tempore, aut etiam vsque ad vitam percipientis dare
sanctissimam maiorem ecclesiam, sub hac tamen
definitione, vt is qui accepit munificentiam, eius-
dem quantitatis recompenfer rem sanctissimæ ma-
iori ecclesiæ sub proprietatis ratione, ex qua posset
eundem reditum sanctissima ecclesia habere quan-
tum ille ex vfu accepit: post percipientis vitique
mortem, aut definitum tempus, vfu videlicet & vfu-
fructu dato ecclesiasticæ rei ad sanctissimam maio-
rem ecclesiam redeunte, & vfu donatæ rei cum
proprietate sanctissimæ ecclesiæ faciendâ. talem
namque contractum sine periculo esse ponit lex.
Si verò minus fuerit quàm quod datur à sanctissi-
ma ecclesia, illud quod componatur ei, cuius mox
quidem

quidem percipit proprietatem, sperat autem & v-
sum accipere, infirmum contractum & pro non fa-
cto ponit: datque licentiam vindicationis, vt pote
circumuentione contra ius sanctissimæ ecclesiæ fa-
cto. 1. ¶ Lex itaque talia sub breuitate decer-
nit, & multam imponit: & vsque ad res sanctissi-
mæ ecclesiæ stat solummodo: & omnem, quidem
perimit circumuentionem quam prædicimus: non
tamen reuocare calliditatem postea insurgentium
valuit. Quidam enim dudum hoc quod vocatur co-
lonarium ius: colonarium ius est, veluti si domum
valentem centum solidos, & præstantem pensionem
decem solidorum, accipiat quis ab ecclesia, & det pro
ea solidos centum, seu amplius, aut certe minus: &
quali iam de proprio adgrauet se dare singulis annis
quasi pensionis nomine solidos tres. iste autem ap-
pellatur paroccus, sed ipsam domum sub tantâ parua
pensione in perpetuum & ipse & heredes eius possi-
debat, adinuenciat, neque nostris legibus, neque
alij cuiquam omnium notum, circumuentionem non
parua meditati sunt contra legem, perpetuas pen-
siones alienatione, quod nos de cætero agi pro-
hibemus, & pro eo ipso conscripsimus legem. Du-
dum autem & ad emphyteusim respexerunt, & im-
minuerunt plurimam quantitatem veri redditus illis
qui emphyteusim accipiunt, præstantes hi qui rebus
pridem sanctissimæ maiori ecclesiæ præsidebant.
Ideoque nos in quadam constitutionum nostrarum
definitum quidem vsque ad personas tres emphy-
teusim fieri, & percipientis, & duorum successorum a-
liorum: hoc etiam super rebus sanctissimæ maiori
ecclesiæ fieri permittimus: non autem vltra sextam
partem releuari emphyteusim percipientibus pro-
pter fortuitos casus facientes. Quia verò didicimus
sic esse & impii ab aliquibus fieri documenta, vt
neque sexta relinquatur sanctissimæ ecclesiæ pars,
neque omnibus emphyteusim accipientibus do-
natis: Anastasius autem piæ memoriæ gesta monu-
mentorum constituit fieri super alienationibus, si-
cut etiam huius rei fieret tempus, & emphyteusim
statuens, sine gestis quidem vsque ad solam vitam
quod emphyteusim: cum gestis autem, in per-
petuum eam extēdentes, neque perfectam fecit, neque
vilem legem, & vnd que imperfectam, vsque ad so-
lam diocesim patriarchicæ sedis huius felicissimæ
ciuitatis (sicut prædicimus) legislationem sta-
tuas.

*De rebus ad venerabilia loca pertinen-
tibus non alienandis.*

CAP. I.

Nos igitur (iam enim ad legem ventendum est)
sancimus, neque sanctissimam huius felicissi-
mæ ciuitatis maiorem ecclesiam, neque sub ea con-
stitutas ecclesias, quarum ipsa prerogationem susce-
pit (sicut eam Anastasius piæ memoriæ interpreta-
tus est) neque alias omnes ecclesias in hac felicissi-
ma existentes ciuitate, aut circa eius confinia, neque
sub patriarchica sede huius felicissimæ ciuitatis
constitutas, quarum metropolitans ipse ordinat, ne-
que alium vllum vndique patriarcham, neque episco-
pum (dicimus autem & eos qui in Oriente, & qui
in Illyrico, in super & in Ægypto & in Lycaonia ac-
que in Lycia, & eos qui in Aphricana prouincia
sunt, & complexiū dicendo, per omnes quæcumque
nostræ sunt terre, necnon in Occidente sunt. Duo a-
mabiles episcopos ab ipsa seniori Roma vsque ad
Oceanum constitentium, sanctissimarum orthodo-
xarum ecclesiarum) neque aliquem xenodochum,
aut prochorophum, aut nosocomum, aut orphano-
trophum, aut brephotrophum, & gerontocomion,
aut monasterij virorum vel mulierum abbatem vel
abbatissam, aut quemlibet omnino prædicentem

venerabilibus collegiis, licentiam habere alienare
rem immobilem, aut in domibus, aut in agris, aut
in hortis, aut omnino in huiusmodi, neque rusti-
cum mancipium, neque ciuilem ananiam: nec per
speciali pignoris occasionem tradere creditoribus.
Alienationis autem nomen generalius ideo posui-
mus, vt prohibeamus & venditionem & donatio-
nem, & commutationem, & in perpetuum extēdam
emphyteusim, quæ non procul ab alienatione con-
sistit. Sed omnes vbique sacerdotes ab huiusmodi a-
lienatione prohibemus, subditos penis quibus Leo-
nis piæ memoriæ via est constitutio. Illam namque
per omnia valere & ratam esse sancimus, propterea
hanc proposuimus & protulimus, & non paterna
voce legem conscripsimus, sed hac communi & Gre-
ca, vt omnibus sit nota propter facilem interpreta-
tionem. Quod itaque iam præterit, relinquimus:
nam tanta documenta tempore longo facta nunc
commouere, multæ erit terguerfationis. Quapro-
pter quæ vsque huc hætenus extant, proprium ha-
beant schema: de cætero autem omnem alienatio-
nem interdiciamus, prædictas eis penas impo-
nentes.

*De principe qui rem immobilem vno
rabili loco dederit.*

CAP. II.

Vt autem lex ad humanæ naturæ varietatem, &
quod semper venit, moderata, per omnia im-
mota permaneat. (quid enim erit stabile inter ho-
mines & ita immobile vt nullam patitur mutatio-
nem: cum omnis noster status sub perpetuo motu
constitit) necessarium existimauimus, quasdam ex-
ceptiones dare legi cum multis vigiliis & subtilita-
te adiuuentas: vt eas habens in auxilio lex nequa-
quam moueatur. 1. ¶ Sinimus igitur imperio, si
qua communis commoditas est, & ad vtilitatem rei-
publicæ respiciens, & possessionem exigens talis ali-
cuius immobilis rei, qualem proposuimus hoc ei à
sanctissimis ecclesiis & reliquis venerabilibus domi-
bus & collegiis percipere licere, vndique sacris do-
mibus indemnitate seruata: & recompenfanda re eis
ab eo qui percipit, æqua aut etiam maiore quàm
data est. Quid enim causetur Imperator, ne meliora
det? cui plurima dedit Deus habere, & multorum do-
minum esse, & facile dare, & maxime in sanctissimis
ecclesiis, in quibus optima mensura est donatarum
eis rerum immensitas. Vnde si quid tale fiat, & prag-
matica præcesserit forma, præcipiens imperio dare
aliquid talium rerum, & recompenfauerit mox rem
meliozem & vberiozem, & vtiliozem: sit ea permuta-
tio firma: & ij qui prædicent domibus quarum est
quod alienatur: & qui talibus administrant literis,
sine querela vndique sint, nullam metuentes pena-
rum quæ à Leone piæ memoriæ interminantur, & à
nobis firmatæ sunt: vitique cum nec multum distaret
ab alterutro sacerdotium & imperium, & res sacras
à communibus & publicis, quando omnis sanctis-
simis ecclesiis abundantia & status ex imperialibus
munificentis perpetuo præbeatur. Alterutris ita-
que compenfans quæ decet, non ab aliquibus
iure culpabuntur. Aliam verò omnem siue ad im-
perium ipsum, siue ad aliam quamcumque perso-
nam factam siue venditionem, siue donationem, si-
ue permutationem, siue emphyteusim, perpetuam
omnino perimimus, sed neque datio-
nem cuiusdam pignoris in re immobili factam
occasione mutuum fieri sinimus. Et hæc vale-
re volumus in omni ecclesia, & omni mona-
sterio, & nosocomio, & xenodochio, & brepho-
trophio, & asceterio, & gerontocomio, & omni
absolutè collegio quod a dno pia constituit, nul-
lo penitus horum aliquid accipere ab eis valeat

Vnde neque constitutione Anastasij diuinae memorie vltimus opus erit. neque secundum illam facienda decreta memoratae obseruationis. ipsa enim rei principia perimentes, & prohibentes quod sit. nequaquam perseruatione deinceps indigebimus.

Quomodo emphyteusis ecclesiasticarum rerum contrahi permittitur.

CAP. III.

Emphyteusim autem siue in sanctissima maiore ecclesia: siue in omnibus reliquis adorandis domibus fieri sinimus, & in accipientis persona, & in duobus eiusdem personae heredibus deinceps, filiis tantum solis masculis, aut foemina, aut nepotibus utriusque naturae, aut vxore, aut viro, si hoc videbitur de vxore aut viro expressim non iunctur. alioqui non transire ad aliquem alterum heredem: sed vique ad solam vitam percipientium standum, nisi filios aut nepotes habuerint. Aliter autem penitus emphyteusim agi ecclesiasticam censendam aut prochiej rei immobilis aut mancipij rustici & ciuilis annotatione nullo permittimus modo: neque quod sit, habere aliquod penitus robur sinimus.

Qua vero Leonis quidem piz memorie constitutio sub nulla penitus deminutione dari rem ecclesiasticam sancimus: nos autem in alia constitutione a nobis scripta sextam excipi solum super emphyteusim sancimus: huiusmodi quendam deminutionis rei damus ordinem, vt queratur cum omni veritate & subtilitate pensio eorum quae dantur tanta quanta ab initio fuit quando ad sanctissimam venit ecclesiam: & detur emphyteusis talibus personis quales dudum diximus. tunc enim sextam ei partem cum scrupulositate imputandam concedimus. Si vero minus contigerit per quandam cladem pensionem, aut in toto: tunc constantem pensionem accipiat qui emphyteusim subire vult: aut nec accipiat penitus, cum liceat conducere potius quam tales deminutiones in emphyteusim celebrare. Si vero aliquis ecclesiastici praedij suburbani emphyteusis detur: qualia plurima maxime in hac nouimus sanctissima consistere ciuitate, multo quidem digna pretio, paruas vero redditua pensiones, aut nihil pensionum omnino non ex redditibus metiri emphyteusim, sed estimari suburbanum subtiliter, & reputari ex pretio collecto. redditus possibiles in viginti annis computari: & in redditibus ex hoc computatis agi emphyteusim, non perpetuo, sed in eum qui percipit: & duas ex eo successiones, & viro & vxori sicut praediximus faciendam. Scire autem emphyteusitas conuenit, quia si biennio continuo non exsoluerint emphyteuticum canonem, (hoc enim tempus pro triennio aliorum hominum sufficere ad casum ecclesiasticarum aut prochieicarum emphyteusim pro non soluto canone ponimus) sicut omnino extranei emphyteumatis: & volentibus praepositis sacrarum domuum licet praedia aut domos defendere nullam metuentibus meliorationum redditionem. sed si quidem deterius fecerit praedium aut suburbanum aut domum, qui emphyteusim percipit: cogi enim de suo diligentiam ac restitutionem praefici status facere, & obligatum esse ad hoc ipsum & heredes eius, & successores, eiusque res, in super & debitos omnes redditus sine dilacione exigere. Quod autem dictum est a nobis, vt nullius immobilis rei ecclesiasticae aut prochieicae alienatio sit permissa: ad nullam nostrae reipublicae personam sancimus valere, non solum super constantibus domibus & suburbanis, & hortis, & agris, sed etiam super ruinis, siue ex igne, siue ex terremoto, siue ex alia qualibet causa ruina sit: sed etiam in iis quae omnino destructa sunt, & in pauimento iacent, siue etiam in puris ruinis nullum aedificium habentibus, neque materiam iacentem. Non enim in illis alienationem fieri permittimus, nisi in sola emphyteusim temporali secundum quod dudum a nobis dictum est, & in tribus personis talibus quales praediximus. Vt neque vlla circumscriptio rem ecclesiasticam in talibus fiat: duobus pro tempore primatibus mechanicis, aut architectis: siue in hac regia & maxima ciuitate vna cum Deo amabilibus aconomis, & quinque reuerendis, scilicet presbyteris, & duobus diaconis, praesente quoque Deo amabili episcopo: siue etiam in prouincia duobus insignibus mechanicis aut architectis, aut etiam vno (si vnum solum ciuitas habeat) interuenientibus in illis locis, sacrosanctis euangelis positis designatur ab architectis, quantum competat pro hoc solui sanctissimae ecclesiae secundum modum emphyteusis: & in his emphyteuticam conscriptionem in eo celebrari secundum figuram prius dictam. Illum vero aedificare, & vi materibus, si materias habeat, & transmittere emphyteusim vsque ad duas successiones: (sicut dictum est) & sic reueriti post trium personarum mortem ad sanctissimam ecclesiam, aut venerabilem domum ex qua facta est emphyteusis, & eam valere talem contractum, vt ipse praesenti non repugnantem legi. Neque illud quod haecenus contra tales contractus agebatur, valere permittendum est de actione, vt si vel duorum heredum compleatur tempus, licentia sit eis qui post illum sunt: in emphyteusim dare id vnde agitur, & semper eos prononi alius. In hoc enim nihil aliud est, quam per resolutionem, & machinationem perpetuas eis emphyteusis. magis autem priuationes ecclesiasticarum agi rerum. Sed & si quid factum est tale: nullam necessitatem esse reuerendis aconomis duobus heredibus cessantibus, ceteris tradere.

Quomodo res sanctae verum ad sancta loca pertinentium constituantur.

CAP. IIIII.

Si quis autem voluerit accipere secundum rationem vsus, aut qui vocatur vsusfructus, rem ecclesiasticam aut sanctissimam maioris ecclesiae, aut alterius cuiuslibet quae in omni nostra ditione sunt, possit, aut prochieiorum, omnino percipiat. hoc & secundum praedictam obseruationem, & secundum formam constitutionis Leonis piz memorie: vt iste locuples existens, & substantiae immobilis dominus, aliam mox rem secundum proprietatis ius compenset sanctissimae ecclesiae, aut venerabili domui, ex qua percipit tantos & tales frequentes redditus, quatos aut quales habet, quod datur ita, vt post eius obitum ecclesiastica aut prochieica res reuertatur ad venerabilem domum cum vsu qui datus est, non transcendente tempus vitae percipientis. Accipiat autem similiter etiam rei in compensationem datae & vsus: quatenus si post percipientis obitum, aut tempus in quo donatio vsus conuenit, non transcendens videlicet percipientis vitam, virumque ex toto, & secundum proprietatem, & secundum vsum apud sanctissimam ecclesiam remanentem.

Quibus penitus subiacent qui alienationes praedictarum rerum fecerint.

CAP. V.

Quia vero Leonis piz memorie constitutio penitus a pedibus solummodo in venditione decreuit, nos autem interdiximus non venditiones solum, sed etiam donationes & permutationes & perpetuas emphyteusis, & pignorum dationes in rebus immobilibus: videmus autem quosdam sic amatores periculi constitutos, vt praesumant ad ea quae interdita sunt, accedere, & circumuentionem facere legibus ex voluntate

luntate & praesumptione quam habent, & quae omnibus modis interdita sunt, & forsitan deducunt homines ad mortem, qui hoc agunt: propterea necesse est existimauimus, in vnoquoque contractu etiam certam statuere poenam: his quippe poenis quae postea sunt aduersus aconomos ex constitutione praedicta piz memorie Leonis, similiter & nunc imminuentibus aconomis, aut xenodochis, aut hofocomo, aut brephotropho, aut abbati, aut abbatissae monasterij aut asceterij, secundum quod prius dispositum est. Si quis igitur emere praesumpserit rem ecclesiasticam, aut prochieicam: cadat quidem mox pretio: exigatur autem res quam accepit, cum omni medij temporis incremento: & contra sanctissimam quidem ecclesiam, aut venerabilem domum nullam omnino habeat actionem: contra venerabiles vero aconomos, aut qui omnino vendiderunt, in propriis eorum substantiis ex contractu habeat actionem: vt metu suae substantiae, etsi non propter Dei timorem, tamen legiores circa venditionem fiant. Si quis autem per donationem accipere praesumpserit rem ecclesiasticam aut prochieicam: & ipso quod datum est, omnino cadat: & aliud tantumdem ex sua substantia repenset sanctissimae ecclesiae, aut venerabili domui ex qua hoc suscepit: vt quam nifus est agere contra eam nouitatem, hanc sibi met in propriis exhibens suam sentiat malignitatem. Si autem permutatio in quibusdam personis fiat praeter solum imperium, sicut praediximus: & qui permutationem accepit subiacere poenae, & datum sibi rem amittat, & recurat rursus haec ad venerabilem domum vnde progressa est: & quod pro compensatione dedit, maneat apud venerabilem domum: & qui accesserit ad causam legi contrariam, cadat viroque iuste: & secundum hoc poenae subdatur, secundum quod & propriis cadet, & quod sperauit, non acquisiuit, etiam hic actione ei seruata in propria substantia eorum qui contractum cum eo celebrauerunt.

Ut licet res ecclesiae generali hypotheca subiacere, non autem speciali.

CAP. VI.

Si autem creditor in pignore corporali elegerit accipere rem immobilem ecclesiasticam aut prochieicam, in domibus forsitan, aut suburbanis, aut agris, aut hortis, aut ciuilibus panibus, aut rusticis mancipiis, & dederit aurum hoc cadat creditor, & habeat lucrum quae mutuum accepit sanctissima ecclesia, aut venerabilis domus, quod mutuum est aurum: etiam hac contra celebrantem mutuum aconomum, aut xenodochum, aut brephotrophum, aut praesulem monasterij aut asceterij, aut aliorum venerabilium collegiorum, creditori actione manente: his omnibus etiam in abbatissis mulieribus asceteriorum aut monasteriorum valentibus. Si enim omnino sanctissimis ecclesiis, aut aliis venerabilibus domibus crediti opus fiat, aut in solam necessariam videlicet & inuitabilem occasionem, & praeter quam non poterit quod imminet, adimpleri: aut in aliam causam vtilissimam sanctissimae ecclesiae consistentem: licebit praepositis earum vsque ad generalem hypothecam stare: & nullum speciale pignus creditoribus praebere.

Quibus poenis subiacent qui perpetuam emphyteusim contraxerint.

CAP. VII.

Si vero & perpetuam quisquam emphyteusim accipere praesumpserit, quod non licet, aut temporalem quidem, non tamen secundum huius nostrae legis obseruationem: etiam sic cadat quidem ab

emphyteusi: & quod datum est, maneat apud venerabilem domum. Det autem continuo & post casum emphyteumatis, quantum futurus erat solueret, si secundum legem subisset emphyteusim: nihil apud eum remanente ex rebus pauperum, quae frustra per emphyteusim datae sunt. Hae igitur omnia custodiantur praedictis subiecta poenis: neque tabellionibus praesumentibus instrumentis talibus insinistrare, sed metuentibus vsque ad exitium, & vt nunquam reuertantur, nec si sacrae hoc praebat forma: neque iudicibus vel distate talia instrumenta praesumentibus, vel facta suscipere, & gestis monumentorum ea firmare: ne etiam ipsi & cinguli & dignitatis & substantiae casum secundum Leonis constitutionem sustineant.

De non alienanda sacra vasa.

CAP. VIII.

Idem poenis seruandis etiam aduersus eos qui sacra vasa contra nostram legem aut pignori dant, aut vendunt, aut constant propter alienationem, nae & illos aequa aut maiori poena dignos esse sancimus, quanto etiam circa sacras res & Deo dicatas praesumpserunt impie agere: nisi tamen aliquid tale fiat, quod diximus circa redemptionem captiuorum, vbi animae hominum liberantur a mortibus & vinculis, in anathematium venditione vasorum. Simili quippe obseruatione & super alienatione ciuiliu panum custodienda, sicut saepe diximus: quod tales panes non solum in hac felicissima ciuitate, sed etiam in magna Alexandria & in Theopoli esse didicimus. forsitan autem tale quid & in alijs prouincijs quibusdam est. Si enim etiam alibi huiusmodi quaedam sit possessio, & in illa lex seruetur, & suam obseruationem extendat.

De eo quae per pragmaticam rem ecclesiae comparauerit.

CAP. IX.

Quia vero verisimile est quempiam etiam in circumuentionem huius legis tentare pragmaticas nostras formas accipere tale aliquid ei agere permittentes: & hoc prohibemus in omni persona maiore vel minore, siue in cingulo constituta, siue hominum qui circa nos sunt, siue aliorum quisquam inter populos habitantium: & sancimus nulli penitus licentiam esse, talem quempiam pragmaticam proferre typum, neque ex hoc accipere aliquid de sanctissimis ecclesiis compendium, aut monasterijs, aut prochieis, aut alijs venerabilibus collegijs, immobilium rerum, sed & gloriosissimo quae hori poenam imminere, centum librarum auri, si quid tale distauerit: simul & suscipientibus insinuationem talis cuiuspiam sacrae formae gloriosissimis iudicibus, aut alijs quibusdam eandem imminere poenam: & tabelliones succumbere Leonis piz memorie constitutioni: si egerint tale aliquid instrumentum: & Deo amabiles episcopos, aut venerabiles aconomos sine periculo resutare huiusmodi sacras pragmaticas formas, magis autem cum periculo suscipere & agnoscere: quia circa ipsum sacerdotium periculum sustinebit, si negligentes, has leges, quae ita sunt, pragmaticas sequantur formas. Oportet enim ea quae communitate & generaliter in omnium utilitatem sancuntur, potius valere, quam ea quae circa aliquos studentur agi ad corruptionem communium legum. His solis videlicet conducendis, & emphyteusi dandis rebus quascumque putant tali aliquo egere.

De administratione qui vim ecclesiae alienauerit.

CAP. X.

Si tamen voluerint quaedam sub propria gubernatione habere Deo amabiles aconomos, aut aliorum praesules collegiorum: nulli eorum qui in potentia sunt, neque secundum sacram pragmaticam formam licentiam esse cogere eos aut per conditionem suam per emphyteusim hanc tradere: qui hoc agit: & sacrilegij subiacere poenae.

& omnibus multis quae hac nostralege sacra continentur, & supplicis.

De monasteriis neu alienandis. CAP. X I.

Q Via vero cognouimus aliquid pessimum delictum factum & apud Alexandrinos, & apud Aegyptios, iam autem & in aliis quibusdam imperij locis quosdam praesumere ipsa venerabilia monasteria vendere, aut permutare, aut donare, (in quibus & altare collocatum est, & sacrum exhibitum ministerium, quale moris est in sanctissimis ecclesiis celebrari, sacris quippe lectis scripturis, & sacrosancta & ineffabili communione tradita, & monastica illic facta habitazione) ita ut haec mutarentur ex sacro & Deo amabili schemate ad priuatam mansionem & statum: haec omnino de cetero fieri prohibemus, nulli hominum permittentes hoc derelinquere, sed etiam factum infirmum omnibus declarauimus modis, & priorum casum imponimus accipientibus: venditorem quoque damnificamus & rei casu, & pretij amissione, sanctissimae ecclesiae eius loci & venerabilibus monasteriis hoc tribuentes: quatenus ipsi prouideant ut quod male alienatum est, rursus ad monasticam seu uocent figuram: neque hypotheca super his ualentes sed etiam ipsa infirmanda, & rursus sacro monasterio assignanda.

Si sterilis ager ad ecclesiam proueniat. CAP. X II.

Sicut autem damnosas alienationes prohibemus, sic & damnosas possessiones interdiciamus. multae enim apud nos motae sunt quaestiones, ubi quidem minus idonea praedia donauerunt sanctissimis ecclesiis, aut venerabilibus domibus, aut etiam uendiderunt tanquam idonea: cum utique sterilia a principio essent, & ex hoc venerabilibus domibus nocuerunt. Interdiciamus igitur rectoribus venerabilium domorum tale aliquid agere: aut certe cognoscere, quia si non cum omni subtilitate fecerint contractus, sed scanea quaedam possessio aut damnosa detur ecclesiis, aut monasteriis, aut xenodochiis, aut nosocomiis, aut aliis venerabilibus collegiis: contractus quidem pro non facto erit, & recipi omnino qui dat, quod per circumuentionem & fallaciam datum est: oeconomus autem qui tale aliquid egerit, aut abbas, aut xenodochus, aut nosocomus, aut prochorothus, aut orphanotrophus, aut gerontocomus, de suo, ei qui dedit, fauabit ex hoc damnus. Si uero sic causa figuretur, ut etiam aliquid aurum pro hoc detur: & hoc lucrabitur quidem venerabilis domus quae scaneum aliquid accepit. qui uero aurum dedit, habebit contra eum qui contractum celebrauit, ex hoc actionem: sicut praediximus.

EPILOGVS.

Hae omnino a nobis super ecclesiasticarum, aut omnino procharum rerum alienatione posita sit lex: Leonis quidem pie memorie sequens constitutionem, & non aliud quidem curans, aliud autem incuratum relinquens: sed in omni terra quam Romanorum continet lex, & catholicae ecclesiae sanctio, haec extendatur. & determinet quae sua sunt, & ualeat perpetua, & custodita, & a sanctissimis patriarchis uniuersiusque diocesis, & a Deo amabilibus metropolitibus, & ab aliis episcopis, & clericis, & oeconomis, & abbatibus, & xenodochis, & nosocomis, & brephotrophis, & gerontocomis, & orphanotrophis, & omnibus similiter rectoribus aliquorum sanctorum collegiorum: omnibus imponens proprium robur: & licentiam praebens uolenti denunciare quae delinquantur. Laudabilis enim huiusmodi est, & calumniatoris effugiet nomen, qui enisam contra leges factam redarguit, auctor pietatis & utilitatis sacris domibus factus. Seruabunt autem eam nihilominus & nostrae reipublicae

et iudices maiores & minores, ciuiles & militares: & praecipue per omnes dioceses constituti gloriosissimi praefecti sacrorum praetorium & mediarum habentes administrationes, quos spectabiles uocant: dicimus autem Augustales, & proconsulares, & spectabiles comites, & alios Orientis, & qui post illos sunt magistratus, hoc est prouinciarum consulares siue praesides constituti, atque defensores ciuitatum, & similiter omne ciuile & militare & publicum auxilium, hanc nostram legem, tanquam in communis utilitate, & pro totius terrae pietate positam seruet: & praerogatos subdarae pennis quas primitus diximus. Si quid autem de condictionibus ecclesiasticarum rerum aut in aliis capitulis sancimus, aut a prioribus nostris sancitum est: maneat hoc in propria firmitate: neque ex praesenti sacra nostra constitutione nouandam. alia enim omnia manere in propriis terminis finibus: nisi tamen aliquid de his habeat quae hic constitutum: cum sufficit pro omnibus haec lex super id quod a Leone pie memorie factum est, omnem aduersus proclitas res auferre alienationis occasionem.

EPILOGVS.

Tua igitur beatitudo, & qui post illam in pontificalibus sedibus fuerint, quae a nobis disposita sunt, operi effectuique tradere festinet. Diuinitas te seruet per multos annos, sancte ac religiosissime: pater. Dat. xviii. kalend. Maij, Constantinop. Basilario V. C. Coll.

VT IVDICES SINE QUOQUO suffragio fiant. TIT. II.

Nouella Constitutio octaua. Imp. Iust. August. Icani praef. praes. iterum tunc consuli & patris.

PRAEFATIO.

Omnes nobis dies ac noctes contingit cum omni lucubratione & cogitatione degere, semper uolentibus ut aliquid utile, & placens Deo a nobis collatoribus praebatur, & non in uano uigilias ducimus: sed in eiusmodi casu expendimus consilij, pernoctantes, & noctibus sub aequalitate dierum uententes: ut nostri subiecti sub omni quiete consistat, solitudine liberati: nobis in nosmetipsos pro communibus cogitationem suscipientibus, per omnem namque curiositatem & inquisitionem subtilem discurremus, illa agere quae uententes, quae utilitatem nostris subiectis introducendo, omni eos onero liberent, & omni damno extrinsecus illato, citra publicum censum & iustam legitimamque collationem. Inuenimus enim plurimam ingressam causis iniustitiam: & hanc non olim sed ex quibusdam temporibus uolenter accessisse, & omnes nostros subiectos ad inopiam compulisse, ut ad nouissimam ipsi penuriam deuenire fluctuaret, & neque consuetas & legitima tributa, & pro ueritate pias functiones secundum publicum censum possint sine maxima necessitate persolvere. Quomodo enim ualere collatores, cum ex aliquo tempore imperatores semper aliquid lucrari ex prouentu iudicum cogitent, & merito hos sequerentur etiam gloriosissimi praefecti: ex hac iniustitia, damnis extrinsecus illatis solennibus piis collationibus suffecerit? Cogitatio igitur nobis facta est, quod agerent omnia quae uenire in nostris prouinciis sunt, uero actu communi ad meliora migraremus. Hoc enim omnino euenturum credimus, si praesides gentium quicumque ciuiles administrationes prouinciarum habent, puris procuremus uti manibus, & ab omni abstinerent acceptione pro illis, solis contentos eis quae a sisco datur, quod non aliter fieri, nisi & ipsi cingula

la sine mercede percipiant, nihil omnino dantes nec occasione suffragiorum, neque his qui cingula habent, nec alij omnium uili. Considerauimus enim, quia licet quatuor immo datus imperio, atque nostri subiecti incrementum maximum percipient, si indemnes a iudicibus conseruentur: & impium & siscus abundabit uicis subiectis locupletibus: & uo hoc inducto ordine, plurima rerum & innumera erit uerba. An certe non omnibus manifestum est, quoniam qui aurum dat, & ita administrationem emittit: non dat hoc solum quantum occasione aduenitum est suffragiorum, sed & aliud extrinsecus addit amplius occasione commodi administrationem aut dantibus aut spondentibus? & sic uo principio illicito dato, plurimas necessitas manus circumire eum qui donationem facit: & hoc non de suo forte praebere, sed mutuum, & ut mutuae possit, damnificatum: & computare apud se: quia conuenit eum tantum ex prouincia percipere, quantum libere quidem ei debita, fortes, & uisuras, & damna pro ipso mutuo: computabit autem & in medio expensas largiores, iam & iudici, & qui circa ipsum sunt, conuenientes, & quendam etiam sibi meti recondet quatuor in tempore sequenti, in quo forte non administrabit. Quapropter eius quod ab eo datum est, triplum magis autem, si oportet uerius dici, decuplum erit, quod a subiectis nostris exigitur: & ex hoc etiam siscus immittitur. nam ea quae oportebat in siscum inferri, eo quod administrationem habet puris uicem manibus: hoc ad propriam utilitatem redigens qui administrationem habet & inopem faciens nobis collatorem, inopiam ipsius quae per ipsum agitur, nobis reputat, & quanta impie talia dunt, ad horum furorum merito relata occasione? Administrationes namque habentes prouinciales, ad hanc acceptionem respicientes, multos quidem reorum dimittunt, vendentes eis delictum: plurimos autem innoxiorum condemnant, ut noxijs praesent. & hoc non solum in pecuniatis causis agitur, sed & in criminalibus, ubi de anima est periculum. fugaeque sunt ex prouincijs, & constant huc omnes ingemiscetes, sacerdotis, & curiales, & officiales, & possessores, & populi, & agricolae, iudicum furta merito & iniustitias, accusantes, & haec non sunt sola, sed etiam ciuitatum seditiones, & publicae turbae plerumque pecuniae causa sunt atque sedantur, & omnino una quaedam est haec omnium occasio malorum: & accipere suffragium a iudicibus, totius nequitiae est principium, & terminus est quoque hoc sacrorum eloquiorum mirabile & uerum, quod auaritia omnium sit mater malorum, maxime quando non priuatum, seu iudicum inhaeret animabus. Quis enim sine periculo non furetur, quis non latrocinabitur sine reatu ad administratorem respiciens? Illum namque uidens omnia auro uendentem, & praesamens quia quicquid egerit illicitum, hoc pecunias dando sedimet: hinc homicidium, & adulterium, & inuasiones, & uulnera, & raptus uirgineum, & commerciorum confusio, & contemptus legum & iudicium, omnibus haec uania proposita esse putantibus, tantum aliquid uilium mancipiorum. Sed neque suffragium considerare & exponere quanta ex furto prouincialium iudicum sunt pessima nullo eos praesentem cum fiducia redarguere, cum illi repente se emisse cingula pronuntient.

De magistratibus siue suffragij datione et exaudi.

CAP. I.

Haec omnia apud nos cogitantes, & hic quoque participem consilij sumentes eam quae a Deo data est nobis reuerendissimam coniugem, & tuam celsitudini causam communicantes, & quaedam etiam a tuo sumentes consilio, ad hanc sacram uenimus legem: per quam sancimus, neque proconsulariam, neque uicariam, neque uicariam, neque co-

mitem Orientis, neque aliam: quamlibet administrationem, neque proconsularem, neque praedalem (quas consularias & correcticias uocant) quorum expressim meminit subiecta huic sacrae legi nostrae descriptio, quaeque solas sub hac lege ducimus, dare aliquid suffragium, neque pro administratione quamlibet donationem, neque iudici uili, neque horum qui circa administrationem sunt alicui, neque alteri per occasionem patrocinij: sed gratis quidem sumere, administrationes: pauca uero praebere occasione eorum quae pro cingulis dantur & chartis, nam subiectus etiam descriptionem huic sacrae nostrae legi, declarantem quid computat uicariamque administrationem nostram praebere in sacro nostro latereculo, aut in foro tuae celsitudinis occasione codicillorum, aut praecceptorum: unde & illud abbreviatum est ne praestet illi maximum damnus.

De uicario Asiae & praefide Phrygiae in comitis Phrygiae Pacatiana nomina uaslatie.

CAP. II.

Illud tamen decernimus, oportere uicarium Asiae, Inz, qui est quoque iudex Pacatiana Phrygiae, non uicarius quidem ita nuncupari, sed de cetero comite Phrygiae Pacatiana nominiari: & percipere de sisco, quae etiam nunc occasione aduenitum & capitorum pro uirque administratione percipiebat, nihil horum immituto: non autem duobus officiis uic: sed permixtum & iudicis & uicarij unum esse, comitatum existens & nominatum periculo functionum publicarum & ei & omnibus similiter imminente: ut pote uo officio constituto non diuidendo penitus, sed per unam continuationem militantijs uniuersis. quod accipiet quidem propter duplex periculum, annonas, & capita: quae uirque pridem percipiebat officium: non tamen in altera quadam administratione pridem quidem uicarium, nunc autem spectabilem comitem in Pacatiana Phrygia, non habentem penitus uilium participium in alijs Asiae prouincijs diocesis: sed habentem quidem spectabilis comitis Pacatiana Phrygiae cognominationem contentum uero in sola Pacatiana (sicut praediximus) Phrygia.

De uicario Ponticae sublati, & in comitijs Galatiae prima nomina uaslati.

CAP. III.

Hoc autem ipsum & in alterutro pridem uicario definitum, dicimus autem eum qui est in Pontica diocesi: ut non duo constant de cetero: sed unus comes quidem Galatiae primae nominandus, & habiturus etiam super milites potestatem, sicut habet & nunc, & uirique cinguli percipere annonas, noui tamen foris primam Galatiam, nullam etenim ei aliam penitus damus habere potestatem in uilla Pontica regione, sed in sola Galatia prima: officio quidem miscendo, & secundum uiam (sicut dictum est) intelligendo & numerando conuentionem, comitiano existente & nominando: nulloque penitus eorum ad alios habente aliquam differentiam: sed unum esse officium sub uo iudice uicarius prouinciae praesule: omni simili officio uo cum sup iudice circa fiscalia periculum sustinente.

Ut nulli iudicum licet mittere uicarios.

CAP. IIII.

Nulli quoque iudici penitus concedimus neque ciuili neque militari mittere nec ciuitates prouinciae quibus praesidet, eos qui uocantur loci seruatores, scientibus quia si quid tale fecerint, ipsi cadent administratione praesidentes alios in suum officium eleuare.

Ut comitis Orientis & preside Antiochia officium miscetur.

CAP. V.

Hoc autem ipsum dicimus & in clarissimo comite Orientis, & clarissimo iudice. & illic enim unam administrationem utranque facimus, habeat quidem & spectabilis comitis Orientis nomen: officio vero vno presidente comitiano existente & nominando, & primo folius Syriz, & Syriensis presidente, & vniuersae administrationis annonas habente, & qualem namque vicariis illum ponimus, vt & ipse cum subiecto sibi officio, periculum habeat: & pro fiscalium exactione, & pro ciuili & publica disciplina.

Ut omnes priuati praesidibus subiacent, & exco- res quoque urbu Constantinop- litana.

CAP. VI.

Voluntatem omnibus iudicibus nostrarum prouinciarum omnes subdipriuos quidem secundum quod cinguli proprium praemiu est in omnibus causis, & vniuersis pecuniariis & criminalibus occasionibus. Qui vero in militiis constituti sunt, & propriis iudicibus deputati, etiam istos nihilominus occasione fiscalium & criminalium subdi omnibus eis modis. Sed etiam eos qui hinc descendunt, & ex quolibet foro qui quascumque exequentur sententias: licet prouinciarum iudicibus non sine amplius aliquid quam sacra constituitioe dispositum est, percipere sportularum: scientibus quia si hoc neglexerint, omne damnus ex hoc nostris collatoribus illatum, ipsi persoluent. Damus autem licentiam eis & referre de eo non solum ad iudices ad quibus sunt missi, sed etiam ad nometipos: vt nos hanc agnoscentes causam competenter exequamur. Si autem ipsi aliquos inuenerint propter dignitatis & cinguli supercilium nostris collatoribus violentias irrogantes, licentiam eis damus etiam examina re violentias, & reos inuentos priuare cingulo: & nostrum ordinem in prouincis adimplere, hoc quod etiam veteribus datum est legibus. Sicut enim eos omni iniusto lucro prohibemus, ita etiam pure cingulis viuentis, omni honore & reuerentia & honestate frui facimus.

De iurando a praesidibus praestando, quod pecuniam nec nomine quidem suffragij deleverint.

CAP. VII.

Sic igitur a nobis cingulis discretis, conuenit eum qui sic acceperit administrationem, cum Dei memoria coram nobis, aut si non vacat, coram tua celsitudine, & qui tuam rezerit sedem, & qui semper fuerit gloriosissimo comite sacrarum nostrarum largitionum & gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii, & gloriosissimo comite vbi que sacrarum nostrarum priuatarum rerum, praesente quoque & per tempora magnificentissimo charulario sacrarum nostrarum cubiculorum qui codicillis his apud nos ministrat, iusturandum dare, nihil penitus, nec quodlibet se praebere neque occasione suffragij, neque patrociniij, & neque promittere, & neque de prouincia profiteri dirigere, neque gloriosissimis praesedis, neque aliis cingula habentibus, neque eis qui circa eos constituti sunt, nec alteri cui libet per occasionem patrociniij: sed sicut sine suffragio accepit administrationem, a publico percepturus annonas: (has enim solas accipere eum sinimus) sic eam puris custodire manibus Deo & nobis pro ea redditurus rationem. Sciat enim vt uia celsitudo, & qui post te eandem conscenderint sedes: quia siue ipsi praesumptor accipere quicquam

ab iis qui ad praedictas administrationes accedunt, siue proceres ipsi, siue etiam officium tuum, vltra ea quae occasione consuetudinum a nobis eis definita sunt: quae scilicet sufficere sola purantes, dari decreuimus: non in patris poenam heri: sed maximi quidem iudices accipere aliquid praesumentes ab iis qui ad administrationes accedunt, aut etiam permitteutes suum officium tale aliquid agere & nunciatum non emendant: non solum quadruplum reddat totius quantum perceperunt, sed etiam magnam indignationem sustinent, & singuli periculum formidabunt: & qui circa eos sunt, & obediens eis officium. si amplius aliquid quam a nobis concessum est, tentauerint accipere, ipsi quoque subiacent damnis quadruplae redditionis, & cadent etiam substantia & cingulo insuper & supplicis subiacent quae congruunt delictis eorum.

Ut praesides tributorum exactioni diligenter incumbant.

CAP. VIII.

Eos autem qui ita sine mercede sumunt administrationes, praeter omnibus studium habere decet fiscalia vigilanter inspicere: & in deuotos quidem & egentes necessitate, cum omni exigere, seruitudine, in nullo stans, neque pro hoc ipso lucrum aliquod omnino considerantes: deuotis autem patrone se exhibere: deinde nostros subiectos referuare vndique sine violentia: nihil ab vno eorum percipientes: sed aequi sint in iudiciis: & qui vero in publicis disciplinis, exequentes quoque delicta, innoxios quidem vndique custodientes eos qui puri sunt: reus autem poenam imponentes secundum legem: & ita praesidentes collatoribus, tanquam pares filijs: diligentes quidem eos qui sunt innocentes: qui vero rei monstrantur, castigantes ac punientes: omnem que iustitiam in publicis & priuatis documentis eis seruantes: & non ipsi soli hoc agentes, sed etiam semper consiliarium talem fumentes, & qui circa eos sunt omnes, vt non videantur illi quidem veluti innoxij esse, per alios autem delinquant atque furantur: hoc quod magis turpe est, vt & participes iniustiarum sumant. Ideoque licebit tunc celsitudini honestorum quosdam ad administrationes dirigere, & scientium tributa fiscalia curialium quippe & aliarum personarum experimentum sui danum bonis, & ad magistratus opportuorum. Quis enim non diligat eum, & honestate compleri magna putet, si nostro decreto iudicioque tui culminis ad cingulum veniat, testimonium quidem habens, quia sit optimus, gratis vero eum suscipiens: non vacans omnino per prouincias vlli prauitati, nec quemadmodum quod dedit congreget, nec vade colligat aurum, sed vt hoc solum habeat studium, Deo nobisque semet ipsum commendare, & gloria frui optima, & recompensationem sperare praecipiamus? ¶ Si quis autem praeter hoc aliquid egerit, & donec in administratione est iudex, furti reus appareat, & probeur aut aurum dans vt accipiat administrationem, aut accipies ex administratione, (vtrumque enim similiter noxiu est) sciat quia & confiscationem & exiliu sustinebit, & in corpus verbera atque supplicium. Ipsum quoque qui acceperit ab eo (sicut praediximus) malis subiciemus maximis, puras enim exigimus esse prouincialibus iudicibus manus: vt collatores custodiamus. Et istae quidem tam ex legibus quam ex administrationibus sunt, si tale aliquid egerint. Damus autem prouincialibus licentiam, si quid apud prouinciam iniustum qui administrationem habet, egerit: vel si damus aliquibus aut calumniis subdat nostros collatores: vt Deo amabiles episcopi & prouinciarum primates preces ad nos dirigant, exponentes cingulum habentis delicta. nos etiam hanc agnoscentes dirigemus in prouinciam hoc examinatum: quatenus ipse vbi iniustitiam fecit, illic quoque poenam subeat delictorum: vt neque aliter quisquam tale aliquid agere praesumat, ad exemplum respiciens.

Ut praesides

Ut praesides quinquaginta dies faciant in prouincia sua, postquam eis successum est.

CAP. IX.

Necessitatem habente eo qui administrationem exiit, secundum priores constitutiones, dum de posteris factis, dies quinquaginta in prouincia commorari, publice se monstrantem, & ab omnibus suscipientem condonationes. si tamen ante compleantur quinquaginta dies fugiens in prouincia: damus licentiam collatoribus detinere eum in prouincia: & omne quod dederunt ei occasione furti, hoc exigere, praesentem tamen Deo amabili episcopo, & causam ex non scripto examinante: donec reddat omne quicquid furatus est: videtur, sed etiam ipsos prouinciales, si senserint administratorum furtum, licentiam habere, magis autem necessitate, hanc referre nobis: vt cognoscentes quia omnino auro vendidit iniustitiam, praedictis eum subiciamus poenis, super quod etiam ecclesiasticis supplicis reus erit, transcendens iustitiam in quo acceperit administrationem. Si autem voluerit ex quacumque causa non completis quinquaginta diebus ex prouincia fugere: tunc comprehensus ab iudice degere viderit, reuocabitur quidem in prouinciam in qua administrabat, omne vero quod inuentus fuerit accepisse, restituitur in quadruplum.

Ut omnes prouinciales praesidibus suis debitum honorum & solitas acclamaciones deferant.

CAP. X.

Illud videlicet obseruandum, nullam esse nostris subiectis licentiam in alio quodam praeter furtum hoc circa iudices agere. Non enim si videatur vehementissimus in deuotis propter fiscalium exactionem, aut propter delictorum executionem, dabimus subiectis agere aliquid aduersus eum. Ex diuerso autem etiam poenis eos omnino amarissimis subiugamus, si eos qui puris vsi sunt manibus, & fiscalium exactionem cum omni detulerint subulitate, postea deponentes administrationem iniuriari praesumpserint, & non cum omni favore post legitimum tempus prouincias relinquentes deduxerint. Oportet enim eos qui post hanc legem nostram sciendi sunt clarissimos subiectarum prouinciarum iudices, considerare quanta quidem persueuerunt gloria tales apparentes: quantis autem sint incursum difficultatibus, legem hanc solvere quantum ad se praesumentes. Brit enim absurdum, si eos quidem qui in vilibus captiuntur furtis, ipsi torquebunt, & non primitus quiete donec reddant furtis: ipsi autem innoxij manserint in maximis constituti furtis, & neque apud subiectos erubescerent exemplum, cum liceat eis honestis & liberis & vndique laudandis ostendi, & nobis habere testimonium ad se praesumentes. ¶ Non finimus autem nec spectabilibus iudicibus, nec alteri aliqui quamlibet eis oppressionem aut iniustitiam inferre, aut ciuilibus omnino causis communicare: vt & nos eis honestatem seruemus, & illi puritate nobis deuotionemque restituant. Sciant enim omnes subiecti, quia propter eorum utilitatem, & vndique eorum indemnitatem, & vt per omnem agatur quietem, & non cogantur prouincias relinquere, & in peregrinis assidui: propterea praesentem legem scripsimus. Deo eam volentes, & praesentibus venerabilibus maximae eius communionis festiuitatis diebus vt omnibus liceat patres suscipere magis iudices, quam fures & sollicitores, & eorum substantias insidiantes. ¶ Oportet quoque vos nostros subiectos scientes quantum vestri postquam prouidentiam, cum otani deuotione, publica sine immutatione tributa persolueret, & neque administratorum egeret necessitate, sed ita deuotis volentes praebere, vt nobismetipsis ostentat operibus quia & ipsi pro huius

modi clementia propriam nobis deuotionem restitueris: & merito habebitis omnem a iudicibus, occasione deuotionis, fauorem & prouidentiam: illud scientes quia iudicibus imminet vndique fiscalium periculum, & manifestum est, quia proprio suo periculo administrationes assumunt, & vos hanc agnoscentes, & omnimodo euitare in deuotionem, & nolite vestras voluntates ita praebere inobedientes, quatenus eorum praesidium egeritis vehementia, qua necessarium est eos assumere propter inuitabilem fiscalium exactionem, scientibus vobis nostris subiectis, quia militares expensae, & hostium incursiones multa egent diligentia, & non possunt citra pecunias hanc agi, causa videlicet nullam recipientem dilationem, neque nobis concedentibus despici Romano- rum terram deminutam, qui & Libya: omnem reparauimus, & Vandalos in seruitutem redigimus, & plurima adhuc, & maiora horum speramus a Deo percipere & agere: pro quibus competens est fiscalia tributa sine immutatione & deuote & secundum definita exigere tempora. Quapropter si vos quidem deuote occurratis iudicibus, illi vero facilem & praeparatam fiscalium illationem in vos exhibuerint: & iudicum laudabimus studium, & vestrae approbabitur voluntatem, & vndique vna quaedam erit optima consonaque praesidentium & quibus praesidentibus congruentia magna.

Ut omnes Deo gratias agant huius legis late gratias.

CAP. XI.

Itaque Deo & saluatore nostro Iesu Christo omnes si militer offerant hymnos pro hac lege quae eis dabit & patrias habitare caute, & proprias facultates habere firmissime, & iudicum frui iustitia. Na & nos propterea eam posuimus, vt & iniustitiam quae in lege est, valeamus domino Deo vouere, & nosmetipsos & nostrum commendare imperium, & non videamur despiciere homines oppressos quos nobis tradidit Deus, vt eis per omnia parcamus, eius sequentes benignitatem. Ideoque quantum ad nos constitutum hanc legem Deo: eo quod nihil in mentem nostram veniens boni pro tuitione subiectorum relinquimus. Volentes enim inhonesta hanc & seruilia furta perimere, & nostros subiectos in quiete a prouincialibus iudicibus conseruare: propterea festinauimus gratis administrationes eis dare: vt nec ipsis liceat delinquere, & abripere subiectis, quorum causa omnem perferimus laborem, dedignantem imitari eos qui ante nos imperauerunt, qui pecuniis ordinabant administrationes, subiectis auferentes licentiam administratoribus nocentibus increpandi iuste, & ipsi ea quae percipiebant, celando, iusti putati & proprios collatores propter hoc abripere a malis iudicibus nos valentes: vnde nec ipsis iudicibus increpare poterant agere castae occasione praedictae causae. Nos autem sufficientem imperio quaesitum esse putamus, vt collatores sola fiscalia conferant tributa, & nihil aliud extrinsecus quaeratur, quod subiectis omnem commoueat vitam.

In quibus causis a praeside detenti, fore praescriptio- nem non habeant.

CAP. XII.

Quod autem primitus a nobis dictum est: ad huc meliori opere & subtiliori complecti existimauimus legislatione, quatenus nostrae intentio omnibus fiat aperta. Sancimus enim clarissimos subiectarum prouinciarum administratores citra omnia factos pecuniarum suffragium, & ab his dari iuroiurandi meiores, habere & hanc a nobis licentiam, vt nulla sit vlli apud eos poenis sacri praescriptio, neque in iis quae committuntur ab aliquibus violentiis, neque in criminibus, & quae hinc oriuntur praescriptio, neque in seditionibus publicis, neque

In publicorum tributorum exactionibus: sed omnes similiter subiacere horum iurisdictioni, non expectantium neque precepta suscipere a iudicibus quibus subiecti sunt, neque nuotare ad eos, sed contentos esse hac nostra lege per quam omnem eis potestatem prebeamus, nemine licentiam habente penitus in praedictis causis neque privilegio uti quolibet, neque ex hoc sibi imperare ut delinquant innoxie. Non enim qui omni abstinent acceptatione iudices, aliud quiddam Dei & legi nostrae preponere timori: sed ad illum respicientes seruant subiectis iustitiam: omnia secundum nostras iudicantes & agentes leges. ¶ Quia enim milites & huiusmodi in provinciis constitutos, eis subicimus: neque in hoc egebunt precepto cuiuspiam proprio aut a nobis, aut a nostris iudicibus, sed presentis lege ventur. & hanc eis ostendent, ut auxilientur eis venturibus iudiciali fiducia: scientibus quia nisi hanc egerint, & emolumentorum & militie sustinebunt easum, & in corpus periculum patientur: ut nobis nullo alio penitus opus sit iudice, & aut latronum infestiores, aut appellatos violentiarum inhibitores, magis autem fures, aut violentos mittere, occasione quidem quasi rationabili videntes, ipsos autem omnium pessima facientes. Cum enim iudices provinciarum vniuersumque maximorum iudicium compleant officium, & pro omni alio circulo provinciarum sufficiant, & ad ea quae ex nostris legibus super eis decreta sunt: quis presumat, aut fori prescriptione, aut huiusmodi aliquo apud eos vi?

De latronum, & vicoliis, & aphroditis.

CAP. XIII.

Interdicimus autem & gloriosissimo magistro militum Orientis, & omnibus nostris iudicibus, aut latronum infestiores, aut violentiarum inhibitores, aut armatos, aut aliquos tales destinare in provincias. Sciatis enim qui ad hoc instituti post hanc nostram legem presumpserint, quoniam capti ab his nostris iudicibus provinciarum, & in vincula redigantur, & ad nos causa nuotata, a nobis summum periculum sustinebunt, & qui huiusmodi eis precepta tradiderint, triginta librari auri sustinebunt poenam: & maiorem insuper ac vehementiorem nostram indignationem experientur. Oportet igitur iudices provinciarum tamquam promeritos a nobis potestatem, sic causis vi, ut iuste & legitime sint omnibus metuendi: scientes, quia si data a nobis administratione, male & indignè abutantur a nobis concessa sibi licentia: subiacentur supplicis quae primitus diximus, & donec administrationes habent, hanc perferentes, & dum eas deposuerint, maiori adhuc experientur periculo. Non enim eis damus licentiam antequam legitimam quinquaginta dierum compleatur tempus, a provinciis in quibus administraverint, discedere, aut per occasionem reuocatores, aut per occasionem fugae, aut per aliam quamlibet causam: scientibus (sicut praediximus) siue ad hanc veniant felicissimam civitatem, siue in quamcumque regionem, ad provinciam denuo reuocari cui praesentur, poenas sustinebunt omnes quas prius diximus.

Quomodo aut apud quem intrare debent Magi Stratus, & de exigenda ab his cautione.

CAP. XIII.

Iurandum vero dabunt hoc quidem quod superius diximus. Si vero aliquibus in provinciis existentibus mittantur circuli codicilli, & eorum Deo amabili episcopo metropolitano, & qui in eis primates sunt, iurandum subibunt,

& ita circuli suscipient actiones, tua quippe celsitudine providentes, siue in hac maxima civitate perceperit aliquis administrationem, siue in provincia ei codicilli eius transmittantur a tua celsitudine: ut ipse qui accipit, cautionem faciat sicut de tributorum inculpabili exactione, sicut ipse purè probauerit. Postea fit autem lex haec a nobis in omnibus administrationibus a nobis nominandis, & ex praesenti tempore sine suffragio percipiendis, nam quae praecesserunt, pridem positae subiacent legibus, nulla poena horum quae in hac nostra lege determinata sunt: imminente haecenus administratione habentibus: nisi tamen & ipsi post insinuationem huius legis furari capiantur.

EPILOGVS.

Haec igitur tua celsitudo vniuersa cognoscens, in omnibus gentibus sub se constituis fieri manifestam procuret, solenniter preceptis vniuersis apud omnes provinciarum praesides: ut ipsi cognoscens nostram circa subiectos studium, & quantum habemus circa ordinationem iudicum voluntatem considerent quanta eis bona participentur, neque imperij familiarum pro eorum felicitate parentes. Datum Bilsaria praefecto xvi. Kal. Maij.

Edictum scriptum in omni terra Deo amabili libro archiepiscopi & sanctissimis patriarchis.

Raditz nobis a Deo reipublicae curam habentes, & in omni iustitia viuere nostros subiectos audentes, subiectam legem conscripsimus, quam tua & sanctitati, & per eam omnibus qui tuae provinciae sunt, facere manifestam, bene habere putamus. Ingigitur sit reuerentiae & exteriorum haec custodire: & si quid transcendatur a iudicibus, ad nos referret: ut nihil contemnatur horum quae sancte & iuste a nobis sancita sunt. Sic enim nos quidem nostrorum subiectorum miserati, quoniam supra fiscalium functionum exactionem etiam maximas sustinent ex furto iudicum violentias propter factas provinciarum venditiones, hanc auferre per subiectam studimus legem. Vos autem si negligentes non referatis a nobis quidem coherceram domino Deo: rationem reddetis apud eum pro aliorum iniustitia, si quod non agnoscentibus nobis, damnum apud vos hominibus inferatur, sed oportet praesentes vos provinciarum, & pro eis ac reliquis detestantes, manifestos nobis facere & reos iudices, & transcendentes hanc legem nostram: quatenus virosque cognoscentes, hos quidem puniamus, illos autem repensemus. Cumque lex publicè proposita fuerit, & omnibus manifesta, tunc intus reconditur in sanctissima ecclesia cum sacris vestis vtpote, & ipsa dedicata Deo, & ad salutem ab eorum hominum scripta. Facietis autem melius, & illic habitibus vniuersis hominibus vtilibus, si ea inculpatas aut tabulis aut lapidibus, in portibus sanctissimae ecclesiae describatis, plenam praesentes omnibus horum quae sancita sunt lectionem atque possessionem.

De descriptoribus civitatum.

CAP. I.

Si vero pro iudicum puritate hanc habuimus providentiam: palam est quia multo magis defensoribus non permittimus nec quicquam accipere nec dare. Dabunt enim concessis sibi preceptis in foro gloriosissimorum praefectorum (si quidem maiores sint civitates) solidos iij, si vero minores sint, solidos iij, & ultra haec nihil. Accipient autem nihil ab illo, si aliquis ex sico percipiunt: nihil ultra quam sacra nostra statutum est constitutione percipiat: a quo si quid accipere capiantur aut ipsi, aut qui a vocati

vocantur eorum chartularij, aut alter quispiam qui circa eos sunt: illi quadruplum restituent quod acceperunt, & hac sollicitudine repellentur: insuper exilio perpetuo muldabuntur: & in hoc custodes vos, & inhibentes quae contra haec fuerint, & insinuantes: ut neque lateat, aliquid horum quae delinquantur, neque latendo sit impunitum: sed omnis aequitas atque iustitia nostris subiectis floreat. Si vero etiam haecenus iudices non post insinuationem huius legis omni abstineant furto: sciant & ipsi huius legis poenae se esse subiectos.

Scriptum est exemplar edicti Constantino. 301. anno habens ita:

Quantam subiectorum posuimus providentiam, ostendit a nobis nuper posita lex quam ad gloriosissimos nostros praefectos scripsimus. Sed competens est & vos ipsos scire nostram providentiam, quam circa omnes homines habemus, & propterea legem ipsam & in edicti propositione figuram, ut & vos domino Deo ac saluatori nostro Iesu Christo, iuste referatis hymnos, & nostro imperio, quia omnem pro vestra utilitate perferimus laborem.

Notitia eorum quae ab unaquaque subiectarum administratione debent praesidi circa consuetudinem quantae. A. 2. ab his quae administrationes habent: nullo praesumens extra ea quae subscripta sunt, nequaquam requirere amplius aliquid.

1. ¶ A spectabili comite Orientis sic in sacro cubiculo, solidos lxij. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum cum quatuor seriniariis sacri laterculi, solidos num. 50. eius adiutori. solid. iij. officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum, solid. 20. 2. ¶ A praefecto Aez ita in sacro nostro cubiculo, solid. num. xij. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum cum quatuor seriniis sacri laterculi, sol. num. 40. eius adiutori solid. num. 3. officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum solid. num. 20.

3. ¶ A spectabili Comite Phrygiae Pacatiana ita. chartulariis tribus sacri cubiculi solid. num. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum solid. num. 24. eius adiutori solid. num. 3. officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum solid. num. 50. 4. ¶ A spectabili Comite Galatae primae ita. spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi solid. num. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. num. 23. eius adiutori solid. num. 3. officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum solid. num. 40. & quae cumque administrationes consularum sunt, ix. 6. ¶ A iudice Palaestinae primae ita. spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi solid. ix. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum solid. 24. eius adiutori solid. 3. officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum solid. num. 40. 7. ¶ A praefecto Palaestinae secundae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40. 8. ¶ A praefecto Phoeniciae mariticae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum, pro iustione, solidos 40. 9. ¶ A praefecto Syriae secundae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribu-

notariorum solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40. 10. ¶ A praefecto Theodoradicae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40. 11. ¶ A praefecto Odroena sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

12. ¶ A praefecto Ciliciae primae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

13. ¶ A praefecto Cyprae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

14. ¶ A praefecto Pamphyliae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

15. ¶ A praefecto Bithyniae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

16. ¶ A praefecto Hellepontis sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

17. ¶ A praefecto Lydiae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

18. ¶ A praefecto Phrygiae salutaris sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori solidos 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

19. ¶ A praefecto Pisidiae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

20. ¶ A praefecto Lycaoniae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

21. ¶ A praefecto Nouae Iustinianae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

22. ¶ A praefecto Armeniae secundae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iustione, solid. 40.

23. ¶ A praefecto Armeniae magnae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum, pro iustione, solidos 40. 24. ¶ A praefecto Cappadociae primae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro

iusione, solidos 40. 25 ¶ A præsede Cappado-
ciæ secundæ sic. spectabilibus tribus chartulariis
sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum
tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori,
solidos 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum
pro iussione, solidos 40. 26 ¶ A præsede Helle-
noponti sic. spectabilibus tribus chartulariis sa-
cra cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum
tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori,
solidos 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum
pro iussione, solidos 40. 27 ¶ A præsede Europæ
sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi,
solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum
notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3.
cohorti gloriosissimorum præfectorum pro ius-
sione, solidos 40. 28 ¶ A præsede Thraciæ sic.
spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi,
solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum
notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3.
cohorti gloriosissimorum præfectorum pro ius-
sione, solidos 40. 29 ¶ A præsede Rhodopæ sic. spe-
ctabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid.
9. primicerio clarissimorum tribunorum notario-
rum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti glorio-
sissimorum præfectorum pro iussione, solid. 40.
30 ¶ A præsede Aeminiensis sic. spectabilibus tri-
bus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio
clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24.
eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum
præfectorum pro iussione, solid. 40.
31 ¶ A præsede Cariz sic. spectabilibus tribus
chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio cla-
rissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius
adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præ-
fectorum pro iussione, solid. 40.
32 ¶ A præsede Lyciæ sic. spectabilibus tribus
chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio cla-
rissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius
adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præ-
fectorum pro iussione, solid. 40. 33 ¶ A præsede
Augustaniæ primæ sic. spectabilibus tribus char-
tulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clariss-
simorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius
adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præ-
fectorum pro iussione, solid. 40. 34 ¶ A præsede
Aegypti primæ sic. spectabilibus tribus chartula-
riis sacri cubiculi : solid. 9. primicerio clarissimo-
rum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiu-
tori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum
pro iussione, solid. 40. Et quæcunque præfides, aut
corrector administrationes sunt. 34 ¶ A præsede
Libyæ superioris sic. spectabilibus tribus char-
tulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio claris-
simorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius
adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præ-
fectorum pro iussione, solid. 40. 35 ¶ A præsede
Aegypti primæ sic. spectabilibus tribus chartula-
riis sacri cubiculi : solid. 9. primicerio clarissimo-
rum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiu-
tori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum
pro iussione, solid. 40. 36 ¶ A præsede Aegypti
secundæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sa-
cra cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tri-
bunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3.
cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solid.
40. 37 ¶ A præsede Augustaniæ secundæ
sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi,
solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notario-
rum, solid. 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti glo-
riosissimorum præfectorum pro iussione, solid. 40.
38 ¶ A præsede Palestinæ tertie sic. spectabi-
libus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9.
primicerio clarissimorum tribunorum notario-
rum, solid. 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti glo-
riosissimorum præfectorum pro iussione, solid. 40.
39 ¶ A præsede Arabiæ sic. spectabilibus tribus
chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio
clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24.
eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum
præfectorum pro iussione, solid. 40.
40 ¶ A præsede Euphratenis sic. spectabilibus
chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio claris-
simorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius ad-

utori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfecto-
rum pro iussione, solid. 40. 41 ¶ A præsede Me-
sopotamiæ sic. spectabilibus tribus chartulariis
sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum
tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori,
solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro
iussione, solidos 40. 42 ¶ A præsede Ciliciz se-
cundæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri
cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribu-
norum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3.
cohorti gloriosissimorum præfectorum pro ius-
sione, solid. 40. 43 ¶ A præsede Armeniæ primæ sic.
spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi,
solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum no-
tariorum, solid. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti glo-
riosissimorum præfectorum pro iussione, solid. 40.
44 ¶ A præsede Galatiæ secundæ sic. spectabilibus
tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primi-
cerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid.
24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimo-
rum præfectorum pro iussione, solid. 40.
45 ¶ A præsede Honoradiis sic. spectabilibus
tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primi-
cerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid.
24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum
præfectorum pro iussione, solid. 40.
46 ¶ A præsede Insularum sic. spectabilibus tri-
bus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio
clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24.
eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum
præfectorum pro iussione, solid. 40.
47 ¶ A præsede Misiz secundæ sic. spectabilibus
tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primi-
cerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid.
24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum
præfectorum pro iussione, solid. 40.
48 ¶ A præsede Scythæ sic. spectabilibus tribus
chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio cla-
rissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius
adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum præ-
fectorum pro iussione, solid. 40.
49 ¶ Pro vniuersiueque ciuitatis defendere, si
quidem sit metropolis, (pro metropoli) apud offi-
cium gloriosissimorum præfectorum prætoriorum
dandi sunt solidi num. 3. si vero alterius ciuitatis.
solid. 3. & ultra hæc nihil. Nec enim defensores vel
dare iudicibus, nec alteri cuiquam, nec accipere
volumus: nisi quædam sint (cum ab his voluerint
deant) consuetudinis scientibus eis, quia si nun-
tietur nostræ potestati de aliquo eorum quia præ-
uaricator quæ à nobis sancita sunt: & quod rece-
perint, quadruplum reddent: & officio soluto, exi-
lium habitabunt continuum: cum etiam provin-
ciarum iudices si hoc neglexerint, & defensores
sint rapere, non modicam & ipsi sustinebunt pœ-
nam. Dat. xvii. Calendæ Maij, Constantinopoli, Be-
nificario V. C. Consule.

Scriptum est exemplar huius Dominico glorio-
sissimo præfecto apud Illyricum prætoriorum.
Sed ita quidem adiectionibus iusturandum sube-
at, secundum proprium de hoc facto indicium sa-
cramentum, cuius exemplar etiam directum est
tux celsitudine. Qui vero administrationem susci-
piunt à tua celsitudine, directos hinc eis à nobis
codicillos suscipiant præfente Deo amabili ciui-
tatis in qua degunt, episcopo, & aliis qui in ciui-
tate sunt, in iudicio tux celsitudinis congregatis,
& officio omni tuo: coram quibus etiam codicil-
los accipiant, & iurent prædictum iusturandum, &
maximè hoc præcipimus coram curialibus agi,
quos competens est magna frui & à tua celsitudi-
ne, & qui idem serent cingulum. Optima autem eis
providentia & studium, ut nihil ab eis tu lucreris
omnino, neque permissas eos ab vilo ladi. eos
enim qui hanc nituntur iniquitatem, quatenus &
felicissimo nostro vntur exercitui, & reliquas
curiales adimpleant functiones: quia non oportet
talia attentari solatia, ut possit referri ad tantam
targi.

arditatem. nihil enim nobis tam commendat
tuam celsitudinem, quomodo circa curiales vni-
uersiueque ciuitatis providentia, quam præbere vo-
lumus illis & à tua celsitudine & à cinguli semper
successoribus. Quapropter dum codicillos dederis
administrationes accipientibus à te, aut præfentis
hoc eis tuam denuntiare volumus sedem, vt curia-
libus omnem ferant fauorem, nihil penitus ab eis
accipientes. Prohibeatur autem & ab aliis eis af-
ferri damna: & agnoscat per te quia si præter hoc
aliquid egerint, pœnis subiacebunt grauissimis. Si-
cut enim curialibus parcere te volumus, ita & de-
fenforum castigare & retinere auaritiam sancio-
mus, & ab eis præsumere accipere, à nostris subie-
ctis, nisi secundum quod eis administrat res publi-
ca: aut si non est aliquid eis publicum solatium,
quantum inculpabilis antiquitas definiuit: vt à
spontaneis ipsis magis quam ab iniuris accipiant,
& hoc parum, & quantum eis ad mediocritate sufficit
vitz gubernationem. Sciant enim, quia si extra hæc
aliquid acciperint: non solum quadrupli subiace-
bunt pœnæ, sed etiam exilium habitabunt conti-
nuum: prius eis plagis corporeis iustigendis.

IVSIVRANDVM QVOD PRAESTA-
tur ab his qui administrationes
accipiunt.

TIT. III.

Vt ego per Deum omnipotentem & filium eius
vniuentum, dominum nostrum Iesum Chri-
stum, & spiritum sanctum, & per sanctam glorio-
sam Dei genitricem & semper virginem Mariam,
& per quatuor euangelia quæ in manibus meis te-
neo, & per sanctos archangelos Michaëlem & Ga-
brielem, puram conscientiam germanique ser-
uatiorem me seruatorum sacratissimi nostris domi-
nis Iuliano & Theodora coniugis eius, occasio-
ne tradita mihi ab eorum pietate administratione:
nihi: & omnem laborem ac sudorem cum fauore sine
dolo & sine arte quæcunque suscipio in commissa
mihi ab eis administratione de eorum imperio
atque republica: & communicator sum sanctissimæ
Dei catholice & apostolice ecclesie: & nullo mo-
do vel tempore aduersabor ei: nec alium quem-
cumque permitto, quantum possibilitatem habeo.
Iuro quoque idem iusturandum, quod nulli peni-
tus neque dedi: neque dabo occasione dati mihi
cinguli, neque o. casione patrocini, neque promi-
ssi, neque professus sum de provincia mittere, ne-
que mittam, neque occasione dominici suffragij,
neque famosissimis præfectis administrationem
habentibus, neque iis qui circa eos sunt, neque
alij hominum vlli: sed sicut sine suffragio precepi
cingulum: sic etiam purè me exhibebo circa sub-
iectos piissimorum nostrorum dominorum: con-
tentus iis quæ statutz sunt mihi de fisco annonis.
Et primum omne habebit studium, vt fiscalia vigi-
lanter inspiciam: & indeuotos quidem & indigen-
tes necessitate, cum omni exigam vehementia, ne-
quaquam subinclinatus, neque hoc lucrum
ipsum omnino considerans, aut per gratiam vel
odium exigens aliquid extra quam competit, aut
concedam alicui, deuotos autem paternè tractabo,
& subiectos piissimorum nostrorum dominorum
illæso vultuque quantum possibilitatem habeo,
custodiam. Et æquus in causis vtrique parti, & in
publicis disciplinis ero: nullique parti extra quædam
instincta est, præstabo: sed exequar vniuersa delicta,
& omnem æquitatem seruabo secundum quod
mihi vultu fuerit iustum: & eos quidem qui inno-
xij sunt, vndique innoxios illæsoque conseruabo:
noxios autem imponam supplicium secundum legem,
& omnem iustitiam (sicut iam didicim) in
publicis & priuatis contractibus eis seruabo: & si
comperero sicut iniustitiam pati, non ego solum

hoc ago, sed etiam semper mihi assidentem talem
studebo assumere, & circa me omnes: vt non ego
purus quidem sim: qui vero circa me sunt, furem-
tur, & delinquant. Si quis antem iniuriatur circa
me talis: & quod sit ab eo, me sanare, & eum expel-
lere. Si vero non hæc omnia ita seruauero: reci-
piam hic & in futuro seculo in terribili iudicio
magni Domini Dei & saluatoris nostri Iesu Chri-
sti: & habeam partem cum Iuda, & lepra Giezi, &
tremore Cain. Insuper & pœnis quæ lege eorum
pietatis continentur, ero subiectus. Scriptum est
exemplar huius Dominico gloriosissimo per Illy-
ricum prætoriorum præfecto.

VT ETIAM ECCLESIA ROMA-
na centum annorum gaudeat præ-
scriptione.

TIT. IIII.

NOVELLA CONSTITVTIO IX.
Imp. Iustin. A. Iohanni viro beatissimo ac sanctissi-
mo archiepiscopo & patri archiepis-
tu Roma.

PRAEFATIO.

Vt legum originem anterior Roma sortita est,
ita & summi pontificatus apicem apud eam
esse nemo est qui dubitet. Vnde & nos necessarium
duximus patriam legum, fontem sacerdotij, spe-
ciali nostri numinis lege illustrare, vt ex hac in
vniuersas ecclesias catholice quæ usque ad Ocea-
num fretum posite sunt, saluberrimæ legis vigor
extendatur: & sit totius Occidentis, necnon
Orientis, vbi possessiones sive inueniuntur ad ec-
clesias nostras siue nunc pertinentes, seu postea eis
adquirendæ, lex propria ad honorem Dei conse-
crata. Cum enim antiqua iura xxx. annorum metis
temporales exceptiones concluderent, & si hypo-
theca fuerat, paulò longiora eis spacia condona-
bant: nos sacrosanctas ecclesias huiusmodi quidem
curricularis temporum: nullatenus excludi concedi-
mus, maxime in his rebus in quibus vel læsionem
sustinerint, vel quicquam debeatur: sed centum
tantummodo, annorum lapsu temporalem excep-
tionem eis opponi sancimus, vt maneat per totum
prædictum tempus integra iura ecclesiastica, &
non possit eis alia præter centum annorum obuia-
re exceptio: cum hoc tempus vitz longæu homi-
nis plerumque finis esse dignoscatur. Habeat ita-
que sanctitas tua hanc legem catholicis totius
Occidentis ecclesiis profuturam, & in Orientales
partes propagandam, in quibus aliquid sacrosan-
ctæ possident ecclesie: vt sit Deo omnipotentem
dignum donarium diuinarum rerum iustitia, nec
iniquis hominibus impium remaneat præsidium,
& tutus peccandi locus etiam scientibus relin-
quatur: sed ille seruetur innocens, qui re vera in-
noxius sit: nec improba temporis allegatione sese
tueatur, tempus pro puritate prætendens. Quod igitur
nostra æternitas ad omnipotentis Dei hono-
rem, venerandæ sedis summi apostoli Petri dedica-
uit: hoc habeant omnes terræ, omnes insulæ to-
tius Occidentis quæ usque ad ipsos Oceani recessus
extenduntur, nostri imperij providentiam per
hoc in æternum. Reminiscens, huius legis præro-
gatiuam (sicut supra didicim) non solum in Oc-
cidentalibus partibus Romanæ ecclesie condona-
mus, sed etiam in Orientalibus partibus, in quibus
ecclesiastica vrbis Romæ possessiones sunt, vel postea
fuerint, scilicet omnibus iudicibus maioribus
& minoribus, qui Christiani & orthodoxi sunt,
vel postea fuerint hanc nostram constitutionem
seruantibus: nihilominus huiusmodi legis teme-
ratoribus, post cælestes pœnas etiam legitimam
semper vigorem perimere sententibus, & pœnam so-

Dubitatum itaque etiam in quibusdam gentibus aliquid de legitimis filiis ex nostra constitutione factis, existimauimus recte se habere nos tanquam legis patres & adiciere ei, & solvere dubitationem...

EPILOGVS.

¶ Tria igitur eminentia, quae placuerunt nobis, & ex hac lege declarata sunt, agnoscent, operi effectuique tradere festinet, praecipio utiens apud gentium praesides, ut & qui foris sunt homines, agnoscant...

DE PRATORIBVS POPVLI

Tit. VIII.

NOVELLA CONSTITVT. XIII.

Idem A. Constantinopolitaniae.

PRÆFATIO.

Clarissimorum vigilis Iudicum nomen honestum & antiquis Romanis cognitum nescimus quemadmodum in aliam translatum est appellationem & ordinem. Patriæ enim nostræ vox Praefectos eos vigiliam appellauit, vigilantibus & nihil impersecratum relinquentibus hominibus, hoc cinguli preponens.

nem nominum nescimus quemadmodum eorum penes. Hanc igitur appellationem istam nebulosam existentem & obscuram & notis praenomen, fortassis refugium omne, & penam esse hanc administrationem esse existimant, & neque imperialium dignam codicillorum esse putant.

CAP. I.

Notus igitur rem quomodo oportet aspicientes existimauimus oportere dignitatem hanc a principio incipientem ab appellatione, in totum erigere & Nycteparchum nullatenus de cetero vocari. Curam enim habent eorum quæ in diem & in noctem præter quod competens est, aguntur. Igitur quoniam antiquis Romanis vehementer Prætoris placuit nomen, propterea existimauimus eos prætores plebicos oportere nominare qui ad custodiam & disciplinam constituti sunt, & plebeiam possunt competescere seditionem.

¶ Reuera enim dignitatem hanc olim honestam constitutam & in seniore Roma in usu frequentatam splendide, in temporibus non solum quæ Imperatores habuerunt, sed & adhuc longius, & magna ciuitas hanc suscipiens dignitatem non despectam habuit. Neque enim veteribus temporibus didicimus aliquas magnas dignitates administratas, quæ circa Imperium sunt, & post hæc non dignari de hac re sollicitudinem fieri. paulatim verò ita res abiecta visa est & nullius rei digna, ut neque ex codicillis nostris fieret, iaceret autem sub gloriosissimis præfectis felicissimæ huius ciuitatis, & multa ex ordine eorum ista susciperet dignitas & administraret eam pessime.

CAP. II.

Via igitur nos omnia persequentes quæ facta sunt pridem, festinamus in meliorem ordinem & antiquam honestatē & huius rei deducere ornamentum, ut non supra ab iis fiat frequentia & societas cum suribus, & iudicia negligi & sperni, & nullius dignæ procedant rationi, propterea existimauimus quæ circa ea sunt, definire. Scimus enim quoniam si propter pecuniarias lites, in quibus non magnum est periculum nisi in pecuniis solis, autem dignitates eas iudicant magnæ, & multoties etiam coniuudices dentur & innumerabiles nobis sollicitudines sunt ut non causæ sine iudicio procedant, quomodo non competens est de iudiciis, quibus super animabus iudicantium est periculum, omnem potestatem prouidentiam qualiter alicuius digni efficiantur rationis, ne quando animam perdat hominis nati quidem semel, recipere autem eam dum perdidit, non valentis.

CAP. III.

Primum quidem igitur sancimus neminem omnino in prædicta dignitate adesse, priusquam a nobis

CAP. VI.

nobis codicillos administrationis accipiat, & nulla ratione præsumere circa imperiales codicillos ad eam istam accedere, sed expectare imperium & eximiam de conscriptum iudicium. Nos enim nulli prædictam dignitatem trademus, nisi magnificis illustribus aut spectabilibus comitibus consistorianis aut clarissimis Tribuns prætorianis & notariis qui hanc suscipiant dignitatem, aut aliis administrationes agentibus & apparatus. nobis aptis & nostro dignis testimonio, quatenus eos prædicta habentes honestatē & honorem defendere præsertim pro infamia, propter quod pro auctoritate multibus est intentio multibus hominibus in litibus habitare, & de adulteris & in rationibus & rapinis & si quid tale est.

¶ Oportet ergo talibus criminibus præfidentem virum esse vndique honestum & irreprehensibilem, & huiusmodi auditorij dignum & omnis abstinentem furti seu munerum acceptationis & puras habere manus. Habere autem & consiliarium probatum vnum, etenim neque circa vsum consolationis eos relinquimus, sed vnicuique eorum tot folios occasione annorum annis singulis dabimus quatenus hi sufficientes his, nulli adquefiant furto aut venalitati.

¶ Sed neque per dationem fieri omnino quemadmodum in quibusdam fiebat temporibus, neque postea aurum vili. In æquali enim crimine efficiatur & qui dat alicui occasione dignitatis, quod si factum fuerit, adquefians, ut secundum dandum ab eo insularum manifestatur.

CAP. IIII.

Iudicium autem eis ad obsequium esse officia maligna: dirimus autem latronum cognitores & veneratios & singulorum incitores & aliam multitudinem, quorum vnumquemque competens est castigare magis quam taliter viuere. Neque enim latronum cognitor talis est, quomodo in bonum quid agere, sed in hoc tantummodo cognoscunt futuri, ut lucrum sibi & iudiciis suis venient, quæ omnia competens est eos qui nunc a nobis in præturam populi transeunt, odisse & auerari, & mundis vii manibus, & rescare omnia quæ præcepta sunt, siue de furto siue de alii delictis, & ciuitatem nobis emundare ab his quæ furta operantur bestis, & viris iudicis vii ad hæc ministris, & proprio officio offerri competenter, quatenus timor eos habeat sui iudicis, & omnia agant de se, neque multi alicui voluntate & dignè iudicio de se, neque multi alicui fures erunt & furta celeriter inueniantur & peccantes imminuentur, timentes dignitatem, quoniam nemo comparat pecuniis. Sed & crimina vel si vehemensima sint, cognoscent, & populares sedabunt turbis, ita gloriosæ huius & regis iudici ciuitatis, sed nobis obsequentes, & omni digni eo honore, tantam iudices minores a iudice maiore euentur eius sollicitudines, nihil eligentes agere quod non est honorum virorum & imperialis testimonij dignum.

¶ Si verò aliquando contigerit (hoc quod non optamus) fieri præsentem esse & ministrare, & maximum hoc opus habere: ne fures & subrahentes infelicissimorum res, eripere & saluare quantum possunt res ab ignis violentia. Etenim si circa hanc dignitatem facti fuerint industrii, maior eos sedes excipiet & honestior dignitas, & cognoscent quantum est, quod eum honestate viuunt, quam hanc contentare, vii autem multis manibus & per eas impit agere & postea agere propter quod nihil horum quæ ita congregantur, consuunt manere, sed male colligere & statim deperdere. vi igitur nostros subiectos imitare quid per hanc existimauimus oportere occasionem, & solatium eis dare tantum & homines honoratos ad mediam adducere, vt eorum virtutem sentiant subiecti. Habebunt autem spectabiles populorum prætores & consiliarium nostræ super eo iudicio, sicut diximus, dignum.

Assistent autem eis & vicini milites & triceni matricarij (quos nunc nos constituimus) dispositionibus obsequentes eorum & sicubi. ΔΕΟΙ, eos qui indecenter agunt detinente & competenti ordini tradentes disciplinam. Oportet autem eos mania festè scire, quod si mundos semetipsos constituerint, & Dei auxilium habebunt, & nostra placatione nos fraudabuntur, & longior eis dignitas erit. Quis enim bene & rectè agentem amouere velit

CAP. VII.

Ed si transmittatur eis aliquis a iudicio viri clarissimi præfecti huius felicissimæ ciuitatis, quatenus supplicis subiiciatur, scrupulosè inquirat dignitatē & doceatur in quibus occidit hominem aut auferunt membrum aut tale aliquid, sciscitantes, & ab ipso glorioso præfecto, si hoc præiudicat: vt cū subtilitate proferant sententiam aut animæ aut membri alicuius auferendi a desinato.

¶ Quemadmodum enim spectabiles prætores populorum talibus honorauimus donationibus, dignos eos facientes & codicillis a nostra procedentibus manu & annonis & appellatione tanta & aliis quæ dicta sunt, ita eos exigimus reddere nobis suam puritatem & iuxta conscientiam & pura manu. Si enim aliquid apparuerint delinquentes, aut furantes, aut suribus adquefientes, aut non omnibus rescacantes modis, & dignos quidem morte supplicis subdentes, mediocria verò agentes expellentes a magna hac ciuitate ubi nos præcepimus: sciante quod ipsi pro his reddent rationem non Deo solum, sed & nobis, & rei fient & omni damno quod subiectis contigerit, & nostræ indignationi, & velociter cum infamia a dignitate repelli nostra, propterea enim & labore sustinemus & expensis magnis adquefiscimus, & nobis alicui nostrorum subiectorum inferatur aliqua calumnia aut pecuniarium aut animæ perditio & quæ talia constituta sunt, sed omnia cum examinatione stant competentibus.

EPILOGVS.

¶ Hanc igitur omnes nostram voluntatem per hanc præceptionem diuinam & legem cognoscentes, & quia quod expedit vobis nullatenus derelinquimus pro nostro orate imperio, sic vos tuente, sic vos proprios existimante, in his quæ in vnoquoque contigerint, ita paternam in omnibus vobis custodiende prouidentiam. Propætorum Constantinopolitanis ciuibus nostris. Dat. x. Kal. Octob. Conf. D. M. Bilisario v. c. Conf.

COLLATIO III.

DE LENONIBVS.

TIT. I.

NOVELLA CONSTIT. XIII.

Imper. Iulianus August. Constantinopolitanus. PRÆFATIO.

T antiquis legibus, & dudum impetrantibus satis odibile visum est esse lenonum nomen & causa, in tantum vt etiam plurimæ contra talia delinquentes scriberentur leges. Nos autem & dudū postea contra eos qui sic impit agunt supplicia auximus: & si quid relictum est a nostris prædecessoribus, etiam hoc per alias correximus leges: & nuper interpellatione nobis facta rerum impiarum pro

libus negotij: In hac maxima ciuitate commissi, causam non deserpimus. Agnouimus enim quosdam uinere quidem illicitè: ex causis autem crudelibus & odiosis occasionem sibi met nefandorum inuenire lucrorum; & circumire prouincias & loca plurima, & iuenculas miserandas decipere promittentes calcamenta & vestimenta quosdam; & his venari eas, & deducere ad hanc felicissimam ciuitatem; & habere constitutas in suis habitacionibus; & cibum eis miserandum dare, & vestem, & deinceps tradere ad luxuriam eas volentibus; & omnem questum miserabilem ex corpore earum accedentem ipsos accipere, & celebrare conscriptiones, quia usque ad tempus quod eis placuerit, obseruant impiam & scelestam hanc functionem implentes. Quosdam vero earum etiam fideiussores expectere: in tantum procedere illicitam actionem: ut in omni penè ac regia ciuitate, & in transmarinis eius locis, & (quod deterius est) iuxta sanctissima loca & venerabiles domos sint tales habitaciones: & cause sic impiæ & iniquæ sub nostris temporibus præsumantur: ita ut etiam quosdam miserantes earum & abducere à tal. operatione crebro volentes, & ad legitimum deducere matrimonium, non sinerent. Aliquos autem sic scelestos existere, ut puellas nec decimum agentes annu ad periculosam deponerent corruptionem: & quosdam aurum dantes non paruum, vix inde redemisse miseræ & nuptiis copulasse castis. Esse etiam decies mille modos, quos nullus præualeret sermo comprehendere: cum ad infinitam crudelitatem deducit sit tale malum: ita ut primū quidem in vltimis partibus ciuitatis esset: nunc autem & ipsa, & quæ circa eam sunt, omnia plena tantum sint malorum. Hoc igitur dudum quidem aliquis nobis secrete denunciavit: deinde etiam nuper magnificentissimi prætores à nobis talia inquirere præcepti, hæc eadem ad nos retulerunt: mox que audiuimus & iudicauimus oportere Deo huiusmodi commendare causam & velociter liberare tali scelere ciuitatem.

¶ Sancimus igitur omnes quidem, secundum quod possunt, castitatem agere: quæ etiam sola Deo cum fiducia potius est hominum animas præsentare, quia verò plurima sunt humana: cum arte & dolo & necessitate quasi libet talium ad luxuriam deduci omnibus prohibemus modis, & nulli fiduciam esse pascere meretricem, & in domo habere mulieres, aut publicè prostituere ad luxuriam, & pro alio quodam negotio talia mercari: neque conscriptiones super hoc percipere, neque fideiussores exigere: nec tale aliquid agere, quod cogat miseræ & inuitas suam castitatem confundere, neque sperare quia licebit de cætero eis vestium datione aut ornamentorum forsitan aut alimentis decipere, ut etiam inuitas sustineant. Non enim permitimus quicquam fieri tale: sed etiam nunc omnia talia breuiter competenti cura disponimus, statuentes etiam reddi eis omnem quam conigerit cautionem occasione sceleris huius exponi: & neque permitimus scelestos lenones si qui dederunt eis, hoc ab eis auferre: sed etiam ipsos lenones iubemus extra hanc fieri felicissimam ciuitatem, tanquam pestiferos, & communes castitatis vastatores factos, & liberar ancillæque requirentes & deducentes ad huiusmodi necessitatem, & decipientes, & habentes educatas ad vniuersam confusionem. Præconizamus itaque quia si quis de cætero præsumperit inuitam puellam assumere, & habere ad necessitatem nutritam, & fornicationis sibi defertentem questum: hunc necesse à spectabilibus prætoribus populi huius felicissimæ ciuitatis comprehensum, omnia nouissima sustinere supplicia. Si enim pecuniariorum eos furorum & larciniorum emendatores elegimus: quomodo non multò magis castitatis furum, & larciniam eos coercere permitimus? Si quis autem patitur in sua domo quandam lenonem & huiusmodi præpositum operationis habere, & hæc denunciata cognoscens, non etiam domo sua expu-

lerit: sciat se & decem librarum auri sustinere poenam, & circa ipsam periculaturum habitacionem. Si quis autem conscriptionem de cætero in talibus præsumperit, aut fideiussorem acceperit: sciat nullam quidem se vilitatem huiusmodi fideiussionis aut conscriptionis habere. etenim fideiussor quidem obligatus non erit, conscriptio verò omnino inuolida macebit, & ipse (sicut prædiximus) in corpore supplicium sustinebit: & à magna hac longissime ciuitate expelletur. Mulieres itaque castè quidem viuere volumus & oramus: non autem inuitas ad luxuriosam vitam deduci: nec impie agere cogi. omnino enim lenociniam & fieri prohibemus, & factum punimus, præcipue quidem in hac felicissima ciuitate, & in eius circuitu: nihilo minus autem & in locis foris positis omnibus, & quæ ab initio nostræ sunt reipublicæ: & quæ nunc à Domino Deo donata sunt nobis: & maxime in illis quoque Dei dona quæ circa nostram fecit reipublicam, volumus conseruari pura ab omni tali necessitate: & domini Dei circa nos munera esse permanere digna. Credimus enim in domino Deo etiam ex hoc nostro circa castitatem studio, magnum fieri nostræ reipublicæ incrementum: Deo nobis omnia prospera per talia opera conferente.

EPILOGVS.

¶ Quatenus ergo vos primi nostri cives casta hac nostra suauis dispositione: propterea hac sacra prædicatione vtimur, ut sciat inuestrum circa vos studium, circa castitatem atque pietatem labores nostros, per quos in omnibus bonis custodiri nostram reipublicam speramus.

Scriptum exemplar gloriosissimo magistro multo ad hunc modum verbis.

¶ Ergo omnibus hæc manifesta sunt in nostra habitacionibus reipublica, tua sublimitas hanc nostram suscipiens sacram legem, in omni ditione præceptis propriis eam vniuersis instituit: ut non solum in hac felicissima ciuitate, sed etiam in prouinciarum custodiatur locis: domino omnium Deo pro alio quodam, odore suauitatis oblata. Data Constantino polis ciuitibus nostris. Dat. Kalend. Decemb. Constantinopoli Belisario v. c. Conf.

DE DEFENSORIBVS
ciuitatum.

TIT. II.

NOVELLA CONSTITVT. DE
cinaquinta.

Imp. Iulianus August. Ioanni gloriosissimo præfecto prætoriorum, iterum ex consule & patrio.

PRÆFATIO.

Nisi velociter reuocemus curam defensorum per competens officium: nec ipsam vltimus antiquorum nominum habebimus veritatem. alii si quidem alia data sunt ab antiquitate nomina significatiua à parte rerum: hoc autem defensorum nomen purè demonstrat antiquitatem aliquos præposuisse rebus, quatenus ex omni eas iniustitia vindicarent, liberas. Siquidem & propter hoc paterna voce defensores eos vocamus, quatenus eripiant à malis iniustitiam patientes. Nunc autem hoc defensorum nomen valde conculcatur: et in multis nostræ reipublicæ partibus: & ita contemptum, ut in iniuria quidem potius quam in qualibet iaceat honestate. si quidem sunt viri quidem obscuro, decreta verò eis super misericordia magis quam

quàm electione conficiuntur. quibus enim non est victus & vita sufficiens, isti defensorum emendicantes ordinationem, ad hanc accedunt curam: & pro alio quodam lusu, iudicum subiacent voluntatibus. Denique remouent eos quando voluerint, aut nihil aut parvissimum delinquentes: & alios in illorum prouehunt officium, quasi loci seruatores eos defensorum facientes: & hoc in anno frequenter in pluribus hominibus agentes, ut & officiales, & ciuitatum iudices, & harum habitatores, in nouissimo contemptu defensores habent. Quæ verò aguntur ab eis, ad instar non actorum sunt: si enim imperauerint prouinciarum iudices, nequaquam præsumunt quædam gesta monumentorum consistere apud semetipsos per omnia seruietes eis defensores, & illorum iudicibus intendentes solis. Si vero quædam consistant, primum quidem etiam hæc veniunt: deinde cum nullum habeant archium, in quo gesta apud se reponant, deperit quod conficitur, & nequaquam inuenies apud eos plurimū temporum ponti monumentum vllum penitus: sed ad heredes eorum, aut alias successiones his monumentis egerit, gesta querunt: & horum quæ quidem inueniuntur, nulla fide sunt digna: alia vero etiam pereant, & in tantum cadunt, ut in similitudine non actorum sint. Nos igitur quoniam de iudicibus bene disposuimus, & maiores potestates eorum in genibus fecimus, & procul ab eis est inspectio ciuitatum: propterea credimus oportere etiam de defensoribus constituere, sit enim sic congruentia vtilis, si iudicium sumant officium, ciuitatum defensores: & prouincie prætes videbitur quidem iudex iudicum potius esse, & ex hoc honestior præcedentior apparere, quanto enim quilibet præst melioribus, tanto maior ipse & honestior est.

At nulli in eorum licet defensoris officium respicere.

CAP. I.

Interim illud sciendum est prius, ut nulli hominum sit licentia defensoris ordinationem declinare: sed inuicem vniuersi nobiliores ciuitatum habitatores hoc ministerium eis adimpleant. hoc enim & in prioribus temporibus valuisse, & in reipublica gestum didicimus. Nulli, nec si honoratus sit magnificentissimorum illustrium dignitate, hoc declinare concedimus: nec si militiam habeat honestam: neque si proferat priuilegium suum ex diuini formis: vel si pragmatici sint collati: sed secundum circulum habitatoribus ciuitatis, quorum aliqua ratio est: hoc implentibus: & dum circulus expletur, rursus reuertentibus ad sollicitudinem, & ciuitati prædictam curam ministrantibus: ut in vnaquaque ciuitate defensor iudex potius quam defensor esse videatur, decreto quidem cum iureiurando factum omnium possessorum in illa ciuitate consistentium, sed non in hac vrbe degentium.

¶ Iusturandum vero præbens, quod omnia secundum legem ac ius agat & omnium communitate: confirmandus autem sicut nunc ex præcepto gloriosissimorum nostrorum præfectorum: in biennio vero administrans solo, & remouendus à cura: non habeat licentiam clarissimo prouincie iudice remouendi eum: sed si quis videatur agere non rectè, nuntiare ad gloriosissimos præfectos, ut inde ei fiat curæ priuatio, unde etiam datur.

CAP. II.

Nulla existente licentia administratori: aut ipsi defensoribus vices agentes defensorum faceret: sed etiam hoc omnibus eis interdiximus modis. Sed neque proprias vices agentes per ciuitates clarissimos iudices destinare, nisi ipsos defensores, quos iudicum officium complere in ciuitatibus volumus: ipsos quoque in omnibus diligentiam adhibere ciuitatibus in quibus sunt.

Vi omnia monumenta apud defensores instituantur.

CAP. III.

¶ Et agi apud defensores testamentorum infirmauones, & donationum, & quidquid aliud est monumentorum proprium: non valente clarissimo prouincie iudice prohibere quod agendum est, aut præcipere quia non venit aliquid agi, aut actum non edi. non enim huiusmodi alicuius ei omnino potestatem damus: absurdissimum existimantes, necessariis rebus eedere homines propter iudicum forte irrationabiles motus atque præceptiones, sed etiam agere quæcumque voluerit & eedere: & licet quod agitur, tangat prouincie præsidem, aut quilibet potentium, neque hoc prohibere. Oportet etenim si egerit eos qui in administrationibus sunt, aut in quolibet potestate, non ut prohibeant quædam fieri contra se gesta: sed ita inculpabilem suam præstant modum, ut nulli deus tempus querimoniarum aduersus eos & siue affuerit ciuitatibus iudex, siue non, nequaquam prohibeatur quisquam agere apud defensores quædam monumenta in quibuscumque voluerit, præter illa sola quæ iurisdictione egent, & ex ipsa iudicium auctoritate pendunt. ¶ Deinde & his qui publicas exactiones habent, ciuitatum defensores omnibus auxiliari modis, & si opus fuerit occasione contemptus contumacis tributatorum, monumenta consistere: & hæc fieri velociter iubemus, & interesse, ut inordinatè agentes videant, & his ipsis testimonium perhibere, vel publicum remouere tumultum, & absolute iudicium obtinere ordinem, & maxime quando absunt: & officiales prouincie quicunque in ciuitate sunt illa in qua defensor est, obedire illi, & adiuuare: ut absentibus præsidibus gentium, nihil videatur deesse ciuitatibus sub illorum presentia. Ex prouinciali autem officio habere & exceptorem eis administrantem, & duos officiales, qui ea quæ ab eis decernuntur, adimpleant. ¶ Et iudicare in causis omnibus pecuniariis usque ad aureos trecentos: non valentibus nostris subiectis trahere sibi met obligatos ad clarissimos prouinciarum iudices, si usque ad prædictam trecentorum solidorum quantitatem his consistat.

CAP. IIII.

¶ Sed neque pro hoc ipso actores amplius æstimare litem, ut conerant reos, & non ciuitatis defensori, sed prouincie deferant iudici. Sed si quid tale egerint, & sententia manifestet maiorem esse litem trecentorum aureorum, & studio autem, ut apud prouincialem iudicem, & non ciuitatis defensorem examinaretur: solum actorem omni litis subditi dispendio.

CAP. V.

¶ Et à defensoribus appellationes ad ipsos fieri iudices. Si vero egerint aliquid iniuriosum circa defensores officiales: tunc prouinciarum præsides vltimi & castigare officiales possunt. Licetiam enim damus defensoribus, si hoc neglexerint præsides gentium, sedis tuæ eminentiæ huc nunciare, ut inde detur auxilium eis, & vindicta competens, & vera defensores eos esse contra delinquentes, habentes iudicariæ claritatis & honestatis imitationem. ¶ Et si cadere contigerit ciuitatis defensore, mox ad alium deferri decretum, qui ex circulo vocatur, cum dudum dicto iureiurando, & suscipere quidem mox curam, decretum vero nunciari & confirmari à tuo culmine: & nequaquam defensoribus vices agentes (sicut prædiximus) dari: ne cursus priori confusioni demus quasi rationabilem occasionem. ¶ Præcepta vero facit tua eminentia per vnamquamque prouinciam, ut in ciuitatibus habitatio quædam publica distribuatur, in qua conueniens est defensores monumenta resonare, eligendo quandam in prouincia qui

libro sancimus; hoc autem nunc augmentum priorum sit.

De improbis possessorum exceptionibus.

CAP. X.

Illud quoque in iudiciis arbitramur oportere melius quam omnes ante nos, determinare & constituere. Si quis enim conuentus fuerit res habere alterius...

Quomodo concubina servilis conditionis constituta, legitime uxores fiant.

CAP. XI.

Quod autem ab aliquibus maligne dubitatur, in quibusdam nostris constitutionibus, & in iudiciis quidem plurimis inquitur est: cum sit iustum...

ipsum, & sui, & ab intestato heredes genitori: (dicitur autem eos qui ante nuptias nati sunt) his vult per prius ad ingenuitatem, secundum quod predictum est, venerunt, & celebratione postea dotarium ius legitimum eis presentibus.

EPILOGVS.

Tota igitur excellentia, quae bene nobis & sancta visa sunt, & pro nostrorum quiete adiuuenta, omnibus gentibus quibus praesens, per praescripta propria faciat manifesta...

DE FILIIS ANTE DOTALIA INSTRUMENTA.

TIT. VI.

Nouella Constituit. XIX.

Imper. Iustinian. Augusti. Ioanni gloriosissimo sacrorum per Orientem praetorum praefecto, iterum exconsuli, & patri.

PRAEFATIO.

Pervenit ad nos, dubitationem vanam quibusdam incidisse, si quod factum est a nobis de filiis procreatis ante dotarium celebrationem, postea dotalibus factis, non etiam praeteritum feratur in iis quae non decreto aut transacione sunt terminatae...

in Codice scriberetur. Tertia vero constitutione non adiecimus aliquid de temporibus: cum omnibus manifestum sit, oportere ea quae adiecta sunt, per interpretationem in illis valere in quibus interpretatis legibus sit locus.

Et caput ultimum Nov. XII. id praesentia penitus nondum indicata aut transacta.

CAP. I.

Via vero omnino emerferunt quidam & de hoc manifestis se dubitare contententes, vel errantes: hanc adiecimus legem, sancientes in praedictis tribus constitutionibus factam a nobis legislationem valere, in quibus etiam expressum primae postquam a nobis legi adscriptum: hoc est, siue superesse contigerit talium filiorum patres, siue mori: nondum vero huiusmodi negotio aut decreto aut transacione finis acceptus est...

EPILOGVS.

Quae igitur nobis placuerunt, & praesente sacra declarata sunt lege, tua sublimitas manifestis omnibus facere studeat. Dat. xv. Kalen. Augusti. Constantinop. post consulatum Belisarii v. C.

DE ADMINISTRANTIBVS OFFICIA IN SACRIS APPELLATIONIBVS.

TIT. VII.

NOVELLA CONSTITVT. XX.

Imper. Iustin. Augusti. Ioanni gloriosissimo sacrorum praetorum praefecto, iterum exconsuli, & patri.

PRAEFATIO.

Iam quidem sacrae fecimus legem de appellationibus, eloquentem quem oportet servari: motum super eis, & unde ad quos fieri appellationes quasque deceat: quam iam ad tuam celsitudinem, quam ad gloriosissimum militem questorem Quira vero plurima facta est dubitatio de administrantibus eis officii: cum ij qui ex sacro quidem epistoliarum serinio sunt spectabilium iudicum, vindicarent sibi appellationis ministerium: qui vero ex sede tua celsitudinis, maxime dicerent se laedi, si mutato schemate, nequaquam soli appellationibus ministrarent iis quae a clarissimis provinciarum iudicibus veniunt, ad solum tuum iudicium: (sicut prius erat dum in divino quidem ipse audires confessorio, ministraret vero officium tuum) sed propter spectabilium schema in ordine sacri auditorij negotio moto, & pariter audiente tua celsitudine cum gloriosissimo nostro questore utriusque partis totum sibi met applicarent: congregatis apud tuam celsitudinem & gloriosissimum nostrum questorem sapientius & iis qui ex sacris seriniis appellationibus ministrant, & qui ex tua sede celsitudine & officio: novissimè ad quandam formam causa perducta est, quam ex non scripto ad nos deduxisti. Causa vero nobis non incongrua visa placuit: & iurem quoniam Paphlagonia & Honoria diuise prius in iudices duos, in unum eundemque redactae sunt praetoris nomen suscipientem: hoc indubitate placuit schema tuo competere cingulo. Hoc idem & in duobus aliis quando posuisti, hoc est Helleponto, & ponto Polemonico, nam & illic duobus constitutis prius iudicibus, nunc autem uno moderatore factis, & decorato etiam ipso spectabilium dignitate, rursus hoc proveniebat: & ad tuum solummodo iudicium ferri appellationum lites oportebat, secundum serotinum tamen constitutionis de appellationibus.

Et sola quibus PP. ministrant in eius appellat. quibus.

Complacuit igitur simul iis quidem officiis utriusque administrationis simul autem vobis ambobus, insuper & nobis, recte, se habere visum est, solum officium tuae celsitudinis talibus ministrare appellationibus, sicut & prius fuit, & in schemate sacri auditorij dicantur, & adit gloriosissimus noster questor, & particeps sit gestorum.

CAP. II.

Ed etiam quoniam prima Cappadociae praesens prius ad tuum cingulum respiciebat solum, & tibi appellationes ferebantur: nunc autem in spectabilis proconsulis figuram mutatus est: nihilo minus competens est & illam administrationem appellationem suscipientem & mittentem, hic licet secundum nostram sacram constitutionem in ordine sacri nostri auditorij eam examinari: praesente quoque gloriosissimo nostro questore, & pariter audiente negotium, sola officio ministranti tuo: quoniam & prius hoc solum erant. nam, est spectabilis comes domum permixtus est, tamè neque pridem multae quae iam movebantur cause apud eum: neque ex iudicio eius ferebatur aliqua pene appellatio hic. Nunc autem quae circa praetrij dispensationem sunt, & aliis hae quibusdam tradidimus: & non oportet ob hoc minus sedem tuam: sed similiter tuum ministrare officium solum hic delatis negotiis.

CAP. III.

Hoc ipsum etiam in Armenia proconsule: quoniam prius administrationem eam ordinariam facientes, & nunc nihil ei addentes, in proconsulis figuram mutavimus. Et enim inde venientibus liti- bus tuae celsitudinis ministrabit officium: licet quidem in ordine sacri auditorij (sicut praediximus) movenda apud eos: apud autem ambobus vos examinanda: nihilo minus autem officio tuo ministrante cause, sicut prius fuit dum solum administrationis ordinariae haberet schema, maiore ordine non suscipio.

CAP. IIIII.

Quoniam vero Lyconium, & Pyfidiam, & Isauriam sub iudicibus primis constitutas, & appellationes destinantes ad sedem tuam, nunc decorari praetorum cingulo contingit: licet videatur quodammodo permixtum quoddam ei etiam militare officium: quoniam prius & dux in veraque harum provinciarum fuit: necessario nobis se habere placuit propter hanc novitatem, soli sed tuae & gloriosissimo questori tradere appellationum examinationem: cedere quoque clementiae tuo officio, ut iis quae super hoc aguntur, ministrarent. Unde siue aliquid factum est tale prius, siue etiam postea fiat: eundem ordinem cause imponi sancimus.

CAP. V.

Via vero duae fuerunt ministrations pure & comitis Orientis, & iudicis primae Syriae: & civiles quidem huius administrationis appellationes ad tuam referebantur sedem, officio ministrante solummodo tuo: comitis autem Orientis, utpote spectabilis, in sacrarum audicionum figura, ad sedem tuam & gloriosissimi questoris videbatur, solis qui ex sacris sunt seriniis ministrantibus.

CAP. VI.

Ed hoc in hac parte nobis bene se habere visum est, in hac videlicet administratione commune dare ministerium & iis qui ex sacrarum epistoliarum serinio sunt, & qui ex officio tuae celsitudinis, quod enim prius duorum vicariorum fuit Ponticae & Asiae, & omnino innovatum est, & in vnius administrationem solius provinciae mutatum, (dicitur autem aliud Galatiae, aliud autem Phrygiae Paetariae) veniat.

gitatis, quasi soluto matrimonio: & ipsi quidem...

CAP. XX.

Dixitque autem matrimoniorum terminum, quae omnia similiter soluit, expectat mori...

Solutio igitur matrimonii secundum praedictas omnes diffinitiones, felix quidem & beatum est...

Si vero filios ex aliqua parte scripserint heredes, extraneos autem ex alia: maneat autem talis res...

numerum suum, sicut etiam si nullum eorum scripserint...

De ingratu liberu.

CAP. XXI.

Si quis enim ex eis ingratu videtur, praemium hoc salis damus...

Si vero filiorum alij quidem inter vivos sint, alij vero defuncti...

De secundis nuptiis.

CAP. XXII.

Si qui vero prioribus non contenti nuptiis, etiam ad secunda venerint: necesse est legi hos se supponere...

velista sunt, non enim sicut hae vindicabit: ne aliqua modo videatur...

Sed neque longius hereditas ab intestato priorum eius venit cogatorum, sed usque ad tertium gradum...

Si mulier ad secundas nuptias post annum litem transierit...

CAP. XXIII.

Si vero expectet quidem tempus mulier, & propterea exagiat praedicta: penam ad secundum vero venit matrimonium...

videatur quodammodo comprehensa & antenuptialis donatio in dote.

CAP. XXIII.

Quod sanctum est super lucris hinc venientibus ad nubentes, etiam si ratum sit: & ita certalium lex eis erit cavens...

CAP. XXV.

Venient autem talia lucra ad filios omnes ex prioribus nuptiis. Non enim permittimus partibus, non recte introducam electionem in eos...

De litem dote & ante nuptias donatione ex parte non existentium liberorum vide supra. No. 1. cap. 2.

CAP. XXVI.

Quoniam autem infirmitas declaravimus alienationes a parentibus super talibus factas: subtilem imponere covenit causae ordinem...

negligeret, & sic ad imaturas nuptias deveniret, tribus maximis neglectis: Deo & defuncti memoria; & charitate filiorum: ita parvis subdiderunt poenis: & illam quidem quae ante luctuosum nubit tempus, & nec omnino mater filiorum consistit, puniunt amari: & licet filios non habeat, propter solam honestatem hoc agunt: mulierem vero sic effusam concupiscentiis, vel non ipsi subdiderunt poenis quas sustinent quae ante lugubre tempus ad secunda vota declinauerunt. Ideoque sancimus eas quae sic peccare de cetero praesument mulieres: super dudum praecedentes poenas, & has sustinere omnes, quas primitus diximus super his mulieribus quae ante lugubre tempus nubunt: & infamiam & omnia illa his inferentes: & solutionem poenarum eis dantes, eandem quam etiam illis, ut supplicent Imperatori, & mediam portionem dent filii, suarum rerum neque usufructu apud eas manente: & simpliciter aequalem eam ponimus propter nuptiarum immaturitatem, ei quae ante lugubre tempus nupserit. Si vero etiam naturalium tutelam gerat filiorum, (nam hoc quoque praebimus ei) tamen ad virum veniens: & non haec agens quae prius dicta sunt, illidem subiaceat poenis. Providentia vero sit per provincias quidem gentium praesidentibus: hic autem gloriosissimo praefecto felicissimi huius urbis una cum praetore, cui huius urbis cura est, ut volente ad nuptias venire tutelam gerente muliere, & ordinetur minoribus tutor & rationes suscipiantur: & quod mater debet occasione gubernationis, hoc reddatur.

Si sub emptione patris vel mater legatum libere suis reliquens, confirmat legem Zenoniam.

CAP. XL I.

Placet quoque nobis Zenonis pia memoriae constitutio, volens, patrem, si lubeat proprio filio legatum sub conditione aut die dare, non aliter exigi pro donatione legatorum cautionem hanc, videlicet quae legatorum servandorum causa vocatur: nisi secundas nuptias contraxerit. Sit enim & haec secundas nubentibus poena.

De clerico qui nuptias contrahere non possunt. Supra Non. 6.

CAP. XLII.

Sed & si quis inter reuerentissimos constitutus clericos (ultra lectorem aut cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias: hunc ex nostra constitutione cadere sacerdotio constituimus atque volumus. Si vero lector existens, & nuptias faciens: deinde propter aliquam inevitabilem necessitatem ad secundas veniat nuptias, nequaquam ad maioris sacerdotij ascendet culmen: sed illic manebit apud mulierem, affectum illius praepens meliori proventui. Si vero cum sit laicus, ad ordinationem subdiaconi, aut diaconi, aut presbyteri venire voluerit, deinde appareat mulierem habens non ex virginitate sibi copulatam, sed aut disunctam a marito, aut aliter non ab initio mox sibi legitime constitutam: aut etiam ipse ad secundas venerit nuptias: non impetrabit sacerdotium: sed & licet latenter ad hoc venerit, omnino eo cadet.

Si maritus in reliquis vixit, si ad secundas nuptias non transierit: ad legem Iuliam distinetur.

CAP. XLIII.

Quae vero nunc sequitur causa, est antiqua, & multas quidem suscipiens correctiones non ab Actis solum, sed etiam a nobis: non tamen ad summam sui veniens reituitudinem: quam nunc sectantes, praesentia sanctorum. Quae enim quae vocatur

tur Iulia Miscella, lex antiqua, lex vetusta, filiorum procreationis praepens. Studium: permittit mulieribus, licet vir prohiberet, & aliquid ob hoc relinquere: quatenus non ad secundas veniret nuptias, tamen & ad virum venire, & iurare quia filiorum causa hoc ageret: & quod relictum erat, acciperet. & hanc quidem in annum dabat mulieribus licentiam. Eo autem transiit, si vellet accipere, antequam cautionem exponeret, quod ad secundas non veniret nuptias. Sed hanc quoque additionem ipse Iulius Miscellus haud inuenit, sed Quintus Mithus Scenola hoc praefancierat, super omnibus quippe pendebimus in causarum prohibitionibus huiusmodi adveniunt cautionem. Nos igitur videntes plurimas mulieres desiderio nuptiarum, non propter filiorum procreationem, sed propter necessitatem & iurantes & nubentes, & transcendentes morientium voluntates, existimavimus prius interim sacrationem mederi partem, & peritium eis colligere, nec finire talia iuramenta, in quibus omnino peritium promptum est. Nam nec illud inerat legi, ut oporteret sine filii exitentes mulieres hoc iurare sacramentum: sed etiam filios habentibus hoc adiacere iurandum, quod Deum simul & defuncti animam contristare: cum vique peritium quidem esset in promptu: filiorum vero procreatio in fortunae muneribus iaceret. Quia igitur hac nostra sancimus lege iurandum eis auferentes, & talem permittentes relictorum perceptionem: consideravimus (quoniam alterum quoque a nobis praetermissum est) oportere & defuncti animae mederi. Quapropter praesentem ponimus legem. non enim volumus deficientium nihil illicitum habentes voluntates frustrari. Si enim diceremus oportere mulierem omnino viro praecipiente non nubere, hoc custodire: pro amaritudine habuisset hoc meritis: nunc autem cum secundas praesens sit lex, scilicet ut si voluerit nubere, accipiat quod relictum est: nullissimi sceleris est despicere voluntatem defuncti ita fluctuantem, ut ei detur licentia nubendi, & accipiendi quod relictum est, & per omnia contrahendi priorem maritum.

CAP. XLIII.

Vnde sancimus, si quis prohibuerit uxorem ad aliud venire matrimonium, siue etiam vxor maritum: (idem namque est utrinque) & pro hoc aliquid reliquerit: vnam ex duabus conditionem habere contrahentium alterum: aut ad nuptias venire, & abrenuntiare praepositioni: aut si hoc noluerit, sed honorat defunctum, omnino abstinere de cetero nuptiis. Sed ut non causa suspensa sit, & post tempora forsitan longa reuertatur rursus ex animo propterea bene nobis visum est huius rei determinare causam, & usque ad annum quidem non esse penitus petitionem relicti: nisi tamen modus sacerdotij adveniens alteri personarum statim praebat exceptionem: ut potest nequaquam nuptiarum existente spe. Si vero transire contigerit annale tempus: damus quidem personae huic accipere quod relictum est: non absolute tamen, nec simpliciter: sed si quidem immobilis fuerit res, non aliter haec accipere, nisi iuratoriis cautionem exposuerit, & supposuerit suas res, (hoc quod tacite ex hac lege damus) ut si ad secundas venerit nuptias, reddat quod datum est, tale quale percepit restituens, & quos accepit in medio fructus. Si vero mobilis fuerit res: si quidem idoneam habeat substantiam persona volens accipere, dari quod relictum est, sub eadem cautione & iisdem hypothecis. Sed si quidem aliquid aliud mobilium fuerit: tale restituit, quate recepit aut deminutionis medetur partem. Si vero pecuniae fuerint, etiam cum usuris quas inde percipere voluerit: praecurando restituens hoc succedendo. Si vero non mutauerit quidem, sed usus est

tertia centesime reddat usuras. Si vero non valde locuples fuerit: etiam fideiussores hunc exigi. Si autem non valuerit fideiussores dare: tunc sub iuratoriis cautione, & hypotheca (secundum quod dictum est) suam rem accipiat quidem quod relictum est: mox autem ut ad secundas nuptias venerit, hoc ab eo qui dedit, vindicetur, apud quamcumque apparuerit personam, tanquam si ab initio neque datum fuisse videretur. quod in omni restitutionis casu, siue mobile siue immobile sit quod futurum est reddit, valere sancimus. si vero aurum fuerit quod relinquitur: minus idonee vero se habeat ad fideiussionem: & nec ipse dignus sit cui hoc credatur: manere quidem apud illum a quo relictum est: tertiam vero centesimam eius usuras praestari: quam usque tunc solvat, donec aut secundas ille contrahat nuptias (quando & restitutio praestandarum usurarum suscipit facultatem) aut fiat manifestum nullatenus posse istum ad nuptias pervenire, siue secundum modum sacerdotij (tunc enim ei dabit quod relictum est) siue morte. accipiet enim hoc omnino eius heredes, nihil neque de datis usuris reddentes. Hanc ipsam autem introducimus observantiam & eundem intellectum, etiam si non coniuges alterutrum sub tali reliquerit conditione: sed aliquis alius extraneus siue viro siue mulieri sub tali conditione dari quid voluerit, scilicet fortuitorum casuum: secundum suam naturam lege super his tam in praesentis quam in restituendis conservata. Hac igitur ex iam nuper factis a nobis occasione Iulij Miscellae constitutionibus retribuimus: alia vero sunt firma secundum terminos & casus secundum quod haec exposuimus. Praeterea autem a nobis observationes datur, (si institutionis sit pars aut legatum) heredibus aut substitutis, aut illis in quibus haec relicta sunt: si quidem mortis causa donatio: omnino heredibus. Si vero ex alio secundum talem conditionem conscribatur quis heres: substitutis, si fuerint, aut omnino iis qui ab intestato vocantur ad hereditatem, huiusmodi observationes praestentur, ut vndique lex habeat propriam perfectionem: nisi forte testator & hoc praecipiat, dicens licentiam habere eum cui dereliquit siue per institutionem particularem, siue ex alio, aut per legatum vel fideicommissum, siue per mortis causa donationem, & accipere quod relictum est, & nullam cautelam dare. tunc enim sequenda est defuncti voluntas. studij enim nostri est, defunctorum conservare secundum legem voluntates.

De administratione donationis propter nuptias. Idem dicitur sub supra Non. 2. cap. 4.

CAP. XLV.

Et quia parum antea de cautela rerum ediximus, & Leonis novimus diu memorie constitutionem de secundis nuptiis, si ad eas veniens mulier non valeat dare fideiussionem cautelam, quia filii restituant res, tertiam partem centesimae accipere: nos causam adhuc melius ab ea constituimus, illius super hoc statuti competentem adicientes substitutionem. Et sancimus (hoc quod pridem a nobis in quadam dictum est constitutione) ut si quis offerat res propter ante nuptialem donationem: si quidem omnes immobiles constitutae sunt, maneat earum usus apud matrem ad secundas venientem nuptias: & eadem hae eligat, & non recuset, neque exigat a filiis pro estimatione earum usuras: sed diligentiam earum habeat secundum quod lex dat usus domini constitutis. conservet autem haec secundum leges filii superstitibus: aut si omnes moriantur, secundum nostram legem casu filiorum non existentium, matri reliquo remaneant.

bus filiorum heredibus conservando. Si vero uniuersa constituta est forte in pecuniis, aut aliis mobilibus rebus ante nuptias donatio: tertiam partem usurarum accipiente matre, cum prius sancita cautela non exigi a filiis aurum, nisi forte sine invidia sit viri facultas, & habeat aurum & argentum, & vestes, & quidquid conscriptum est matri. damus etenim tunc electionem matri, si velit res accipere, & dare fideiussionem cautionem, siue praedictas accipere usuras: dicimus autem ex tertia parte centesimae tam secundum anteriores leges, quam etiam secundum nostras. Si vero permixtae sint res, & donatio tam in pecuniis quam in immobilibus rebus sit immobilis: quidem omnino manere apud matrem, propter quod alimenta habeat exinde: in rebus vero mobilibus illa tenere quae pridem sancimus, si contigerit in mobilibus rebus omnia ante nuptias donationis esse constituta: providente muliere quod non negligat immobilia, neque immunita hae faciat: sed qualia accepit, restituat.

De successione matris in bonis filiorum pro qua parte sitis, & quomodo.

CAP. XLVI.

Hinc nos alia euocat ratio quae de filiorum successione est: quam accipient quae ad secundas veniunt nuptias. iam pridem enim de his scripta est lex a nobis ad Herimogenem gloriosae memorie magistrum sacrorum nostrorum factum officiorum rescripta, Belisarij gloriosi praecedentis consularum, septimodecimo kalendas Aprilis, per quam sancimus matres ad filios non relinquens liberos, cum eius qui mortuus est fratris, sine cautione vocari successorem, & eius cum usu etiam proprietatem habere firmam: siue priusquam heres relinquatur, siue postea ad secundas venerit nuptias: auferentes leges quae de his contrarium quid praecipiebant. Hanc autem nostram sanctionem firmam etiam modo manere super solas personas parentum, quae dudum ad secundas venerint matrimonium, sancimus: & quasdam propriorum accipientes filiorum, firmis eis seruantes, & secundum deinceps tempus: siue ante nuptias, siue post nuptias hereditatem in casu filij descendisse contigerit. De his autem quae post haec ad secundum veniunt virum, ita nobis praesens lex disponatur & sanciat. Ergo necesse est filio moriente, siue masculo, siue femina, siue testatus moriatur, siue etiam sine hoc interim ea quae ex testamento sunt dicentes, ita ad ordinem qui ab intestato est, veniamus.

¶ Si igitur legitime filius testatus fuerit, & res linquat matri substantiam, siue partem eius aliquam hanc illa accipiat per scripturam (quia ubi que custodire morientium volumus voluntates) & habeat quod dimissum est, aut datum, & secundum proprietatem, & secundum usum. Sicut enim licebat relinquere alicui extraneo, & nihil heredi secundae mulieris nocebat nuptiarum: ita & matre relinquens, siue institutionem siue legatum, recte derelinquit & dominium, & usum, siue ex rebus quae extrinsecus adueniunt, fuerit facultas siue ex patris: nihil ex hoc fratribus contradicere valentibus. ¶ Si autem intestatus filius moriatur iam ad secundas veniente matre nuptias, aut postea veniente: vocetur quidem & ipsa cum filij aut filiarum fratribus secundum nostram constitutionem ab intestato ad eius successorem. Sed quanta quidem ex paterna substantia ad filium pervenerunt, eorum solummodo habeat usum ad secundas omnino siue prius siue postea veniens nuptias: in residuis vero omnibus rebus quae aliunde erant filio praeter paternam successorem, vediat secundum

Constitutionum lesio monstrabit (iussimus enim & hanc inter eas describere) tum ipse ad effectum deduces, vt perpetuo in ipsis factis reluceat conspiciatque. *Oporet pratori Pifidiz annorum, & capium; ac reliqui solati titulo prberi solid. 300. eius adessori solidos 72. eius cohorti aureos 52.* Rursum pro codicillis administrationis oportet ipsi prbere sic. *Spectabilibus tribus chartularis sacri cubituli, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunum notariorum & laterculensibus, solidos 45. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosiff. prefectorum pro iuffionibus & omni alia causa, solid. 60.*

DE PRATORE LYCAONIAE.

TIT. IIII.

Nouella Constitut. XXV.

Imp. Iustin. August. Ioanni gloriosiff. sacrorum per Orientem pratorium praefecto, iterum exconsul. & patricio.

PRAEFATIO.

Cum ad prima illa principia, ex quibus Lycaonum gentem, antiquorum rerum scriptores & enarratores constitisse tradiderunt, respicimus, & quod maximam cum Romanis affinitatem habeat, quodque ex eadem ferme occasione in vnum coacta sit, maiore, quam haecenus, magistratum eam exornare iustum putauimus. Si quidem vsu venit, vt olim Lycaon, qui Arcadiz in Hellade rex fuit, & Romanum solum incoleret, & assumptis quoniam Oenotris Romano Imperio daret veluti principium (dicimus autem vetera illa, quae longo ante tempore Aeneas & Romuli zetas praecesserunt) & deducit; in hae partes colonia, Pifidiz bonam partem adimeret, eique deinde suum nomen inderet, & regionem ex se Lycaoniam appellaret. Inde adeo iustum fuerit & ipsam magistratum adornate, cui veteris Romanorum instituti signa & nota inscribantur, & illos qui hoc ipsam tempore regunt, (de praefide similis iurisdictionis loquimur, & eo cui amorum cura commissa est (in vnum contrahere, & pratoris appellatone decorare. Est enim hoc nomen quasi iure patrio Romani imperij proprium, & ante ipsos etiam Cons. in ampla Romanorum reipub. vsui habitum. Nam veteres Romani suos imperatores pratores appellabant. simulque illis praebebant vt militibus praesentem copiam, & descriptis ab illis praebant legibus. & proxius erat hic magistratus ex ambobus contemperatus, prae se ferens & ostentens tam in instruenda acie robur quam in ferendis legibus rectum & decentem ordinem.

CAP. I.

Quoniam igitur propositum nobis est etiam huc vtiramque administrationem in vnam contrahere, propterea optimo illi iure pratoris appellatone imponimus, vt vna cum pratoris appellatone, audientium animis insonet ipsius quoque magistratus substantia ac natura, & quod non si simplex sit neque ad vnam aliquam rem tantummodo (nempe vel arma, vel leges, & res) respiciat, sed simul vtirumque ad se munus ex quo auralat; quodque per copias militum vehemēt; & roborem, per legē lenis & mansuetiorem; prohiortibus vero ciuiliorem se & moderationem exhibeat. Neque hoc sine causa agimus, aut solum appellatone attendimus, sed ex vsu ac necessitate magistratus quoque merimur. Nam fortes & regio viros habet, neque in vilo differt ab Italia in medio, vt quae mediterranea, aprica, equorum alibi existens, tamen multos viros, tum multos equos

enutriat, magnus quoque in ea numerus est magnorum pgorum, & virorum ad equitandum, ad sagittandum, ad animos sine negotio & celeriter excurandos, ad arma promptē tractanda, denique tam ad militare imperium fortē auerlandum, quia illorum status priuatam ipsi fortunam & solis ciuilibus magistratibus subditam adscribit, quam ad hoc rursus ciuilem scilicet contemnendum, quia soli obtemperare legi, quae non item strenuitatem quandam adiunctam habeat, audacioribus formidabile est, idoneorum. Haec non permouerunt vt hunc quoque magistratum quemadmodum apud Pifidiz fecimus, eodunatum redderemus, & nostro apposito nomine Pratoris ei appellatone inderemus. Velimus etenim & hunc Pratorum Iustinianum Lycaoniam appellari, quomodo sane & Pifidiz, & aliorum. Deinde vtamque etiam cohortem in vnam contrahimus, & cui ciuilibus, & cui militari magistratus praesit ac *Pratoriam illam appellamus*, constituendam ex probatoris, mora solito ex sacro libellorum serinio, ex quo olim & duciani eas ferebant, procedentibus, mensuramque illius ad centum vsque virorum numerum extendimus. Et vtirumque magistratus annonas illi adsignamus, sed & adessori & reliquis. Quae quidem ex subiectis sacrae huius nostre constitutioni descriptionibus clara faciemus. Habeat item ad responsum, *sive a proxijs suos*, vt inter milites omnia recte gerantur atque ordie, adeoque & aliis cum militibus qui perditam prouinciam stationes agunt, imperitare sancimus.

CAP. II.

Mitemus sane, qui id officij susceptus est, vnum aliquem de probatis, & de numero notrorum procerum, vnde & olim pratores procedebant, suisque laboribus adornabant, reipublicam, nunc residentes in solo Italico, nunc proficiscentes ad loca forensia. Ac talis quidem semper sui ipsius memor, & vnde illi hae administrationis accesserit, vnderandum se praebet subditis, horrendum latrocinantibus & maleficijs, omnia maiore cum fiducia peragens. Neque subitum quin puris vtirum manibus, quandoquidem & officium gratis suscipit; & alioqui lex nostra nuper à nobis lata, omnibus omnino magistratibus in ipsa descriptis, praecipit vt manus contineant (qua de causa & iuramentum praestant) & secundum leges nostras diiudicent, omnemque aequitatem & iustitiam subditis impertiant. Eo pacto cum reipublice suae statum veteres Romani exornarent, omnibus aliis rebus publicis potius sint. Quis enim hunc magistratum non reueretur simul & horreat, videns duplici eum forma excubias agere, tum vt quae lex iubet, facile ordinetur, tum vt quid de lege violatur, vs hoc armis corrigat.

¶ Quibus autem de rebus Pratorum Pifidiz in lege quae de ipso conscripta est appellauimus, de iisdem pulchrum putauimus & hunc appellare. Oportet enim vt eum vndique gratuitum hoc officium suscipiat, ab omnibus & ipse sordibus alienissimus sit, his solis contectus, quae sicutus praestat, prout iam ante de praefidalibus officijs lata lex differit, vt item in rebus gerendis sycoceram & iustum se praebet, ac quomodo administrationis ratio permittitur, ita & ipse harmoniam animi sui nunc sentioribus & intentis. nunc lenioribus & renissis sonis contemperet. ¶ Odo quoque habeat & puniat omne adulterium, ad huc homicidium, sed multo his vehementius raptus virginum. Ceteros etiam maleficos, si quidam incurabili morbo laborant, citra exceptionem puniat: si vero medioeriter, ad meliorem fugam tranfponat. Insuper neminem improbè agētium reueretur, nisi diues, nisi maiore aliqua dignitate praeditus sit: propterea enim de numero praefantiorum electum ipsum mittimus, vt pro sua potentia necesse non habeat cuiquam alij attendere, quam nobis & legibus, secundum quas & ipse iudicet.

cet, & subditos vitam instituire procurer.

CAP. III.

Sed neque socordia se debeat, neque alicui iniuriam faciat, ne eius prouinciae homines cui praest, propter iniurias illas acceptas regionem suam relinquunt, & continet nobis hic facessant negotia. Quin ipse prius audientiam his quae ad eum referuntur, praebet, eaque disceptet; vsque memor honoris quem illi deculimus, ita administrationis laboribus se exerceat, vt laudem faciat, & a rationibus gestu magistratus reddendis dicentibus ius causa immunitatem consequatur, illud certo scicos, quod si quis nos adeat referens domesticam sibi rem incommotis affectam esse, si quidem experius ad eum, ius suum obtinuerit, hunc ipsum sine aliquo dato responso remittimus, si vero cum prius ad ipsum reuoluerit, deinde non obtento iure suo, ad nos decurrat, tunc non illi nos in posterum, sed ei qui magistratu fungitur, iudicium constituemus. & quemadmodum ampliorum ei honorem reddidimus, ita & si socordia eum se daret, & his quae in ipsum contulimus, negligenter vti deprenderimus, orem feremus legibus, & conuenienti eum animaduerfione persequeremur, & quemadmodum ille neque verba nostra, neque leges, neque formam & gradum magistratus veterit, ita neque nos ipsum verebimus, sed perinde ei obuiabimus, vt & ipse rerum administratione vtetur; siue fordidis eum manibus vt, siue ad effectum aliquem respicere, siue leges nostras transgredi deprehenderit, nos vigore legis ad facti sui rationem reddendam eum sitemus. neque enim vt subditos seruaremus, pecunias, aut quapiam aliarum rerum quae nobis suppetere, percipimus.

CAP. IIII.

Oportet praeterea ipsum prouidere, vt omnia recte atque ordine fiant in ciuitatibus. & primum quidem vt ciuitates sub ipso collocatae seditionibus careant, ex omni parte aequitatem conseruans & summo studio proficiscentes ne nimium subditis indulgeat, & frenā relaxet. ¶ Deinde neque opera in ciuitatibus negligat, ne per hanc causam deminuat vel aquarum ductus, vel ipsorum pontium transitus, vel murorum munitio, vel cura itinerum, sed omnia reficiat aut saltem ad nos referat, vt partim ex ciuilibus ea reditibus, partim nostra liberalitate queant reficere. ¶ Neque item committat vt exactoribus, qui à nostris hinc proceribus commeant, sit in aliquo damnum subditis nostris inferendi licentia, aut vt hi subditos nostros grauent qui conuertas illas inuisiones adferunt, quae olim ad subuersionem eorum qui mediocriter vitam instituerant, de thronis tuis procedebant, nunc iniungentes murorum reparaciones, nunc curam itinerum, nunc imaginum, pontium, portuum, & aqueductuum, publicorum renouationes, locorum denique publicorum ablationes, & aedium quasi in solo non iusto exadificatarum demolitiones, & id genus alia magis ad neftendas calamitates expedita: sed ipsomet hae ad animi sui curam reuocabis, omni peractum absque dispendio. Si vero nobis vitium fuerit maiore eam rem inspedione indigere: saera pragmatica forma vtentur, quam sane & ad vnam magistratus vltimū, mittimus, qua iteudum ipsam alteri quoque hanc inquisitionem iniungamus, ita aliquando respirabunt subditis, ita denique efflorescent ciuitates, ita qui eas incolunt, magnam incrementum capient, neque de patris sedibus diffugient rerum suarum incolatur propter praesidium improbitatem quasi terriculamentum aliquod metuentes.

CAP. V.

Cire igitur oportet excellentiam tuam, quod vnaus & simplex hic magistratus, non duplex

futurus sit, vt omnia quae sicutus vtirumque prius officio praebat, ea secundum descriptionem sacrae huius nostrae legi subiectam, tam ipsi det, quam circa ipsum versari solitis, & cohorti eius, quemadmodum & haecenus praebita sunt.

¶ Et publicorum tributorum exactio ipsi simul & obtemperantibus ei pratorianis cohortalibus incumbet: habebitque vtirumque officij insignia, tamen si plurima militaria sunt: tamen & in vehiculo sedebit argenteo, & praecedet ipse in securis, (nam & hoc consularis imperij signum est) similiter & faces ipsi cum solennitate praebunt: obseruabitque cum vniuersus exercitus qui per eam prouinciam stationes habet, cui cura erit, vt & latrocinia refecet, & iniuria affectis optuletur, & subditos nostros mansuetos inter se & modestos reddat.

¶ Sed neque comitibus permittet, vt ad publica tributa annuatim animū vt adiciant. Sed & inter spectabiles ipse collocabitur: tamen si qui eam administrationem susceperit, maioris fortē sit dignitatis, si quidem dignatio eorum qui prouincias regunt, talis futura est, qualem nos ad quamque administrationem idoneam fore iudicauerimus. Ipsum vero propter imperium quod gerit, conueniens est inter spectabiles numerari, inter quos & proconules & comites Orientis, Galatiae, & Phrygiae sunt.

¶ Vnde & ipse causis quae in eius mouentur prouincia, tam pecuniariis, quam ciuilibus & liberalibus audientiam praebit, vt id genus magistratibus licet. Appellationes quoque contra eius sententias interpositas examinantur hic, ex more qui iam pridem in spectabilibus magistratibus obtinuit, tam gloriosiff. sacrorum nostrorum pratoriorum praefecti, quam gloriosissimum quosior, (prout iam inde ab initio traditum est) eo quod alter iam magistratus ciuilior factus sit admittis legibus, quas etiam in ipsa arma imperium habere volumus.

CAP. VI.

Secundum legem vero nuper à nobis positam, si quae causa intra prouinciam suam mota, quinquecentorum aureorum quantitatem non excedat, quae per prouocationem deinde à suo transferatur iudice, de hac non Pacatiana Phrygiae comes (vt prius diximus) sed ipse cognoscat, nisi ex delegatione, siue nostra, siue alicuius gloriosissimorum nostrorum procerum causa alicui commissa sit, modo propter rationes quas nuper in constitutione de appellationibus lata praescriptimus: spectabilis non sit: & causae finem imponet, non (vt olim) post etiam huc mittenda, ne ob paruas occasiones magnorum ea res dispendiorum subditis nostris ansam praebet. Haec autem & nos illi manifesta faciemus, si quidem studio habet potentia nostra non tantum vt administrationis signa eis ex codicillis: (quos vocant) praebemus, qualia spectabilibus magistratibus attribui solent, sed etiam ex mandatis principalibus, quae veteres olim principes & legistatores responsa praefidalibus edita vocabant, quae cum nos descripsissemus, iussimus in sacro nostro reponi laterculo, vt inde sepe vnā cum codicillis praebantur magistratibus: ac si quidem ipsum conferant officium, illa vero detingant administrandi officij rationem. Ceterum ex descriptione quae sacrae huius nostrae legi subiecta, clarum erit tum quid ipsum, cum deligitur, occasione codicillorum officij praestare conueniat, tum etiam quid ipsi simul & adessori, ac cohorti eius à publico erogabitur. Sed & si quos vicinarum ei prouinciarum praefides circa tributariam rationem negligentes inuenieris, non alium emittere, sed ipsos spectabiles praefides fatigabis, vt vicinarum prouinciarum

praesidibus, si sordidior se dedant, immedicant, & procurant quo magis ea omnibus in publicum modis inferant.

EPILOGVS.

Presentem itaque legem nos quidem saerarum nostrarum constitutionum volumini iustitiam inferri, ipse vero ea suscepta, omnia ex illius praescripto agas, immortalem perpetuo beneficij nostri memoriam prae se ferentis.

PORTET Lyciaonix Praetori in hunc modum praerberi. Ipsi quidem annonarum capitum & reliqui solatij nomine, solidos 300. eius adfessoris, solidos 72. eius cohorti, aureos 52. rursum oportet eum praebere spectabilibus chartulariis sacri cubiculi per causam codicillorum, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariarum & laterculensibus, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosiss. praefectorum pro iusionibus & omnia alia causa, solidos 40.

DE PRAETORE THRACIAE.

TIT. V.

NOVELLA CONSTIT. XXVI.

Imp. Justin. Augusti glo. ioh. i. i. sacrorum per Orientem praetorium praefectorum praefectorum ex consensu & partibus.

PRAEFATIO.

Ilud in confesso est, quod si quis Thracum regionem nominet, statim una cum dicto virilitas quadam animum, & militarium copiarum, bellorum ac pugnarum cogitatio subeat. Sunt enim ista ingentia & quasi patrio quodam iure huic regioni attributa. Itaque & prius a nobis suscepta est cogitatio redigendi in meliorem statum ea quae illa loca concernunt, & hoc tempore de his quae longo iam agitatae sunt consilio, presentem legem tulimus. Duos sane vicarios nomine ad Longum murum federe omnes scimus, quorum alter militares cohortes regis, (est enim magna vis militum eo in loco) alter praefectus est negotiis civilibus. At cum ambo vices illic implerent, hic quidem gloriosiss. praefectorum, ille vero magnanimatorum magistrorum militum, nunquam tamen inter se consentiant: sed tametsi suas vicuque sicut annonas separatim suppeditat, & alia praebet solatia, nihilominus unum hoc sibi negotij perpetuo & indefinenter sumunt, ut contentiones inter se immortales exercent.

CAP. I.

Rede igitur atque ordine visum nobis est hic quoque facere, quod apud alias gentes, quamquam non ita efferas, non ita militaris custodire indigentes, fecimus: & ut non hic quidem civilibus negotiis praesit, ille vero inter milites & solos imperet, utrumque officium in unum contrahere & praestere ei loco grauem aliquem & reuerentiam dignum magistratum, qui ex aequo tam civilia illic negotia curet, quam de venusto & decenti ordine militum sollicitus sit. Nam qui provinciam moderatur, is in aliis versatur locis, vix illis sufficiens. Si vero horum locorum custodia, omniumque rerum per ea loca administratio, & in bonum ordinem collocatio: tum etiam militaria bono aliquo viro indiget, & qui idoneum tam milites possit excolere, quam imperitare ex lege: quod tandem illi nomen ex vetustate accommodatum imponemus? aut quam appellationem amplexi hunc gerenti magistratum aptabimus? an vero re ipsa manifestum non est, quod quemadmodum Pisdix rector, & summus Lyciaonix magistratus a nobis nominatus instituiturque est, ita & hic praetor nominabitur assumpto pietatis nostrae cognomine? Nam si praetor Romanorum Imperatoris simul & legislatoris locum in sua publica tenuit: in confesso est, quod nihil perinde huius magistratus appellationem deceat, quam nomen Praetoris. Siquidem & militum copias regat, & paganos subditos non paucos habeat, quibus ex nostris legibus ius reddet. Denique tam civiles res, quam militares in his locis bono aliquo viro indigent. Nam & anterioribus temporibus semper quidam militares viri in summis constituti dignitatibus, tam militaribus illic copiis praesitabant, quam ceteris auxilio erant, quamuis non milites, sed pagani existerent. Barbarorum enim excursions non in diem opus habent praesidio. Quae vero illos concernunt, ea committi debent vni alicui, qui secundum leges ipsi praesit possit, cum multum inter sit iustus & peruersum ordinem: & omnibus perspicuum sit, quod militaris quidem res si sola & per se consistat, ultra quam decet, effertur audaciam: uero nisi admittit robor militum, infra mediocritatem auctoritate careat, utrunque vero si in idem cum altero concurrat, omnium perfectissimum & absolutissimum sit, quodque tam ad gerendum bellum, quam ad tuendam pacem sufficiat.

Idcirco huius etiam provinciae officia copulantes, & Praetor hic Iustinianus Thraciae nuncupator. Signa vero magistratus a nobis erunt, tam codicillia hinc procedentes in forma ceterorum spectabilium magistratum, quam monita quaedam imperialia, rationem explicantia qua provinciae administrationem praestent, quae maiores nostri Mandata principis nuncuparunt, cum quibus in provinciam proficiscentes qui eas sortiti erant, inde quid factum opus esset, accipiebant. Atque ea res semper & pulchre excellentes habita est, magnamque nominis splendorem praetoribus addidit apud plurimas reipublice nostrae gentes, & maxime Occidentales, a quibus progressi Romanorum totum (penes dixerimus) Septentrionem, & Meridiem & multo maximam Orientis partem suo adiecerunt imperio. Quae igitur in dicta a nobis lege de provincialibus officiis scripta sunt, & quae item de Praetore Pisdix & Lyciaonix differimus, ut & ipsi gratis hic designentur, & gratis se vicissim subditorum nostrorum commodis exponant: omnibus manifesta sunt. In universam enim iam imperij nostri ditionem lex prodit, & apud omnes vulgatissima facta est. Descriptum sane & iusurandum est, quo magistratus nostros conveniat, cum officia suscipiunt, animam suam deuovere Deo, & tueri subditos nostros in aequitate & iustitia, ab omnibus sordibus, inimicitijs, gratia remotissimos. Ceterum cohortales ei non ultra centum apparebunt, habebitque tam civilis quam militaris officij insignia. Insuper aderit illi etiam, ad responsum propter copias quae illic resident, in quas plenum habebit imperium, & quibus cum illis ad utilitatem reipublicae & attentandi & perficendi licentiam. Publicorum praeterea per illa loca tributorum exactio tum ipsum tum cohortem eius respiciet: tota cohors Praetoriana appellabitur, hinc edendis & ex sacro, epistolatum serinio prodeuntibus probatorij constitutenda, vnde tales olim probatoria Vicaria quoque cohortes ferebat.

CAP. III.

Vix autem habebit, primum quidem, ut a donis & muneribus puras conferat manus, deinde ut omnem aequitatem subditis nostris tam publice quam privam exhibeat. In iugum illi, & in eis se contrahentibus quod omnem ab ipsis contraxerint deponat. Item ut milites quidem bellicis exercitationibus meliores & alacriores efficiat, paganos vero per legem componat, ut iusti, & ab omni improbitate & malitia immunes reddantur, quod magis hi quidem ad iustitiam, illi vero ad virtutem & fortitudinem progressus faciant, & si belli causa aliqua

aliqua fiat excursio, facillime hanc expediat utraque cohorte praesens, illa quidem alteri subministrante in his quae civiles cohortales decet, copias vero militaribus extra tergiversationem hostiles insidias propulsantibus. Oportet insuper, ut etiam in causis, siue his pecuniis, siue criminibus, siue aliud quiddam conseruant, audientiam praebent, & recte secundum leges nostras, & absque omni affectu iudicet, ne aliqui inde excurrentes, nostram inquietent potentiam. Neque enim volumus, ut collatores nostri relictam provinciam suam, a provincia praesidibus despectam, huc adcurrant. Nam si postea nobis ab his qui ex eo loco conueiant, negotium sit, omnino percontabimur aduentus, si ea renunciauerint imperium in provincia gerenti, ac si edoceri fuerimus, quod ista non denuntiauerint, dum summa eos increpatione remittimus in provinciam. Itaque si vero illi denuntiauerint quidem, at provinciam imperium gerens aut per sordidiam omisit, aut turpi aliqua de causa legum rationem non habuit, tunc omnem animi nostri motum in ipsum conuertemus. Quemadmodum enim maiores in illum erogationes fecimus, (nimirum utriusque officij) tantaeque hominum multitudinem eum praefecimus: ita si compertum habuerimus, quod indignum hoc veretur officio, neque remissum agemus: neque medicos penas irrogabimus: imo quanto ipsum alius in sublime euehimus si probe se gerat, tanto rursus grauiores eum percellemus penae, si quid contra leges deliquerit. Ad haec nemini omnino oportet eum succumbere, neque si insigni aliqua dignitate sit praesentis, neque si opibus abundet, propterea enim grauiores vris & auctoritate plenius eulmodi tradimus officia: ne quid necesse habeant remittere his qui opibus suis freti, alii velint inferre iniuriam.

CAP. IIII.

Vrabit quoque omnia illic opera publica, neque patietur, ut vel portus, vel murus, vel pontes, vel itinera, vel denique alia vitium contrahant, sed ipse, quacunquae ex civilibus rebus possumus refici, ea procurat: si quid vero ex his maiore cura indiget, id per suggestionem ad nos refert, & rationes conficiatur, prout iam a nobis lege sancitum est. Neque enim volumus, ut qui solitas haec negotiationes, item aquarum peruestigationes & hortorum, murorum, imaginum, aliorumque id genus reparaciones (quae quidem omnia olim abrogari placuit) exercant, hi a praefectura quam moderari, mittantur in provinciam: sed ipse peruestiget ea quae fieri debeant, & secundum constitutionem nostram rationes illos faciat edere.

Quod si nobis placuerit alium ad hoc dirigere: per pragmaticas formas id efficiemus, quae (si ita visum sit) ad tuam deferatur praefecturam. Nam ut subditos nostros eripiamus & liberemus dispendijs, propterea & magnam pecuniam vim ut ex parte vel ipse nostri despicimus, & ita amplius annonis tam praesides, quam cohortes & circa illos versari solitos consolati sumus, ne per egestatem forte, aut eiusmodi aliquid, parum decentibus factis occupentur, sed insigni dignitate praediti, & de amplo senatorum ordine sint, & ita cum Dei & nostri memoria versentur in provincia. Quae si nullo vnquam pacto memoria neque huic exciderint, per omnia se ipso pulchriori futurus est.

Ac si veteres Romani consularibus tantum & praetoris vris provinciarum administrationes demandarunt, neque nos alienum a bonis moribus faciemus, si talibus eas tradamus, qui exactorem hinc in provinciam tendentium, & praeter rationem collatores nostros damna inuoluerunt tantum violentias reprimites, huiusmodi necessitatem queant resoluerere. Damus etenim ei & curiosus ista indagandi, & prohibendi, & ad nos per suggestionem nuantiandi facultatem, & ut partim

ipse per se ea corrigat, partim celerius ad nostram referat notitiam: aut si qua in re imbecilliores sunt, ibi vires crescant, & suppleantur scientiae & iusionis nostrae accessione.

CAP. V.

Itaque etiam in sacris ipsos admonebimus mandatis, quae una cum signis magistratus tradimus, ut memores iuramentorum quae praestant, & monitorum quae illis dabimus, prout nos nostrorumque de illis meretur iudicium, & propriam exornent vitam, & traditum gubernent officium secundum nostras leges. Quibus ipsi conditionibus magistratum tradimus, dantes illis (ut dictum est) omnem potentatem ut tam in pecuniariis, quam criminalibus, & omnibus de iure causis iudicent, & appellatio apud ipsos interposita ad gloriosissimos nostros praefectos & gloriosissimum decurrat quertorem, qui cause communit praebent audientiam secundum formam earum causarum, quae in sacrum introducuntur palatium. Si quam vero causam minore quingentis aureis per ea loca prouocatione suspendi contigerit, & si ex delegatione vel nostra vel iudiciali sit, neque is cui ea causa delegata est, spectabilis iudex sit, ut ex illis locis appellatio ad ipsum procedat, eamque audiat in forma sacri palatii. Ornamus enim officium eius hoc etiam modo, & aequalem constituimus spectabili comiti Orientis, & proconsulibus & comitibus Phrygiae & Galatae: ut & ipsum spectabile sit, quanta modum huiusmodi officia sunt, & quae in hac forma praestantur: in remissionem hac nobis a lex c. v. s. provinciae praesidibus officium non minuat, sed ille in alio provinciae locis constituitur, quae quidem propria legum sunt: hoc scilicet demandatum sibi a nobis sollicitudinem in illis partibus in quibus constitit, implente.

Substituetur item a nobis huic legi descriptio, quae commemoraret & quid ipsum erogare pro codicillis magistratus, & quid ipsum circaque ipsum versari solitos rursus auferre ex publico conueniat titulo annoarum, quas etiam solas ipsos omni alio extra haec causam lucro abstinentes, accipere permittimus. Propterea enim per maiores erogaciones ampliores eos efficiemus, ut & ipsi subditos nostros vndique conseruant, & iuramentorum quae praestare solent, memores, ipsi hanc nobis factis remunerationem reddant. Atque hanc sane praesentem legem habebit quidem legum volumina, sed thronus tuus suscipiam eam & memori: mandatum perpetuo conseruet in opere. PORTET autem praetori Thraciae annonarum, capitum, & reliqui solatij nomine praerberi solidos 200. eius adfessori solidos 72. eius cohorti aureos 52. Occasionem vero codicillorum praebere oportet eum sic, spectabilibus, tribus chartulariis sacri cubiculi solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariarum & laterculensibus, solidos 24. cohorti gloriosiss. praefectorum pro iusionibus & omnia alia causa, solidos 40.

DE COMITE ISAVRIAE.

TIT. VI.

NOVELLA CONSTIT. XXVII.

Imp. Justin. Augusti glo. ioh. i. i. sacrorum per Orientem praetorium praefectorum praefectorum ex consensu & partibus.

PRAEFATIO.

Quod quibusdam ante nos imperatoribus, ut in Isaurorum regione faceret per imaginem & figuram in mentem venit, id nos re ipsa iam per ipsam operum efficaciam, tam in Galatia prima, quam Pacatiana Phrygia consecimus,

& mirabiliter præstantem, & quæ ita maiestati imperatoris placuerit, ut etiam possessionibus, quas illic habet, peculiarem magistratum præfecerit, non mino...

CAP. I.

Hanc sanè regionem paruo tradere magistratu, contra omne nobis decorum & dignitatem fore visum est, cum aliis, tum vero maxime...

Ac cum aliis magistratibus, quos nuper inter Pidas, Lyconas, Thracas institimus, administrationis forma & aceruus ex durarum rerum congressu constitutum vero maiore hunc forma adorare cupientes, tertiam etiam potestatem illi adiciamus...

CAP. II.

Cratorum etenim & tractatorum nomen quidem omnino superesse volumus, respicientes ad vetera exempla, & nimiam læsionem, quam miseris illi collatoribus induxerunt...

spiciet, cum totius publicæ exactiois periculum ad ipsos deuoluatur. Sed neque eos qui primi & secundi prius magistri uocantur, neque tredecim illos qui post ipsos modo sperari sunt, quos proflagitationem tributorum facere sanximus...

CAP. III.

Porro neque ipsos exactores amplius aliquid à rusticis, aut denique iis qui ab ipsis exactiois, tolerant, accipere quam quæ formis Nicetæ magnificæ memoriz continentur, & exactoribus de putata sunt neque uentibus ipsis nomina fingere, & damna pro hisce nominibus inducere per causam Apadicon, seu tractatoriarum, uel quocumque alio prætextu, siue ad aliquam consuetudinem, siue ad quamcunque vexationem porrigatur...

CAP. IIII.

Quoniam uero fieri potest, ut inter tredecim exactores, siquidem ut gradatim ad hunc perueniat ordinem, sancimus vnus aliquis ad expediendam exactioem idoneus non sit, concedimus, ut sic quoque reditus quidem ex eo gradu saluus illi permaneat. Ceterum sancimus, ut tredecim illi primores magistrum, & insuper qui post ipsos sunt proximi proprio bonorum suorum periculo alterum quempiam illi adiutorem adnomine, qui conuenienter pro illo exactioem expediat...

CAP. V.

Ipsi uero spectabili præconfuli omnium ex æquo iterum cura imminet siue civile aliquod sit, siue ad militare magistratum, siue ad potestatem Tamiacam respiciat, neque quidquam omnium negliget. Ac quoniam maiorem huic loco, quam ceteris, magistratum attribueret volumus, & ueteribus Romanis in more fuit, ut vel designatis consulibus, uel his qui illorum loco proficiscerentur, quos præconfules uocantur...

uocantur, & prouincias sortirentur: propterea & Cappadocum magistratum præconfulatum esse uolumus, quo in Africa prius Romani imperium suum extenarunt. Et in tantum illum nos magistratum auximus, ut cum qui hunc suscipit, gloriosissimus sacrorum nostrorum prætoriorum præfectus connumeremur. Appellatorque patriæ linguæ is qui huic præfudet, Præconful Infinitum Cappadociæ, ut & appellationem magistratui propriam habeat, & simul ex te ipsa Archegetes, quasi primarius magistratus, nominetur. Susceperit enim is qui hunc magistratum obtinet, facile talem formam, quando & potestatem per se magnam, & per se causam Tamiacæ possessionis etiam ad alia loca protexam habeat. In summa tot rebus hominibusque præfides dignitate & auctoritate affuet, adiunctisque militaribus copiis omnia disponet minore negotio. Ciuiles igitur res conficiet more solito: militaribus uero & ipsi commode præbit, nempe & illi se ipsi submittentibus.

Sed cum primis animum aduertit ad rem Tamiacarum administrationem, quæ in tam grauem & omnium cauponationibus expositam inopiam delapsæ sunt, ut in nullo ferè amplius pretio exstant. Tot tantaque eorum edocti sumus per prouinciam delinquentes, quæ uix amplissimo cuique adhibita medicina curare facile est. Nam qui potentium possessiones procurant (sed pudet nos iam propemodum dicere) quanta cum insolentia passim oberrant, ut supatores illis insensuriant, ut non ferenda hominum multitudo ipsos sequatur, ut impudenter omnes latrocinentur: miramurque seculo, quomodo eorum loci subditi tot perferendis iniuriis sustineant. Inde aded quotidie Cappadocum iniuriis oppressorum multitudo occupatos nos & rempublicam tractantes adit, ex quibus multi sacerdotes, plerumque mulieres, qui omnes lamentantur, querunturque res suas sibi ablatas esse, quando nemo in proximo sit, qui huiusmodi prohibere ualeat. Tamiacæ certè possessio iam penè in formam priuatae redacta est, tota consulsu, & direpraque uia cum suis equitibus, nemine omnino reclamante, ore scilicet ipsis auro obstructo.

CAP. VI.

His igitur de rebus vnus aliquem ex perspicuissimis nobis regioni huic præfere decreuimus, qui triplici huic ordini præsit, solus omne in se imperium & potestatem circumferens, ciuilibus officij ueni insignibus: habens in usu ueliculum ex argento, securim, fœces, & quæcumque alijs præconfularis imperij fuerunt insignia. præcipit autem & militibus, & curam geret Tamiacorum redditum, ut sine ullo detrimento & cessatione omnibus ad hoc ordinatis magistratibus obueniant, multoque magis ad nostrorum palatium, quemadmodum etiamnum occasione eorum quæ uel nobis, uel sacratissimæ & pietissimæ Augustæ coniugi nostræ inferuntur, tam in auro quam uite ingrediantur. nihil enim illius uolumus decedere.

Non tamen ut ea forma præbeantur, quæ hactenus, ex rapinis scilicet, & ex titulo læsionis dationisque collatorum, (hæc enim omnia tum odio prosequitur, tum è nostra ciuicium republica) sed ex iuris legitimisque causis, quas subici factæ huic nostræ legi iustissimæ, ut eas ferens is qui pro tempore hunc gerit magistratum sacratissimæ Augustæ coniugi nostræ quinque aurea libras prout dictum est, inferat. Magistratum enim gratis nos creamus, & ordinationes eius absque omnibus procedere largitionibus sancimus: neque quisquam erit, qui pro hac quidquam accipiat.

Sed & annonas ipsi quidem ad viginti uel quæ auri libras danus, prout subiicitur, aduersori

uero eius præbentur ad duas auri libras. capiet item utraque cohors, id quod usque adhuc è publico suppeditabatur, nullo profus modo deminutum: nulla enim re hunc magistratum minuisset, & maxime gloriosissimi præpositi sacri nostri cubiculi, siquidem & hunc & suppositam ipsi deuotiss. Palatioorum scholam in Cappadocia similitum potestate ordine & figura manere sancimus: non tamen quidquam exinde ferentem uel consuetudinum uel annonarum titulo, uel in auro, uel in uite, uel in alijs speciebus, neque à spectabili pro tempore præconfuli, neque ab eius cohorte, nam aliter puritas conseruari nequeat, sub vnum enim magistratum, quicquid in ea regione geritur, contrahimus, ne conuulsione ipsa claudicat.

CAP. VII.

Sane Tamiacæ possessionis curam & rationem magnam habiturus ipse, qui ad hoc à nobis proficiscitur: & circumspiciet si quid à Tamiaco solo detractum, & frustra ab alijs detentatum sit, siue in passuis, siue in aruis, siue in locis uiribus confitis, siue in prædijs, siue domibus: & uetus solum rebus suis uindicabit, nulla longi temporis præscriptione illi opponenda: neque enim hisce liceat tale quid opponere, neque lucrum captans, ut maxime patrimonium suum exinde colloqueret. nã depuperatio potius est, quam locupletatio, si quis sordidis utendo manibus, arbitretur ex eo lucrum se facere, quod multifariam postmodum cum impietate & summo probro restituet.

Sed & ipsam urbem ab omni profus perturbatione quietam conseruabit: neque committet, ut seditio aliqua ordinem & administrationem reipublicæ corrumpat. Publica quoque tributa uigilanter & cum iustitia exiget, nihil in illis curæ prætermittens, neque concedens, ut aut siccus, aut priuati in aliquo circa res suas damnium sentiant: ut qui ex æquo in omnes imperium obtineat, siue milites, siue scriuarij sint tam gloriosissimi præfectorum: quam magnanimatorum magistrorum militum, siue in ciuili cohorte numerentur, siue cingulum Tamiacum gestent, siue in maioribus siue minoribus dignitatibus consistant, siue inter sacerdotes cooptati sint. Vnus enim his magistratus omnibus præficietur: & tam suæ ipsius existimationis, quam nostrarum legum, & ante omnia Dei memor, ut publica quidem tributa per præconfularem cohortem sine detrimento & cessatione importentur, curabit. redditus uero Tamiacos per subditas prius illi throno personas inferet, intendens etiam ad ea quæ pro consuetudine præcipiuntur à gloriosissimo præposito sacri nostri cubiculi: neque uentibus ipsis canonicarijs, qui pro tempore à gloriosissimo præposito emittuntur, uel saltem obolo tenus aliquid accipere uel consuetudinum nomine, uel quacumque alia de causa, uel ab ipso pro tempore summano, siue qui publicas exactiones conficiunt, uel à spectabili præconfuli, uel eius cohorte: uel his qui Katasecuastæ, quasi instructores, uocantur, uel præpositi, uel quacumque alia persona ad sacrum nostrum pertinente patrimonium. At uero exercitu utriusque harum sollicitudinum opem feret, sedabitque potentium satellites, neque committet ut loca depopulentur, & latrocinij infesta reddant, neque ipse ea percurrat, quemadmodum prius facere solebant comites: neque item in locum suum dimittet vicarios: sed locorum defensoribus & cohortalibus suis ad id ministerium obruendum uietur. Sicubi uero & militibus opus erit, ex iis locis milites, ubi necessitas postulat, opulari iubebit. atque hi proprijs ista sumptibus expedient, neque subditos damnis inueniunt, aut gratis vlla ex parte sumptus facient, sed tã ipse his abstinebit, sumptum de suo faciens, ubi cõque eadem erit, quamuis ad aliã ipsam proficiscat.

Hæc nos sæpe perferunt, æstimamus oportere medelam rei adhibere, & quantum nos in hoc laboramus, tantum omnem adiuventur curiales artem aduersus ea quæ redè iustæque sancta sunt, & contra fidei Dam enim vidissent compelli se omnimodo curia seruare...

Igitur olim per partes nos potulimus sanctiones, volentes & venditiones & donationes simplices & omnem aduentionem habentem immobilium curialium rerum, subiacere decreto...

Et non vsque ad hoc statimus, sed & feminas in propria institutione dare quandam partem sanimus, quatenus per nullam occasionem, diminuatur curia (sicut prædiximus)...

CAP. I.

Igitur post hanc nostram legem defunctus fuerit curialis filius non habens neque masculos neque feminas, ista propriam substantiam curis derelinquat, quartam vero quibus voluerit, erit namque ei pro filio forsam vno vel pro plurimis tota curia...

CAP. II.

Quod si ille quiddam tacerit, filiorum autem legitimorum ei procreatio non fuerit, tunc quarta pars ad heredes qui sine scriptura sunt, veniat, naturalibus autem filiis voluerit se offerre curia, recipiamur secundum quod voluerit, siue omnes siue quidam ex eis...

CAP. III.

Quod si legitimorum filiorum fuerit pater, tunc res decernenda est, utrum tantummodo masculi aut tantummodo feminæ, aut certe permixti sexus sint, quatenus lex vobis perfectionem habeat, & curia vilitatem...

CAP. IIII.

Quod si omnes feminæ nuptæ fuerint, & quidem eiusdem ciuitatis curialibus nuptæ fuerint, licentia erit pars, & quidem nuptæ fuerint...

faciunt (sicut dictum est) curialibus, diuidere inter eas omnem substantiam aut certe nouem vncias, secundum quomodo voluerit, respiciet & hic legem quæ de successione sine scriptura disposuit...

CAP. V.

Quod si masculi & feminæ fuerint, masculi quidem omnimodo substantiam medianam habeant portionem, feminæ vero residuum medianam, non integram quidem, dabunt namque ipsæ quartam partem curialibus fratribus, si tamen non fuerint curialium uxores omnes...

CAP. VI.

Ed & illud etiam ipso reperimus experimento, quod aduersus curiam sint multi quasi dicentes, aut sacri ararij, aut vicaneæ aut purpurariæ aut alterius cuiuscunque conditionis esse alterum patrum curialis, & tentant adiuudicare seipsos vel sacri ararij, vel vicaneæ, vel purpurariæ, aut alius quibuscunque conditionibus, & curiam entare...

EXCEPTIO.

Excipimus autem ab hac nostra diuina constitutione Theodosium & eius fratres, & filios Iohannis qui cognomen habuit Neston, qui in sacri ararij conditione, per manserunt, licet de curialibus essent patribus ante decimam indictionem...

quidquid actum est in eorum liberatione destrui-mus. Nihil enim eorum quæ licuerunt sui volumus, sed curiales esse & quæ curialium sunt agere, & ad functiones curiales respicere, nihil sicut prælocuti sumus, eis prodesse possibile. Sed & si quid elicitum est eis sine ex nostro palatio sine aliunde.

EPILOGVS.

Quæ igitur visa sunt nobis & ad vilitatem eluitatum & curiarum complacuerunt & quæ per hanc indicatur legem, tua excellentia & custodie & operi tradere festinet, imminente poma XX. Lib. r. 1890. ANTI aduersus eum qui hanc legem nostram præuaricari præsumserit. Dat. xv. Kal. Mart. Constantinopoli. Indictione vndecima, post consulatum Basilij anno septimo.

DE RESTITVTIONIBVS, ETEA quæ parit vudecimo mense post mortem viri.

TIT. XVIII.

NOVELLA CONSTITVT. XXXIX. Imp. Iustin. August. Iohanni glarissimo. sacrorum per Orientem prætoriorum præfeto, iterum extorsit & patrio.

PRÆFATIO.

Deurfo & varietas humanæ nature paulatim legens curatione, non aliter ad bene se habendum reuocatur: licet prima eius gubernentur principia nisi etiam quod particulariter ei restitit, corrigatur: sique constitutur sub tranquillitate & quiete, vt legi conueniens est: quale scilicet quiddam etiam nunc emergens, ad legis nos opus adduxit. Scimus enim quod etiam dudum de restitutionibus dubitabatur: & si contigisset quaedam hypothecas obligari eius qui restitutione grauabatur, plurimæ contentiois erat negocium siue oporteret etiam res quæ restitui iussæ fuerant, periculum pati, siue solas eius qui grauabatur restitutione, & multa quædam etiam circa ipsam verborum discretiam quaestio: utrum defunctus præcepisset res quæ manerent post mortem eius qui grauabatur restitui, oportere restitui absolute restitui quod reliquum erat, post detentionem legitimæ partis iuberet: & introducebantur etiam fideicommissi persecutiones, & ex inopia in rem missiones: & plurimi alij & varij & insolubiles penè prædictæ in rem missionis circuli. Sed tanquam nos dudum hoc sanantes, legem scripturimus, modis omnibus prohibentes restitutione grauas res aut alienari aut obligari, sed cum propria ambulare foris: & apud quemcunque fuerint, non manere firmæ: sed reuerti ad illum cui dari iussæ fuerint. Et facta lex iam quodammodo longæva est, & in iudicio approbata frequentatur, sed futurum erat quod prædiximus: vt quod ferre omnia consueuit tempus ostenderet indigere quadam exceptione necessaria legem. Adierit enim nos viri & mulieres ex his læsi. Moriente namque viro vxor quidem & dotem exigebat, & donationis ante nuptias factæ partem, seu propter nuptias, quam viri mors ei dabat, defuncti vero frater aliunde vindicabat res, & patris proferebat voluntatem, & trahebat mulieris res, dicens fratrem quidem suum eas expendisse: se vero apud mulierem videre paternas res, quas pater non existentibus filiis restitui præcepit: ei & recipere ex omnibus eas instabat, neque cessabat donec satis factis legi nostræ per omnia proueneret. Sed ingemiscebant iuste mulier, & dicebat iniustum esse quasi per deceptionem dominum quidem virum fieri dotis totius, & si premozi mulierem corripisset, iurum habere secundum partem: quia vero vir mortuus est se signozant restitutionem a missionis periculum sustinere. Sed huic quid...

data est negotio forma, quam bene se habere putauimus. Rursum autem aliter supplex apparuit, dicens uxoris patrem substantiam eius subtraxisse alius suis filius: parumque partem solam apud eam iussisse manere...

Si quis unum ex liberis suis heredem instituit, vel extraneam personam.

CAP. I.

Quamobrem præterea ponimus legem, omnia quidem alia prorsus à nobis postea constituto in iure rata manere volentes: hoc vero innovantes solimodo, ut si quis de cetero restitutionem fecerit suarum rerum: primum quidem seruet filio legitimam partem, non quartam, (hoc enim emendamus, inopiam eius plurimum reprehendentes) sed tertiam modis omnibus, aut mediam secundum filiorum numerum, deinde ex reliqua substantia parte, si non successerit legitima pars ad dotis aut antenuptialis donationis ablationem, honeste & secundum personarum qualitatem & merita excipere etiam hoc ad restitutionem, secundum quod adiecit legitime parti, dotem, aut antenuptialem facit donationem.

Sanctimus enim secundum hunc modum excipi modis omnibus ad restitutionem nuptialia documenta, & super his factas alienationes, aut hypothecas: & si grauata sit persona aut viri, aut mulieris restitutione tali: liceat ei etiam nuncupatam antenuptialem seu propter nuptias donationem offerre, nihil quantum in illis rebus restitutione valente: & si mulier restitutione grauetur, non in impedimentum à dotis oblationem fieri, ea enim quæ communiter omnibus profuerit, quæ specialiter quibusdam vtilia sunt, præponimus sique hoc nuptialibus donationibus & harum exactionibus priuilegium. Si enim & ante nos ex generalibus hypothecis plurima per præsumptionem exceperunt, (cum vique non ita nobis necessaria existant) quomodo non nos ex maiore & meliore sententia nuptialium lucrorum exceptionem faciemus?

Hæc igitur omnia futuro conferimus temporis, & faciendis restitutionibus post hanc legem. non enim illam concedimus fieri lationem, ut si qua mulier paruum habeat dotem, deinde legem cognoscens nostram, aut si quis vir mediocrem fecerit antenuptialem donationem, ad circumventionem legis velit augmentum aut dotis aut antenuptialis donationis facere & hoc trahere ad insidias restitutionum, hanc enim perimus circumventionem, nullam vtilitatem habere concedentes facientibus augmentum, quantum ad restitutionis lationem, puram futuro temporis nostram seruantes legem. Vnum siquidem hoc capitulum est presentis legis.

De muliere que peperit undecimo mense. CAP. II.

Secundum vero illud de mulieribus que post priorum nuptias ad secundum venerunt matrimonium, antequam annus expleretur, quem lugubrem leges appellant: quas puniebant constitutiones tres ante nos imperantium: & nos nuper de his scribentes legem, cuius quibusdam correctionibus, etiam super his sancta in breui quadam parte nostre legislationis reuigimus: sed impudentissimum quoddam nunc accessit, quod in nostris progenite temporibus

nolebamus. Quamobrem nobis redè placuit emendatione dignum existimare. Mulier enim ad virum veniens, hunc extulit, ut appareat, etiam superstitio eo non castè viuere cogitans, nondum enim completo anno undecimo mense perfectò peperit, ut non esset possibile dicere quia de defuncto fuisset partus, neque enim in tantum tempore conceptionis extensum est. Et quoniam etiam hæc vna est poenarum earum que acerbas nuptias faciunt, ut vxor mox cadat antenuptiali donatione à viro data, & repenti eam amittat, & neque usum habeat: redè filij sic mirabili matris partu iniuriati, antenuptiale patris possebant accipere donationem, & non lucrari valere mulierem per virum, quem sic velociter dehonefauit. At illa (sed quomodo dicamus verba illius erubescimus) non dignam se dicebat esse ut caderet: quia legem nosceret de legitimis loquentem nuptiis: sibi vero non fuisse nuptias nisi primas porro partum hunc esse opus naturalis concupiscentie. Sed quia hæc etiam decies millibus alij subiacere castigacionibus committendo stuprum, indubitatum est, & poenis illis eam non priuabimus, interim tamè, parcius enim defuncti filij inserimus ei antenuptialis donationis amissionem & in hoc casu, quam constituit lex super eis quæ ad legitimas accedunt nuptias intra lugubre tempus. Si enim illas lex inultas non reliquit, licet legitimæ nuptias celebrantes, eo quod forte suspicio fuerit ne qua præxiterit suspitionis malignæ causa ad secundum maritum, eo quod velociter ad nuptias festinauit: quomodo non hic vbi causa non per suspicionem est solam; sed hoc ipso increpato mani festa & indubitata præbita est delicta, omnium impiissimus iste partus, innoxiam eam relinquemus? Unde sancimus, si quid tale contigerit, & anni luctus tempus pepererit mulier circa terminum anni, ut indubitatum sit, sobole non ex priori consistere matrimonio: modis omnibus eam priuari antenuptialem donationem, & secundum proprietatem, & secundum usum: subdendam quoque aliis omnibus poenis, ac si secundas eam contigisset ante luctus tempus legitimæ celebrasse nuptias. Non enim aliquid amplius habebit castitate luxuria: sed subiacetur quidem & ipsa poenis, periculumque sustineat etiam circa spem scripturæ propter stuprum: ut neque nuptias intempestatas desideret, neque legitimæ nuptias maiore malo circumueniat.

EPILOGVS.

Que igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo cognoscens, solemniter per programmata propria manifesta faciat vniuersis. Lex scripta est Ioanni gloriosissimo sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum ex consule & patrio. Dat. Kal. Ianuar. Constantinop. præf. Belif. V. C.

VT ECCLESIA SANGTAE RESURRECTIONIS alienare possit ædificia secundum ipsam sita ciuitatem.

TIT. XIX.

Nouella Constit. XL.

Idem Imp. Petro sanctissimo & beatissima archiepiscopo Hierosolymorum.

Am quidem ea que de prohibitione ecclesiarum alienationum erant, lege communi promulgata sunt à nobis, quam sanè & obtinere, & ratam in omnibus esse volumus. Quando autem conducentis omnibus ecclesiis boni prouidentiam agere conuenit, præcipue autem Sancte Resurrectionis, & loci in quo mundi creator dignatus est in humana constitui generatione, propter hoc existimamus

hoc existimamus presentem scribere legem, non ad subuersionem eorum que iam à nobis constituta sunt, sed ad aliquam conuenientem & necessariam rebus vtilitatem. Omnibus enim est hominibus manifestum hoc, sanctissimam resurrectionem eos qui ex omni orbe eo confluunt, (quorum multitudinem infinitam est dicere) & suscipere & alere & facere sumptus immensos & insperatos, his qui illic coaceruant sunt sufficientes, secundum miraculorum operationem magni Dei & saluatoris nostri IESU CHRISTI (qui multitudinem ineffabilem ex paucis enutrit panibus) in dies plurimos, & occasiones piis, secundum quas futura sit possibilis confluunt, ut multitudini auxilietur tantæ & nouissimi igitur, quatenus secundum præsentem Eusebium Deo amatissimus presbyter & Cimeterches eius quæ secundum regiam hanc urbem & sanctissimæ ecclesie, præfectus in præfatam Hierosolymorum ciuitatem, & honestos suos & Hierosolymorum ciuitatem, & honestos suos & Hierosolymorum ciuitatem, concupiscunt comparare habitationes ecclesiasticas auro multo, quatenus vique liceat ipsis, ea quæ secundum dictum locum est habitatione perfrui: non posse autem hæc facere antiquitates sanctæ resurrectionis metu legis à nobis de ecclesiasticis alienationibus positæ, quantum tanta existente vtilitate huius inuenti, ut in annos quinquaginta velint quidam tabernacula seu cœnacula illiusmodi comparare. Et inde multo & maiore quàm dici possit commodo futuro, si quidem possessio sanctissimæ ecclesie accedat redditus triginta auri librarum (hæc constituta admiratione) vix in tredecim annis, cum ædificiorum venditio in ipsis quinquaginta annis fiat, & præsertim cum substantia ipsius resurrectionis in domibus sit constituta, quæ fortuitis omnibus subiaceat casibus, repenti vnâ pereuntes cum ipsis, nec vestigium vel tantulum seruare facile valentes: si quidem ex aliquo (absit autem & hoc ut dicamus) casu cadant, aut alias consumantur.

CAP. I.

Hæc nos venire ad præsentem legem fecerunt, quam dedicamus Deo & omnium ecclesiarum sanctissimæ Resurrectionis, per quam sanctius omnia quidem alia, & in sanctissima Resurrectione obtinere occasione prædiorum ecclesiasticorum (neque enim ipsi omnino permittimus venditionem nullam facere prædiorum) super sanctæ ædificiis laxamus aliquid de rigore legis. Si enim super vtilitate sanctissimam ecclesiarum hanc scripsimus, videmus autem tantam in re vtilitatem existentem, quomodo non vique per presentem legem hoc ipsis permittemus, omnem dantes & vendentibus licentiam & ementibus securitatem? & maxime postquam præsumimus, tempore ipso ciuitatis reducere iterum ædificia ad ipsam, ut pote ipsorum emptoribus (qui scilicet propter studium circa Deum emerint illa) ita & postquam obierint, ipsi illa relinquant. Liceat igitur ipsi sanctissimæ ecclesie facere ædificiorum venditionem, nihil venient legem, in genere de his positam, propterea quod lege recentiore sub diuisionem accedat, neque aliqua poena inde contra quamlibet personam omnino conueniente.

¶ In sequens vero tempus hoc ipsum facere

liceat, scubi aliqua tanta emerit vtilitas, ut multocephalum bonum pro minimo: sanctissimæ accedat per alienationem resurrectioni. Omnem habentibus facultatem eorum emptoribus, nunc & in futurum omne tempus, & nullam ablationem verentibus, non ipsis, non heredibus ipsorum, non successoribus, neque nunc neque in aliud tempus, propter ea quod per presentem legem ipsos confidentes posse ad emptionem accedere, non sunt iusti aliquam pro hoc sustinere turbam aut accusationem aut damnum aut ablationem. De reo proculdubio faciendo apud tuam beatitudinem presentibus qui ex clero venerabili, & demonstrata causâ, secundum quam alienatio ædificiorum fit, quia maiorum causa bonorum eorum venditioni studetur, exiguis quidem rebus venditis existentibus, pluribus autem & melioribus iis quo inde adquiruntur. Scilicet secundum presentem mercedem congregatum ex pensionibus habitantium, venditione in quinquaginta annis facta, & pretio in solutionem debitorum soluendo, quæ creditores dederunt pro præfati redditus acquisitione. Si enim omnium dominus simul & creator Deus dignatus est tantum ipsi dare priuilegium præter alias ciuitates, ut ex ipsa resurgeret secundum carnem; manifestum, quia & nos imitantes dominum Deum & magnas eius miraculorum operationes, quantum homini possibile est, priuilegium aliquod dedimus ipsi præter ceteras ecclesias, ut ipsa fruatur hac nostra lege, quam velut aliquas primitias ipsi adducimus, eius commodum per omnia eligentes & venerantes.

EPILOGVS.

Que igitur à nobis constituta sunt per hanc presentem legem & ipsam legem inscribendam voluminibus, tua beatitudo cognoscens, manifestam ipsam omnibus ibi constitutis constituat, indicet autem nostram voluntatem, quam pro sanctissima & merito ab omni hominum genere adoranda resurrectione nostrum habet imperium, & domino dedicat Deo; tantis nos & tot bonis præter alios omnes qui ante nos imperauerunt, in re qualibet dignato & dignanti. Specialis lex scripta Petro sanctissimo & beatif. archiepiscopo & patriarchæ Hierosolymitanæ ciuitatis. Dat. xv. kal. lun. CP. post Biliyar. v. C. Const.

DE QUÆSTORIBVS, ID EST PRÆFECTIS INSULARVM.

TIT. XX.

NOVELLA CONSTIT. XII.

Hæc constitutio quendam virum magnificum Bonum nomine, quæstorem exercitui fecit. Nam & more antiquo duplex erat quæstorum magistratus, & vnus quidem circa latus principis erat, alter autem quæstor exercitui præerat. Disposuit autem præfata constitutio etiam annonas quæstoris & consularij eius apparitionem quoque ei dedit ad imitationem quendam præfati prætoris, id est, Scriuarios & Ab actis & Præcones & Commentarienses & Lampadarios, & omnem deinceps ordinem. Sed & annonas militum tam comitatensium quam limitansum disposuit, quomodo distribui debeant. Subiecit autem ei & quinque prouincias, id est Sythiam & Mysiam, & Cariam & omnes Cycladas insulas, & Cyprum totam. Causarum quoque auditorium habere ei concessit, ut non obiiciatur ei fori præscriptio. Subiunxit autem & notitiam Impensarum. Et est promulgata hæc constitutio Kal. lun. iudicatione xii. post consularium Biliyar. V. C.

DE DEPOSITIONE ANTHIMI & Severi & Petri & Zoar & reliquorum.

TIT. XXI.

NOVELLA CONSTIT. XLII.

Vista quidem est ab Halcandris... In nomine domini Iesu Christi Dei nostri.

PRÆFATIO.

Rat non insolitam imperio & nos facientes... Rad presentem venimus legem, Quotiens enim sacerdotum sententia quosdam indignos sacerdotio de sacris sedibus deposuit...

CAP. I.

Propter hæc igitur omnia, sententiam depositionis ipsam à sancta synodo factam occasione non liciti neque à sanctis canonibus approbati...

& anathematismum ipsi inferentem, qui prius contra sacras sanctiones, accipiendam sedem sanctissimæ ecclesiæ Theopolitanae, sic vniuersa conturbavit... & anathematismum ipsi inferentem, qui prius contra sacras sanctiones, accipiendam sedem sanctissimæ ecclesiæ Theopolitanae...

CAP. II.

Sed nec Petrum episcopum Apameæ & simul depositum, & simul ab ipsis à quibus Severus, sub predicto anathemate factum, imperium admittit...

Prioribus occasionem perditionibus præbent, quod nullo modo fieri in Christiano ouili Dei & orthodoxo populo iustum est, neque ab imperio permisum est.

CAP. III.

Quoniam vero & Zoaram dignè penitus iudicantur sub anathematismo esse reuerendissimi & qui iusta iudicante episcopi... Quoniam vero & Zoaram dignè penitus iudicantur sub anathematismo esse reuerendissimi & qui iusta iudicante episcopi...

EPILOGVS.

Custodiat itaque beatitudo tua, quæ rectè adnotata sunt, & mittat ipsa per suas Deo dilectas literas omnibus sanctissimis metropolitibus, sub ipsa existentibus, quorum cuilibet cura erit ipsa manifesta facere sanctissimæ ecclesiæ sub ipsis ordinatis...

TIT. XXII.

NOVELLA CONSTIT. XLIII.

In nomine domini Iesu Christi Dei nostri, Imp. Casar Flavius Justinianus, Aromaticus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Logisticus, Alanicus, Sarmaticus, Africanus, Pius, Felix, gloriosus, victor, triumphator, nunquam non cælidus, Augustus, Longino præfatus vrbis.

PRÆFATIO.

Quoniam potentia nostræ subditi nostri suuuant, siue moriantur, curæ sunt: ne vel graues ipsis sepultura, vel defuncti cognatis damnosæ existant, propterea & hæc, quæ eorum sepulturam concernunt, quo conuenit modo, dispositimus. Et qui tam diu memoris Constantinus ample, huius nostræ vrbis conditor quàm etiam pietissimus princeps Anastasius, lecticariorum seu decanorum (vt vocant) numerum ad certam mensuram redeperunt, mille & centum tantummodo decanis, totidemque officinis definitis, vt nullo hæc vnquam tempore augmentum reciperent: propterea sancti cupientes vt numerus eorum quos ex vnoquoque collegio conuenit esse lecticarios, diu memoris Anastasii, formulæ subiacet, firma ea & fixa manere veluimus. Cæterum quia aduertes nos alimæ huius & regis nostræ vrbis collegiari, quorum excellenter & præ cæteris curam gerimus, potentiam nostram edocuerunt, magnam & intolerandam se necessitatem sustinere, sacrosanctam eorum maiorem ecclesiam centum & mille officinas in fructu habere ab omni vestigali liberat, quas oppido quàm libenter illi concedant, eo quod ad peragendas in commune omnium hominum exequias proficiant: sed cætera se onera ferre non posse. Nam cum plurimæ in alma hac vrbe diuersarum mercium & negotiationum officinæ tabernæque existant, non hæc solas (nempe centum & mille) officinas, prædictis publicis muniis obsequiis exemptas esse, sed etiam multas sacrosanctas ecclesias, multa sacra hospitalia, monasteria, & alias sacras ædes, quarum pleræque prius hæreticis mancipata, deinde ad orthodoxam fidem reuerse sunt: multas quoque regias domus, & insuper magistratum, ac senatorium, & illustrium, & cubiculariorum à præstatione vestigalium eximi, harumque dominos peculiarem sibi exinde redditum comparare, & oblatere rempublicam, exemptionum multitudinem rem ipsam angustis admodum terminis concludente, vt paucissimi existant qui publica agnoscant & sustineant munia, & priores contributiones aliquoties in triplo & quadruplo, hoc tempore etiam decuplo maiores factæ sint: quanquam diuus princeps Anastasius in statuta ab ipso formula nulli omnino alij immunitatem concedat præter centum & mille officinas; quæ per causam exequiarum sacrosanctæ maiori ecclesiæ attributæ sunt: Ea propter & nos putauimus, tum proceribus nostris & insuper beatiss. huius alimæ vrbis archiepiscopo id negotij dandum, vt certo loco conuenirent, & rem ipsam examinarent, atque placita ad nos sua referrent, tum ad excellentiam tuam presentem vtendum lege, confirmantes ea quæ Anastasii pietissimi hoc principi placuerunt.

CAP. II.

Et sancimus, vt centum quidem illæ & mille officinæ, sacrosanctæ maiori ecclesiæ occasione decanorum, siue lecticariorum, & ad peragendas

defunctorum exequias deputare, omnibus modis integro numero & omni praxtatione liberz concrucatur: praxter ipsam nulla alia quecunq; decanum exigere, siue ex hereticis recepta, siue quacunque sacrosancta ecclesia. Sed quod nuper constitutum est, valeat, & octingentz quidem officinz corpora praxstent, trecentz autem in exactione pecuniarum consistant. nam quod exinde corrigitur, ad quid proficere conveniat, sacra iam nostra pragmatice forma disposuit. Sempiternz quod intercidit, restauratur, at qua ratione fieri debeat restituitur, satis per Anastasij piz memoriz iustiones expressum est. Hec igitur ut immunes & ab omni vectigali maneat exemptz, sancimus: neque his ipsis officinis, neque vectigalia imperantibus collegiis, que istas praxsent, quidquam dampni sustinentibus, aut villos titulos agnoscentibus.

¶ Ceterz vero omnes huius aliz vrbis quatuordecim regionum officinz, siue sacrosanctz alicuius sint ecclesie, siue hospitalium, siue monasteriorum, siue orphanotrophiorum, siue ptochiorum, siue alterius cuiuscunque domini, siue regiarum domuum, siue aliquorum magistratuum, ampla, media, minustzve officia ministrantium, siue gloriosiss. senatorum, siue magnificentiss. illustrium, siue spectabilium cubiculariorum, siue aliquorum militiis adscriptorum: hz inquam omnes publica ipsis imposta praxsent vectigalia, & omnia alia tum faciant, tum impliant, quemadmodum quenque in suo collegio facere equum est.

¶ Ceterz vero omnes huius aliz vrbis quatuordecim regionum officinz, siue sacrosanctz alicuius sint ecclesie, siue hospitalium, siue monasteriorum, siue orphanotrophiorum, siue ptochiorum, siue alterius cuiuscunque domini, siue regiarum domuum, siue aliquorum magistratuum, ampla, media, minustzve officia ministrantium, siue gloriosiss. senatorum, siue magnificentiss. illustrium, siue spectabilium cubiculariorum, siue aliquorum militiis adscriptorum: hz inquam omnes publica ipsis imposta praxsent vectigalia, & omnia alia tum faciant, tum impliant, quemadmodum quenque in suo collegio facere equum est.

¶ Ceterz vero omnes huius aliz vrbis quatuordecim regionum officinz, siue sacrosanctz alicuius sint ecclesie, siue hospitalium, siue monasteriorum, siue orphanotrophiorum, siue ptochiorum, siue alterius cuiuscunque domini, siue regiarum domuum, siue aliquorum magistratuum, ampla, media, minustzve officia ministrantium, siue gloriosiss. senatorum, siue magnificentiss. illustrium, siue spectabilium cubiculariorum, siue aliquorum militiis adscriptorum: hz inquam omnes publica ipsis imposta praxsent vectigalia, & omnia alia tum faciant, tum impliant, quemadmodum quenque in suo collegio facere equum est.

re: sed quisque pro se quidem pensionem illatione percipiat, officinas autem seu tabernas solito receptoque more contributiones agnosceret concedito. Quemadmodum enim quisque pro se rebus suis prospicit: ita & nos necesse est ei quod amplz & regiz huius vrbis expedit & confert, nutanti quodammodo & iam lapsuro manus porrigere, neque enim aliter, quz publice expediunt, progressus habitura sint: quem si tali oportet, qui id basinus fere calli sunt, liberentur.

EPILOGVS.

¶ Quz igitur nobis placuerunt, & sacra hac exprimuntur lege, ea excellentia tua, incho non ipsa tantum custodias, sed & quicunque post te idem officium susceperit, & obtemperans tibi cohors, iam inde in omne reliquum tempus custodiet.

DE TABELLIONIBVS, ET VT PROTOCOLA DIMITTANT IN CHARTIS.

TIT. XXIII.

NOVELLA CONSTITVTIO XLIII.

Imp. Iulian. Aug. I. anni praxstati patoris iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

Item paulo ante audiuius praxsentem lege praxsentem occasionem. Ex persona quidem mulieris cuiusdam ferebatur documentum, literaz quidem eius non habens (erat enim harum ignara) completum autem à tabellione & tabulario, subscriptionem eius habens, & testium ostendens praxsentiam. deinde dum quidam dubitatio super eo fieret muliere dicente non esse à se delegata que charta loquebatur: qui licet audiebat, querebat à tabellione cognoscere negotij veritatem: denique tabellionem dedit: at ille literaz cognoscere dixit completionis tabellionis, non tamen nosse aliquid horum que secreta sunt. nec enim sibi ab initio penitus delegata, sed commississe cuidam suorum hoc facere: neque postea venisse ad completionem, sed rursus alij hoc commississe, & is quidem qui assuit completioni, venit, nihil nec ipse dicens se posse. etenim neque scriptor fuit documenti: sed solum docuit quia praxsentem se hoc dimissum sit, nec cui ab initio delegatum est, inuenit etivide nisi per testes iudex valuisset agnoscere causam pure, periculum patiebatur, vndique cadente negotij notitia. Et illud quidem competentem meruit examinationem atque decretum.

CAP. I.

¶ Nos autem credimus oportere vniuersis auxiliari, & communem in omnibus facere legem: quatenus per postis operi tabellionum, ipsi per se omnibus modis iniungatur documentum, vt dum dimittitur, intersit: & non aliter imponatur charte completio, nisi hzc gerantur: vt habeant vnde sciant negotij: & interrogati à iudicibus, possint que subsecuta sunt cognoscere, & respondere, maxime quando literaz sunt ignorantes qui hzc iniungunt: quibus facilis est & inconiunctibz denegatio horum, quz pro veritate secreta sunt.

¶ Vt ergo omnia hz: prohibeamus, propterea praxsentem conscripimus legem: & hzc custodiri modis omnibus volumus à tabellionibus, siue in ipsa felicissima ciuitate, siue in prouinciis sint: scilicet in quibus, qui si praxter hzc aliquid egerint, cadent omnino iis que vocantur stationibus: & qui ab eis dirigitur ad iniungendum documentum: & interest, ipse dominus inspectionis auctoritate orit, & mutabitur causa: & ille quidem de cetero hoc obtinebit officium in statione, quale qui in ea primatum tenebat: ille vero, cadet ex aut vix erit ministrantium illi: quoniam ille quidem dignatus

dignatus est hoc agere, quod erat concessum ciuille vero secundum illius voluntatem hoc: & vt, propterea nos hanc intulimus eis pœnam, & vt optimi sint circa documenta, & iusti, & cautiore, & non propter suam requiem & delicias corrumpant alienas vitas.

¶ Si vero indignus sit forte potestatem in stationibus suscipere is cui documentum extra ea que à nobis disposita sunt per praxsentem legem iniungitur, tabellio quidem cadat omnibus modis hac cautz alter vero pro eo constituitur: nihil omnino dampnoso: & ex hoc stationis domino quicunque fuerit extraneorum, & non ipse tabellio, neque cadente lucris exinde venientibus: sed illo solo qui talia perpetravit, & degenatus est suum complere opus, primatum eademe, omnibus quidem aliis fuzer stationis iure integris dominis eius ab ipsis tabellionibus qui talia peccauerunt, seruandis.

¶ Et non sicut tabelliones occasione, per egritudinem forte discedentes, aut occupationes huiusmodi, licebit enim eis, si quid tale fuerit, euocare eos qui contrahunt, & per se causam complere, proinde hzc que contingunt raro, non impedimentum facient vniuersis, eo quod nihil inter homines sic est indubitatum, vt non possit licet aliquid sit valde iustissimum, tamen sic eipere eorum minores fieri per hoc, propter contrahentium frequentiam occasione habentes: cum melius sit pauca agere cautz, quàm multis interesse periculo.

¶ Vt tamen non vchementer eis dura lex esse videatur: nos conuenientes humanam naturam, mediocres etiam eis leges nostras ponimus, propter tales enim eorum forte dubitationes damus eis licentiam singulis vnium ad hoc continere, gestis apud clarissimum magistrum censu felicissimz cuius exis sollempniter celebratis, & licentiam eis dare vt de legitur eis ab iis qui veniunt ad eius stationem & documenta: & dimissis eis interesse: & nulli omnino alteri in statione existent licentiam esse, vt aut deleatur ei initium, cum dimittantur, intersit: nisi tabellioni qui auctoritatem habet, aut qui ab eo ad hoc statutus est. Si vero praxter hoc fiat, & alter delegatur: tunc subiacet pœnz tabellio, qui auctoritatem habet à nobis dudum desinitam: ipsi tamen documentis propter vtilitatem contrahentium non infringendis. Nonimus enim quia legis metu de cetero & ipsi custodient que à nobis decreta sunt, & documenta sub cautela faciant.

¶ Ut tabelliones in protocollo describant, idque eam die & consile.

CAP. II.

¶ Illud quoque praxsentem adiciimus legi, vt tabelliones non in alia charta pura scribant documenta, nisi in illa que in initio (quod vocatur protocolum) per tempora gloriosissimi comitis sacrum nostrorum largitionum habeat appellationem, & tempus quo charta facta est, & quicumque in talibus scribuntur: & vt protocolum non incidant, sed insertum relinquant, nouimus enim multas falsitates ex talibus chartis ostensas & prius, & nunc: ideoque licet aliqua sit charta (nam & hoc sancimus) habens protocolum non ita conscriptum, sed aliam quandam scripturam gerens, neque illam suscipiant, tanquam adulteram, & ad talia non oportunam, sed in sola si charta qualem dudum diximus, documenta scribant. Hzc itaque que de qualitate talium chartarum à nobis decreta sunt, & de incisione eorum que vocantur protocola, valere in hac felicissima, solum ciuitate volumus, vbi plurima quidem contrahenti multitudo, multa quoque chartarum abundantia est, & licet legali modo interesse negotiis, & non dare occasione quibusdam falsitatem committere, cui se obnoxios existere demonstrabunt, qui praxter hzc aliquid agere praxsumserint.

EPILOGVS.

¶ Quz igitur placuerunt nobis, & per hanc sanctam declarata sunt legem, tua celsitudo operi effectiue tradere festinet. Dat. xis. Kalend. Septemb. Constan. post Bilis. v. c. Cons. anno 11.

VT NON LIBERENTVR CURIALI fortuna Iudæi, nec Samaritani, aut heretici, occasione eorum religionis: sed curialibus, quidem sua stationibus subiacent, priuilegiis vero curialium non fruantur. posse vero eos contra orthodoxos quod subiacent curiali fortune, testimonium perhibere, vt qui, & pro orthodoxa politia restit testimonium perhibeant.

TIT. XXIII.

NOVELLA CONSTITVTIO XLV.

Idem Imp. Iovanni PP. iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

Verbum quoddam nobis tua retulit eminentia quosdam inter curiales esse Iudæos forte, aut Samaritanos, aut Montanistas, aut aliter respiciens homines, quos nondum habet enus restz, animi vera non sentientes sacramenta: & quoniam hereticos odio habemus, putant per illam occasionem liberi curialium esse functionum, & que competunt libis, declinare. Nos igitur mirati sumus, si sapientia & acumen tuum tale eorū pertulit rationes, & non restit talia dicentes dilacerasti. Si enim homines quidam sunt qui quidē puzt propter nouissimā absurditatem illa promereri se praxmia quz solis maximis dignitatibus seruauimus, quis non eorum habeat exotam inuerecundiam & nullitiam? Quapropter curiam exerceant huiusmodi homines, & nimis ingemiscantes, & curialibus functionibus, sicut etiam officialibus, vt dudum sanctum est, & nulla religio ab eiusmodi eos excipiet fortuna. (horum enim nihil neque antiquorum qualibet legum, neque Nouellaram dictum est) indigni tamen curiales sint honore, & quoniam leges plurimā curialibus praxsent priuilegia, & vt non cadantur, neque ad aliam ducantur prouinciam & alia plurimā, horum nullo fruantur, sed si quid scriptum est de curialibus, quod non confert priuilegium, hoc etiam in his valeat, & compleant corporalia & pecuniaria munerz, & nulla ab his eripiat eos lex: honore verò fruantur nullo, sed sint in turpitudine fortune, in qua & animam volunt esse. Sic igitur eis de hoc dispositum sit.

CAP. I.

¶ Illud quoque nunciasti dignum quzstione tua narium. Quia enim hereticos testimonium perhibere prohibuimus, quando orthodoxi inter alterutros litigant, dantes eis per nostram constitutionem si quidem inter alterutros misceatur illi & litigent, & verteret hereticus sit, actor & reus posse testimonium perhibere, & gnis adinucem existentibus & litigantibus, & testimonium perhibentibus: si verò rursus hereticus sit & orthodoxus, contra hereticos quidem etiam valde dari testimonium orthodoxo, aduersus orthodoxum autem nequaquam. orthodoxis quoque existentibus litigatoribus nullū esse penitus accessum illis ad testimonium perhibendum. Docuisti igitur nos quod quidā orthodoxi constituti refugiu curialis esse fortune: & necessitate subire perhibendi testimonij eos qui illi genere iuncti sunt, vel qui alias aliquo modo eorū sciunt fortunam, & quoniam lex eorū suspendit super orthodoxis testimonia propterea iudices piguisse hoc admittere, cūque in varā metuatur inuicē, qui huiusmodi dubitā recipere testimonium, primum quidem

pro orthodoxis sunt (hoc autem leges agere hæreticos non prohibent) deinde si existentes curiales, postea contra fortunam reluctantes trahit quisquam ad curiam, & hæreticos ad testimonium vocat. quomodo non hoc per nostra agit republica? ut sit quidem respublica litigans orthodoxa, & maxime ex quo nos Deus dedit imperare: qui autem super hoc testantur pro orthodoxis perhibeant testimonium. Conuersatio enim nostra recta est, & plena orthodoxa fide, omni alia hæresi merito confutata, sub odio.

EPILOGVS. ¶ Et hoc igitur tua eminentia custodiat, nostram cognoscens mentem, & quod reipublice expedit commemorans, & sciens per omnia, quia illa nobis agere & sancire lege iudicij est, quæcunque nos præprofunt reipublice. Datum xv. Kal. Septemb. Constantinopoli, post Consulatum Bilisarii v.c.

COLLATIO V.

DE ECCLESIASTICARVM RE- rum immobilium alienatione & solutione.

TIT. I.

NOVELLA CONSTIT. XLVI.

Imp. Iulianus August. Iohanni ghrisost. sacerdotum per Orientem prætoriorum præficio, iterum ex consuli & patrio.

PREFATIO.

Circa leges studium, & alia omnia a nobis ideo quotidie cum labore aguntur, ut utilitatem nostris subiectis inueniamus: quod est sum quidem immensum est, remouentes: quod autem & optimum & meritum, subrogantes. Sæpe quoque ex studio propter priorem immensitatem etiam ultra mensuram legem contrinximus: ut quod primitus esset in rebus, ita æqualitatem de cetero intro duceremus. Nuper igitur scripsimus legem de sanctissimis ecclesiis omnibus, & monasteriis, & reliquis venerabilibus domibus, nullam esse eis rerum immobilium alienationis licentiam permittentem. Videbamus enim causam effusam, & paulatim ad alias ecclesiasticas migrantes possessiones, neque preiis soluis dignis, neque opere inexcitabili imminerent alienatis: sed etiam contra positas iam leges, decies mille circumventiones, factas. Quocirca primam perimentes viam, omnibus similiter in accessibilem contra earum sacras circumventiones. Sed hinc pleæque quidem sanctissimarum ecclesiarum aliarumque venerabilium domuum utilitatem habuerunt possessiones, nullo has minuere præsumente, occurrit tamen etiam aliquid difficile. Debita enim aut longo tempore constituta, aut etiam postea ex quadam necessitate, & maxime per fiscales occasione. eis accidentis, ad alienationis necessitatem sacras perduxerunt domos. mobili enim non extante substantia sufficienti, periclitabantur in nouissimam venire necessitatem harum præfules, neque vendere potentes, neque vnde debita soluerent habentes. Sed pro talibus quem debitis, posse pro solutione creditoribus dari possessiones ecclesiasticas, tamen cum eorum competenti subtilitate & obseruatione, facienda solutione, iam sæpe permisimus: sicut neque palam hoc nostra prius permisimus lege. Si vero non priuatus aliquis est creditor, sed imminet fiscus, & exigat debita, est autem inopia pecuniarum, accipere vero immobilem possessionem impossibile est: si tunc hic relaxare aliquid, subtilitati legis cõpetere iudicamus. Si si qua necessitas huius modi sit: etiam

alienationem sacræ perspeximus.

CAP. I.

Ancimus igitur, si sanctarum aliquarum ecclesiarum aut reliquarum colendarum domuum fiscales debeat functiones, & vnde faciat harum redditionem, non habeat: conuenire omnes in vnum & qui ex clero sunt, & Deo amabilem episcopum eius civitatis, in super & metropoles, & sacris propositis eloqueis causam examinat: & si non apparuerit vilius quæstus circa alienationem immobilis rei, valens solvere fiscale debitum, tunc licentiam eis esse sententia tali præcedente, & decreto celebrato apud provinciam iudicem, etiam possessiones immobiles contingere, & eas alienare ad solutionem debiti: tamen illis quidem in fisco soluentibus, & de suscipia inde percipientibus & subueniunt fiscale debitum, & cautelam inde habentibus, & nihil metuentibus præmitus postquam legem: constitutus etiam fiscalibus de suscipia insinuati inter monumenta georum, dependentibus his qui secernunt eas, v: & apud sanctissimas ecclesias saluentur data de suscipia, eo quod fiscalia soluta sint tributa, & omnia secundum nostram legem gesta sint: non poterunt aliquibus fisco fiscale debitum, & ita ad alienationem immobilium rerum accedere. Ideo enim & decreti sanctionem permisimus, ut & fiscale debitum testimonio pandatur, & ex quantis descendit temporibus, & quoniam non pecuniis solutum est, sed in necessitatem alienationis venit: ut veritas vndique proclata sit omnibus coram sacris evangelis agendis: sciens & episcopi, & clericis, & aliis omnibus, quia Deus respiciet quæ geruntur ab eis: & si quid egerint per dolum, aut lucrum, aut machinationem: hoc in suis recipient animabus viuentibus ac morientibus.

CAP. II.

Si vero priuatus aliquis creditor fuerit, post se secundum pro soluto schema accipere immobiliæ possessiones, hinc quoque decreto faciendo: pro mensura vero eorum debitorum assignandis eis possessionibus. Si vero fiscale debitum fuerit, petentibus eis ad alienationem immobilium accedere secundum priorem obseruationem: ut nihil desit neque subtilitatis, neque communis utilitatis.

CAP. III.

His autem vniuersis sanctissimam maiorem ecclesiam felicissimæ huius urbis, & eius consuetudinis, & orationum domos, quarum ipsa curam suscepit, omnibus excipimus modis: quæ iam de hoc facta sunt a nobis, in sua virtute durantes. Sin autem & aliqua monasteria sub eadem sanctissima maiore ecclesia sint: nec ea sub præsentem facimus legem, fornicis in prouinciis eam constituentes solum, in quibus multa quidem est inopia pecuniarum, per quam sanctissimæ ecclesie solvere per pecunias debita non valuerunt.

EPILOGVS.

Tua igitur celsitudo, quæ placuerunt nobis, cognoscens, secundum hæc procedere super sacris rebus alienationes custodiat. Dat. xviii. Kal. Septemb. Constantin. post consulatum Bilisarii v.c. anno secundo.

VIPRÆPONATVR NOMEN IMPERATORIS DOCUMENTIS, & v latinis literis apertius tempora inscribantur.

TIT. II.

NOVELLA CONSTITVT. XLVII.

Imp. Iulianus August. Iohanni præficio prætoris iterum ex consuli & patrio.

PREFATIO.

Illud omnium honestius esse putandum documentum, & gesta, & quod omnino præteritis memoria hominibus adiucatum est, quod

ipsa quoque commemoratione ornatur imperij. Cõsules etenim, & indictiones, & quodcunque indicij temporum omnino est apud nos, sunt quidem forsitan & hæc significatiua horum quæ volumus: non tamen nos aliquid horum perimus, sed maiorem edidimus: eis imponimus: ut ex maioribus & perfectioribus eis temporum designetur cursus. Si quis enim resererit ad vetustissimas hominum, & antiqua reipublicæ: hæc nos Troianus rex reipublicæ princeps: & nos quidem æneidæ ab illo vocatur. siue quis etiam ad secunda principia resererit, ex quo purè Romanorum nomen apud homines coarscavit reges eam constituerunt Romulus & Numa: ille quidem civitatem ædificans, hic autem eam legibus ordinans & exornans. siue etiam tertia principia samat quilibet imperij Cæsarem maximum, & Augustum Primum, & ita reipublicam nobis inueniet hæc, quæ nunc est valentia: sique immortalitas illis procedens. Erunt ergo absurdum in documentis, & his quæ in iudicij aguntur, & absolutè in omnibus in quibus memoria quedam sit temporum, non imperij his præponi.

CAP. I.

Vnde sancimus eos quicumque gestis ministrant, siue in iudicij, siue ubique conciliantur a: & tabeliones: qui omnino qualibet forma documenta conscribunt in hac magna ciuitate, siue in aliis gentibus omnibus, quibus nos præfide dedit Deus, hoc modo incipere in documentis imperij illius sacratissimi Augusti imperatoris: anno toto: & post illa inferre consulis appellationem qui in illo anno est: tertio loco indictionem mensis, & diei, sic enim per omnia tempus seruabitur, & pro imperij memoria, atque consularis ordinæ, & reliqua obseruatione interposita documentis, inadulterata hæc valde constituentur.

¶ Si qua vero apud Orientis habitatores, aut alios homines obseruatio custoditur in ciuitatibus temporibus, neque huic inuidentibus præscribantur quidem imperij sequatur verò (sicut dicuntur) consul & indictio atque mensis & dies secundum quæ geruntur & conscribuntur quæ aguntur: & tunc inferatur etiã ciuitatis omnibus, modis annus. Nos enim ausurimus quidæ priorum nihil, imperiali vero additam: etiam causam augemus. Et inchoetur mox aure Deo à præcedente prima indictione: ita quodammodo eis scribentibus: Imperij Iulianiani sacratissimi Augusti & imperatoris anno xi. post consulatum Flauij Belisarii clarissimi viri anno ii. de autem totis & totis Kal. sique in omnibus nominentur imperij anni, & nostri, in quantum eos Deus elongauerit, & de cetero imperatorum. palam nanque est, quia nunc quidem annum undecimum nostri scribunt imperij: inchoante verò Aprili mense, & prima die in qua nos Deus Romanorum superposuit rebus, duodecimum annum scribent: ut ita de cetero donec nostrum Deus imperium extenderit: ut nobis etiam hæc causa super leges & harum celebrationem continue maneat immortalis, dum, memoria imperij omnibus simul intersit causis atque temporibus.

Ut tempora quæ Latinis literis designantur, apertius scribantur.

CAP. II.

Illud quoque adiicimus, quoniam hi qui tempus in iudicij designant cum incertis illis & antiquis literis hæc declarant, obseruatur in omni iudicio, ut post illas literas antiquitatis alias subdant, id est has communes & omnibus notas, & quæ legi ab omnibus facile possunt, & significare gestorum tempus, ut non fatigentur requirentes id tempus: deinde errantes expectent donec hominem quemcumque somperiant literas illas pro veritate lecturum, sed si

quidem reliqua etiam post præscriptionem incertarum literarum, si Græcæ sint vocis, & Græcis literis subdi tempus: si vero Latinis quidem totius chartæ constat ordo, Latinis quidem perscribarur tempus, interpositis illis in certis elementis, clariorem tamè ordinem habentibus literis, quas liceat omnibus legere omnino syllabarum Latinarum non ignaris.

EPILOGVS.

Tua igitur eminentia quæ placuerunt nobis, & per hæc sacræ declarata sunt legem, & in hac maxima ciuitate, & in prouinciis vniuersis quibus præses manifesta constituat: ut nullus præsumat aliter numerare tempus, aut aliud agere, sed ita sicut dudum decreuimus. Dat. Kal. Constantinop. imperante Iuliano perpetuo Augusto anno undecimo post consulatum Bilisarii viri Clar. anno secundo.

DE IVRE IVRANDO A MORTENT præstito propter mensuram suæ substantiæ.

TIT. III.

NOVELLA CONSTIT. XLVIII.

Imp. Iulianus August. Iohanni præficio prætoris iterum ex consuli & patrio.

PREFATIO.

Semper hanc vnam habemus intentionem, dispositiones morientium esse firmas, nisi resulent legi, & aperte contrarie sint his quæ illi placent. Scimus igitur motum, & annuntiatum nobis, quia cum testaretur quidam, cum iure iurando suam substantiam omnem dixit, & quia hanc solam reliquit suis heredibus. alii vero eorum heredum ad hoc resulant, non iuste facientes: quia substantiæ illius heredes sunt, & in hoc acquiescunt his quæ ab eo disposita sunt: quæ verò dixit cum iure iurando, nequaquam hæc manere, neque custodire ea secundum competentem modum volumus: cum vtrique nostris videtur legibus vnam quodammodo personam heredis, & eius qui in eum transmittit hereditatem: ideoque nullus eidem sibi met edicere reluctari, & quod dixit atque iurauit ratum esse, hoc nolle valere, sed contra proprios reluctari sermones.

CAP. I.

Ancimus igitur, si quis descriptionem faciens suis propria manu, siue per alterius quidem scripturam, à se autem suscriptum, aut in suis testamentis substantiæ suæ mensuram faciat manifestam, heredibus fortè aliis quidem presentibus, aliis verò absentibus, aut etiam omnibus presentibus: non licere heredibus contra hoc resistere, neque dicere quia aliquis heredum celauerit res extra ex quæ dicta sunt à defuncto. Sed si quidem iurandum moriens præbuerit, & iurauerit secundum sua testimonia, quia nihil est aliud ei præter hæc: hoc amplecti heredes, siue filij, siue etiam extranei sint, & neque tergiversari, neque calumniari suos coheredes, neque ob hoc seruos quærere ad tormenta deducere, & alia similia distulere & persequari, quæ solius sunt consuetudinis alterius autem penitus nullius, vi pote dum substantiæ videatur esse tanta, quantam testator iurans, hanc solam apud heredes inueniri voluit.

¶ Sed hæc quidem inter heredes qui curiosi videntur in defuncti esse substantia, valere volumus: non tamen hoc ratum esse. Inter creditores: eo quod nostris declaratum est legibus, quæcunque quislibet pro se dixerit, aut scripserit, hæc nihil ei prodesse, neque creditoribus præiudicare: sed illis licentia sit omnia persequari quæ volunt modo. heredes autem contentos esse his quæ à testatore dicta sunt. Si que pœna negotij inter heredes, et qui aduersariis quæ relicta sunt, eis non possit omnino

frui: necessitate imminente aut obedire omnibus, aut vniuersa contemnere, & non hanc quidem eligere, his vero resutare, sed defuncti voluntatem ab eius successoribus ita seruari, ut in nullo ei contradici praesumatur. His valentibus in reliquo tempore vniuerso, & in omni negotio nondum moto in iudicio, neque iudiciali sententia aut interuentione amicabilem transacto.

EPILOGVS.

¶ Tunc igitur eminentia, quae placuerunt nobis & per hanc sacram declarata sunt legem, cognoscens, solentiter per programmata propria manifesta faciat vniuersis. Dat. x. Kal. Septem. Constant. post consultatum Belisa. v. c. anno ij.

DE HIS QUI INGREDIUNTUR AD appellationem: & quando per scripturam manus propriae fiat collatio litterarum, & de iureiurando dilationis, & ut coniungatur iuriurando calumniae.

TIT. III.

NOVELLA CONSTIT. XLIX.

Imp. Iustinianus Augustus. Ioanni praefecto praetoriae, iterum exconsuli & patrio.

PRAEFATIO.

Volubile hoc & humanum, & quod manere idem nunquam valet, sed sit quidem semper, manet autem nunquam: & legislationibus inducit aliquem tumultum, & is quae videtur se habere rursus & firmum postea indicantur. Sed & ea quae subtili obseruatione cauta sunt, plerumque turbant emergentium varietas causarum. Scimus enim quia dudum correximus quod male & dolose circa appellationis agebatur: quia hoc solo ut cognitionem introducerent, in iudicium appellantes contenti, & personam facientes firmam, aut per vnam partem aut etiam per cognitionem, (hoc enim indifferens est) relinquebant causam: & victori omnino erat inexplicabilis victoria, non valenti neque is quae erant iudicata, sui propter appellationem, neque appellationem examinari posse propter absentiam appellantis.

¶ Hae dudum scientes correximus, annum quidem deputantes appellationem offerenti, siue ipsi secundum se ingrediendi, siue communiter: quatenus intra hunc litem exequatur, & mereatur quae iusta sunt, & non relinquat ea sine prouisione. deinde propter clementiam, si per occasionem iudicis appellatio prolongetur, aut per aliam quamlibet causam ineuitabilem, etiam alium adicietes annu: post quem nisi litem compleuerint, ratam manere victori sententiam sancimus. Haec itaque placuerunt nobis, & in communi lege conscripta sunt: & obtinere legem hanc volumus, & obseruationem illius.

¶ Sed plurimi interpellauerunt nos, dicentes se quidem denuntiasse appellantis, & voluisse litem examinari: non tamen ab ipsis iudicibus impetrare valuisse, propter quasdam forsitan ineuitabiles occupationes. Alij vero etiam ventorum immensitatem accusauerunt: & quia nauigare non licuisset de prouincia, contrariis flantibus ventis: per terram vero venire non valentes propter inopiam, aut certe quia in insula commanentes, aliter nisi per mare venire non poterant: & propterea non valuerunt examinare usque ad finem negotium, neque secundo anno: & quidem tempestatum acerbitatem, alij languorem ineuitabilem, quae omnia ex ipsis agnoscimus rebus insinuat. Unde nos hanc iuste mouerunt, & legem transcendere nolentes, & is qui per talem quandam fortunae circumuentionem laeduntur, dare praesidium possibile cupientes.

Us imminente biennij sine appellatione causae pertractetur.

CAP. I.

¶ Vid ergo agere oportebat, nisi ad legem aliam respicere, quae digna causa inuaret: Obseruatio siquidem reliqua praedictae legis nostrae (sicut praediximus) per omnia c. rodatur. Si vero pro veritate ineuitabile quiddam euenit: & qui appellationis litem exequitur, non obseruet: & licet ingressum & fatalem fecerit, non occurrat: & periclitetur biennij conpensio tempore: tunc confirmari victoris sententiam, (quod etiam prior nostra dicitur lex) sed cum quodam subditiuone, quam in parte adiciamus. Quia enim videtur, iustitiam immensitatem temporis fingentes is, qui appellationem quidem & per fatalem ingrediuntur, non tamen ulterius examinationem subire volunt, aut etiam in medijs certaminibus relinquant eam, propterea paruo quodam victores minuentes, considerauimus bene forte quod deceat. Volumus etenim eum qui vicit causam, si voluerit pro veritate firmari sententiam: non ex circumuentione, nec tempore quodam, sed ex ipsa rerum veritate (etiam desistente eo qui appellationem obtulit) ingredi: & hoc ipsum accusare, & quare desertoriet: & siue inuenire eum valuerit, siue ille non appareat suae allegatione deducere ad medium: quippe biennio instante: ad finem tamen, ita ut vnus forte superfit negotio mensis: & si quidem apparuerit superior, firmam esse sententiam: si vero inferior ca certamina, etiam eo qui appellationem obtulit, & fatalem ingressus est, non obseruante causam suscipiet ex iure decretum: illo tantum modo adiecto, ut siue obineat causam is qui etiam prius vicit, siue circa eam minor inueniatur: expensa ei modis omnibus post appellationis ingressum factas deservit praestet. Siue namque obineat causam occasione expensarum: secundum hoc ipsum quod etiam viciit, recte iustum est etiam expensas accipere: siue minor inueniatur, eo quod omnino ille deseruit: & contingit eum etiam deserentem vincere: expensas quidem praestet: sententia vero fruatur, gratias agens Deo, & praesenti legi ita iustitiam sibi seruanti, & tantummodo in expensas damificanti: quibus non lex, sed ipse absens se damificauit. Si vero neuter occurrat, neque victor, neque victus, qui etiam secundum fatalem ingressum postea deseruit, sententia victoris maneat firma: omnibus reliquis super appellationibus scriptis legibus, existentibus & in spatio temporum, & in alijs. hanc enim legem specialiter super is qui post ingressum fatalis factum deseruit, ponimus, nihil aliarum legum, aut temporum appellatiuorum neque perimentes, neque permutantes: firmas igitur eas etiam per hanc ponentes legem.

¶ Illud quoque determinare optimum est: si quidem victores contingit iam sententiam promereri, firmas declarantem eorum victorias: his eos frui, nihil enim eorum quae iam terminata sunt, commouemus. Si vero haec pendens, biennio instante, & nondum transacto, & nondum decreto firmatae etiam istae eandem mereantur examinationem: & ita portantur victores sententiae, si eas recte habere monstrauerint.

Us ex solis documentis publicis celebratis comparationes fieri exceptis priuatis quibus aduersarius praesentatur.

CAP. II.

¶ Illud etiam iudicauimus huic oportere adici legi: Quia enim dudum scripsimus legem volentem ex propria manus scripura nullam fieri comparationem, sed ex solis documentis publicis celebratis: videmus autem causarum experimentum egerit competentem correctione in lege: & hoc ex ipso litigantium inuenimus experimento: emendare eam secundum hoc volumus schema. Grebro namque profrens quidam

TIT. V.

NOVELLA CONSTITUTIO L.

Idem Imperator Bono gloriofimo quaestori Iuliano exercituum.

PRAEFATIO.

¶ Scimus antea diuinam facientes constitutionem, secundum quam tuae gloriofimo tradidimus quinque has prouincias, Cariam & Cyprum & in circuitu positas insulas, & ad haec Myfiam, & Scythiam, ad hoc ut functiones suscipiant sub tua gloria adentes & euocatas factas lites per dictas prouincias, non amplius ad gloriosissimos nostros praefectos: sed ad tuam remitti magnificentiam. Quoniam igitur multi adierunt nos ex Caria & Rhodo & Cypro, molestè ferentes, & dicentes cogi sepe & hyemis tempore fieri secundum Scythiarum & Myfiorum terram ubi degis, & illic appellationes, surde neque super magnis pecuniis exercere & periclitari, & maria peragrantes longa & appellantes id regiones à Barbaris infestatas: propter hoc perspeximus hanc legem scribere ad tuam gloriam, & venientes quidem ex Scythia & Myfia lites: tanquam ex propinquis existentes, tua gloria per se audiat: alia vero, id est ex Caria, & praedictis insulis, & Cypro, si quidem ab initio apud gloriosissimos nostros praefectos motae sunt, ex diuina iustione nostra traditae praefectura magistratui, siquidem adueneris in hanc regiam urbem, & ipsas sub te moueri & examinari vnà cum gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii in sacro auditorio (quem admodum & super appellationibus posita introducit lex.) ¶ Si vero ipse in Scythia & Myfia commoreris, apud eum qui locum implet tuum in hac felici urbe, introduci appellationes, omnino si quidem factum ipsum vnà cum gloriosissimo nostro quaestore, hypothecis audire secundum harum examinationum schema, & minime homines dictis sustinere dyssolias, sed sub ipsis in communi, secundum à nobis prius dictum iudicari, propterea quod praebuerunt nobis causam ut ita ordinarem legem, ut cum maiore & grandiore diligentia & auctoritate causae exerceantur. ¶ Si autem ipse des iudicem in praedictis superius prouincijs, is qui officium sustinet tuum in hac felici ciuitate audiet, prout & à gloriosissimo praefecto constitutum est: Si enim inchoari apud tuam gloriam contingat litem, licet ut probabile est, inuentam, postea vero in medio propter militares impensas emigrare, ipsam absque mora impleri apud tuum habitentem officium, sicut ipsam & ipse audisses. Si vero ab initio non à gloriosissimis praefectis appellatio ex quibusdam prouincijs remittatur, sed in aliud iudicium, antiquitate omnino non innouamus.

EPILOGVS.

¶ Quae igitur placuerunt, & per hanc sacram manifestata sunt legem, tua gloria operi & hanc trades re & custodire in perpetuum scilicet. Dat. x. v. Kal. Septemb. CP. DN. Iustinian. PP. A. Anno xi. post. Billifar. V. G. Consula. Indi. & i.

SCENICAS NON SOLVM SI FI DEIUSSORES praesent, sed etiam si iusturandum dent, sine periculo discedere.

TIT. VI.

NOVELLA CONSTIT. LI.

Imp. Iustinianus Augustus. Ioanni praefecto praetoriae, iterum exconsuli & patrio.

PRAEFATIO.

¶ Nouimus pridè facientes legem interdicentem nulli licentiam esse in scena deictas mulieres fideiussores exigere, quia obseruabunt & impia complebunt operationem, penitentiae tempus non habentes: & pernas interdicentem nouissimas his qui tales de-

quidam cuiusdam manus documentum, & ex ea faciens aut conuentionem, aut suarum allegationum probationem: cum eiusdem manus aduersa pars protulisset literas, & legitimam probationem exinde vellet fieri: ex quibus ipse aduersarius illud obtulerat, ille vtebatur lege: quia oportet ex publicè confectis documentis fieri comparationem, & non ex alijs quae à quoquam scribuntur. ¶ Sancimus, si quando aliquid tale contigerit, & quisquam voluerit secundum eas quae ab aduersario prolatae sunt literas, fieri examinationem: non accusetur hoc tanquam non rectè sit factum. Cui enim ipse credit, & quod protulit is contra quem, & ex quo suas alimat allegationes, hoc non accuset: neque prohibeat comparationem litterarum ad eum fieri: licet contingat esse documentum manu cuiuscunque confectum. Neque enim ipse sibi resistit: & quae affirmavit, hanc acculabit. ¶ Si vero etiam ex publicis archiuis proferatur charta, velut de susceptio descriptio, mentis gloriosissimorum praefectorum (nouimus enim etiam aliquid tale quod situm) & quod ex publicis archiuis proferatur, & publicum habet testimonium, etiam susceptibile hoc esse ad collationem manuum ponimus. Vbi que enim falsitatis peccatum edio habentes, & iusturandum praebere discutientes, & eximentes, literas sancimus, & ex publicis solummodo documentis comparationem fieri permittimus. Quapropter valeat per omnia lex illa praesenti subditiuone delata ei, iureiurando tamen comparantium modis omnibus prohibendo.

De iudicamento praesentis hypothecae communitatis calumniae iungendi.

CAP. III.

¶ Via igitur nos pro reuerentia litigantium volumus mox in principio litis iurare litigantes: aduersus quidem, quia non calumniantes inferant lites: fugientes vero, quia credunt satisfactionem competenter se facere, & non causa contentionis: & hanc communionem posuimus legem contra omnem personam, modis omnibus hoc nulli concedentes. Illud quoque adiciamus, ut si quis probationem perierit quantum suorum sermonum aut litterarum: iuret prius, quia non dilationis causa hoc agit. multi namque sola iniuria causa, & maxime super nobilibus mulieribus, siue litterarum probatio obicitur, siue alia quaelibet causa, ad iusturandum hoc concurrerunt: ut in vno negotio frequenter iusturandum praebatur. ¶ Sancimus igitur hanc perimentes iniuriam, & nolentes crebro in eodem negotio iusturandum praebere: ut utraque pars, dum vna quidem de calumnia sacramentum praebuerit, alia vero quia iustam putans relictionem esse litis, adiciat, quia in tota lite sicuti quae fieri probationes aduersarium suum, non per occasionem dilationis hoc faciat, sed pro veritate: necessarium sibi à suo aduersario exhibendam putans probationem: & si hoc iurauerit sacramentum nequaquam penitus (licet crebro requireretur huius probationes) ab alterutra parte expecti sacramentum: sed dari probationes, & non crebro cogi quenuquam sacramenta subire, generaliter semel huiusmodi Sacramento prohibito.

EPILOGVS.

¶ Quae igitur visa sunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem: tua celsitudo omnibus faciat manifesta, editis à se directis, ut omnes agnoscant quae nobis sunt placita. Dat. xv. kalen. Septemb. CP. post Conf. Bilifa. V. C.

CONSTITUTIO AD BONVM quaestorem exercituum ordinat appellationes à quinque prouincijs, Caria, & Cypro, & Cycladibus insulis, & Myfia, & Scythia apud quem oportet eas examinari.

De hypothecis militiarum ex casuque persona. Quando huius habentur.

CAP. V.

Optimum quoque est etiam hoc propter dubitationum quoniam lege communi determinare. Primum namque fuerunt dubitationes plurimae...

De muliere inope indotata.

CAP. VI.

Quoniam vero ad elementiam omnis a nobis captata est lex, videmus autem quosdam coherentes mulieribus indotatis, deinde morientes, & filios quidem ex lege vocatos ad paternam hereditatem...

Couples sit, ille vero vel illa superstes pauper extat. Nam si aliunde forsan habeat non offerentem dotem...

EPILOGVS.

Quae igitur placuerunt nobis, tua celsitudo in omnibus valere, effectusque contraderi festinet per praecpta a se conficienda vniuersa faciens manifesta...

CONSTITVTIONEM QVAE EX ADSCRIPITIO & LIBERATIONE, LIBEROS ELLE VULT, NOMI...

TIT. IX.

Novella Constit. LIII.

Imp. Iustinianus Augustus, Iohanni praefato praesidis, iterum exconsulit & patris.

PRÆFATIO.

In quadam nostrarum constitutionum nihil obcurtatis habentes, mox sunt quæstiones ab aliis quibus ex studio & ad suam intentionem obscuritatem ex introducentibus...

Ut natus ex adscriptio & libera si libet.

CAP. I.

Ne igitur liceat artibus vii & malignari, & possessionem nocere dominis talibus interpretacionibus: propterea sancimus, omnes qui nati sunt...

Ut venerabilium huiusmodi in ecclesia stratum inuenerit, nisi iustis exceptis ecclesia Constantinopolitana.

CAP. II.

Quia igitur nuper scriptimus legem medentes quibus de ecclesiasticis alienacionibus sunt: & volentes, si quidem publicum debitum sit, posse eas alienare sum omni subtilitate secundum legis...

Observationem: si vero priuatum debitum est, pro soluto dare rem immobiliam, & in nullo videtur offedere personam legem, quæ omnem alienationem prohibet etiam illud adiciamus, & per quædam inuitabilem occasionem & uilem danti & accipienti venerandæ domui: hoc est, aut ecclesiæ ad ecclesiæ, aut pæthotrophij ad pæthotrophium, aut xenodochij ad xenodochium, aut simpliciter venerabili domui ad aliam reuerendam domum: hoc est aut ecclesiæ ad pæthotrophij, aut monasterij, ad venerandam domum, aut xenodochium aut nosocomium, aut illis ad ecclesiæ aut alterutrum, aut unum horum quæ prius a nobis sunt dibumerata, aut alteri cuique venerabili domui, licetiam damus præfatis horum monasteriorum per hanc legem commutationem facere, & hoc valere: & non solum imperium (sicuti prior debet lex) licentiam habere commutare, sed etiam venerabiles domos quæ regi omnino Deo dedicatæ sunt, tamen ut etiam decreto interponatur cum omni subtilitate & iureiurando: & apud locorum metropolitanum hoc considerari: & si reuera probatum fuerit cum iureiurando, quia uile est utriusque parti hoc agi, ratum esse & ualere & non egere neque speciali iustione, neque pragmatice ditione typo habentibus quippe iis qui ad talia conueniunt, magni Dei iudicium, si quidem prauaricati fuerint horum que competit, aut quoddam colludij fiat, aut aliquid propter uilitatem utriusque gestatur partem. nam etiam maledicta his omnium terribilia imminere, & quæ inferunt eloquia diuina peccatoribus, & quæ nunc eis disposita sunt si quidem autem prætermittatur, & postea demonstratur malignæ factum pro facto erit. 1. Excipimus etiam hanc legem sanctissimam maiorem ecclesiæ: sicut etiam prior: illam namque in priori prohibitione alienationum stare volumus: quoniam & hoc ipsi gubernatoribus eius sanctissimis uisideretur.

EPILOGVS.

Tua igitur eminentia, quæ nobis bene & sapienter uisa sunt, & per hanc sanctam declarata sunt leges, in omnibus gentibus quibus prætes, per præcepta propria solenniter faciat manifesta: Datum xv. Kalend. Septembr. CP. Imper. Domi. Iust. Anno xi. Post Bilif. v. c. conf. Ann. 11.

VT DE CÆTERO COMMVTATIONES ecclesiasticarum rerum non sicut hanc ad piissimum imperatorem, & hoc modo ad alias personas trahantur: sed hanc tantummodo fiant ad imperialem domum: & ut liceat perpetuas emphyteusis agi ad oratoris in oratoria, decreto uide licet interposito: excepta hac maiore ecclesiæ: nec tamen in priuatam personam transeat emphyteusis.

TIT. X.

NOVELLA CONSTIT. LV.

Imp. Iustinianus Augustus, Menæ archiepiscopo Constantini.

PRÆFATIO.

Legem scripsimus dudum ecclesiasticas quidem alienationem prohibentem, solam autem commutationem permissentem sanctissimis ecclesiis, necnon sanctissimæ maiori ecclesiæ huius felicissimæ ciuitatis: dum imperium accipere aliquid ab aliqua uenerabili domum uoluerit, postea si quidem aliam scripsimus legem, quæ exceptum sanctissimam maiorem ecclesiæ, permissentes quasdam alienationes, quas illa lex dicit. Quia uero cognouimus eo quod aliqui prioris constitutionis caputulum quod de permutatione competentium rerum sanctissimis domibus ad imperium scripsimus, ad artem legi contrariam conuenerunt: post huiusmodi nos quidem

ad sanctissimam ecclesiæ accipere; his autem hanc daret hinc aggressi sunt multi quidem similibus petitionibus mittentes sacram circumuenire constitutionis. Quæcumque ergo gesta sunt a nobis uigile ad præsentem diem: hæc sub schemate, quod nunc est, ualere volumus, nullo permittendo horum quæ iam a nobis sanctissima ecclesiæ in talibus contractibus gesta sunt, aut cum iis quæ hæc a nobis perceperunt.

CAP. I.

De cætero autem sancimus, nulli penitus ullam esse licentiam aliquid tale agere: sed illas solas ualere permutationes, quæ ad imperialem domum in hoc factæ sunt, ut perperuo apud imperium manent, & non transferatur ad priuatum: neque illatum ius per medium imperium ad eos proficiscatur. Sed si quid tale fiat, licentiam damus reuocandissimis & conomis res apprehendere huiusmodi, & trahere eas rursus ad sanctissimam ecclesiæ, tanquam si nec ab initio conigisset permutationes harum ad imperium factas: sed seruari hoc schema in perpetuum ex præsentem die inchoatum, omnibus quæ dudum sicut prædiximus post priorem legem secundum modum prædictum gesta sunt, ratis manebunt: eo quod illa quidem quæ sic facta sunt, a uiris gesta sunt. Nunc autem quidam uolunt, illorum exemplo utentes, & nobis esse molesti, & sanctissimam maiorem ecclesiæ, huius felicissimæ ciuitatis, circumuenire: quod per omne tempus nullo modo fieri volumus. Sed si fiat quolibet schemate, hoc etiam infirmum esse: & a sanctissima maiore ecclesiæ in perpetuum uindicari: nulla eorum emporis præscriptione in hoc obliuiscenda.

Ut ecclesiæ inter se licent per petuas contractus emphyteusicos facere.

CAP. II.

Illud quoque sancimus, ut aliis omnibus de iure Lemphyteusos sancitis, & in sanctissimæ maiore ecclesiæ, & in aliis omnibus uenerabilibus domibus proprium robur habentibus, licentia sit sanctissimis ecclesiis & uenerabilibus domibus adiuuicem & emphyteusim perpetuam agere: decreto quippe hic faciendo: excepta quidem hac sanctissima maiore ecclesiæ in hac celebrata emphyteusis: ut non ad priuatam personam extendi omnino possit.

EPILOGVS.

Tua igitur beatitudo quæ iustis sunt a nobis, custodiat: & iis qui sub ea metropolitanas sedes habet faciat manifesta, ut & ipsi quæ nobis placuerunt cognoscant, nihil horum prauaricari præsumant: erit enim uniuersis a Deo iudicium & exinde poena, si quid præter hæc aut ipsi egerint aut agi permiserint. Dat. 11. Non. Nou. C. P. Imperat. DN. Iustinian. PP. A. anno xi. post Bilif. v. c. Conf. anno xi. iudictione prima.

VT EA QVÆ VOCANTVR INSNATUA super clericis, in maiore ecclesiæ quidem dentur: in aliis autem ecclesiis penitus non dentur.

TIT. XI.

NOVELLA CONSTIT. LVI.

Imperator Iustinianus Augustus, Menæ archiepiscopo regia ciuitatis Constantinopolitana.

PRÆFATIO.

Plurimas adiciones suscipientes, hæc legem distingere ad tuam beatitudinem iustum existimamus. Qui enim ordinantur a pa reuerentia clericis in sanctissimis ecclesiis, sicuti tamen in sanctissima maiori ecclesiæ omnium patiuntur crudelissima, non suscipientibus eos illic ecclesiis antequam quantum uoluerint accipiant aurum, & nouimus hoc ex frequentibus aditionibus de hoc factis nobis.

CAP. I.

Sancimus igitur beatitudinem tuam hoc validif-
simè custodire, ut si quidem consuetudo est dare
eos qui ordinantur in sanctissima maiore ecclesia,

EPILOGVS.

Tua igitur beatitudo, & qui postea in pontifica-
libus accesserint: quæ à nobis ordinata sunt,

VT CLERICI QUI RECEDVNT,
aliis pro eis subrogatis præbeant subrogatis emolumenta:

TIT. XII.

NOVELLA CONSTIT. LVII.

Imp. Iustinianus August. Memna sanctissimo huius ve-
ria urbi archiepiscopo, & universis eius
tractus patriarche.

P R A E F A T I O.

Plurimi saepe clerici quibusdam orationis obser-
vantiis domibus, aut etiam foris ab aliquibus
prius instituti, ministrantur eis ab aliquibus solennes

De clericis subrogatis in locum defectorum
clericorum.

CAP. I.

Sancimus igitur, non ex hoc fieri prohibitionem
sacro ministerio, sed alios subrogari à Deo aman-
tissimis episcopis, sub quibus ipse constituitur sunt

CAP. I.

eorum & successoribus scientibus, quia si etiam post
hæc fraudaverint, certa post essio deputabitur exeo-
rum substantia sacris vestris privatis, ut hinc mini-
stratio eis fiat.

De fraudatoribus ecclesiarum facere in eis clericos non
licet sed tantum presentari.

CAP. II.

Illud quoque ad honorem & cultum sedis tue de-
cernimus, si quis ædificans ecclesiam, aut etiam aliter
expendens in ea ministrantibus alimentis, voluerit

EPILOGVS.

Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram
declarata sunt legem beatitudinem tuam servare per
perno sancimus cognoscere, quia non minus nobis

VT IN PRIVATIS DOMIBVS SA-
cra mysteria non fiant.

TIT. XIII.

NOVELLA CONSTIT. LVIII.

Imp. Iustinianus August. Memna archiepiscopo regis
civitatis Constantinopolitana.

P R A E F A T I O.

Et præfatis sancitum est legibus, nulli penitus esse
licentiam, domi quæ sacratissima sunt ægeretis
publicè sinere procedere incredulitatem, & Dei cul-
turam, secundum sanctionem de his sacratis adibus

CAP. I.

Primum itaque ea quæ per ergasteria pluri-
mam susceperunt lætionem & deminutionem,
ad plenum restitimus sanctissimæ maiori ecclesie
sacram propter hoc scribentes formam ad vrbis

CAP. II.

Portet ergo supradicta mille centum ergasteria
custodiri & Deo amabilibus œconomis & de-
fensoribus semper sine tribuitis & sine diminutione,

CAP. III.

Portet autem comparationem quidem auri

CAP. I.

quidem sub imperiali fient motu: domus autem in
quibus aliquid tale agitur, & publice fient, & sub
sacratissimum nostrum xrarium deducuntur.

EPILOGVS.

Scriptum autem est à nobis & sanctissimo pa-
triarcha felicitis huius vrbis, ut & ipse huius ponat
rei providentiam. volumus enim sacerdotatiter &

DE DEBITA IMPENSA
in exequiis defunctorum.

TIT. XIII.

Novella Constit. LX.

Imp. Iustinianus August. Iohanni P.P. iterum
exconsuli & patrio.

P R A E F A T I O.

Singula bonorum operum à nobis Dei auxilio
oportet accipere principium, aut si qua, ea quæ ab
alio facta sunt bona, secuta est corruptio, hæc emen-
dari à nobis, & in antiquum reduci ordinem.

partem reuerendissimis assisteriis dari per Deo amabiles œconomos secundum dictas inducias, Eugenio Deo amabili diacono & xenodocho Sampsonis sanctæ memoriæ xenonis, & eius qui per nos constitutus est, & his qui erunt post eum Deo amantissimi xenodochi memoratorum xenodochorum, & eo quod assisteriæ ad hoc ministrantes opus sub xenodocho per tempus memoratorum venerabilium xenodochorum constitutæ sint, quod autem contingit Acolytos & reuerentissimas canonicas similiter dari ab eisdem Deo amabilibus œconomis & qui nunc præsumt eis, & quibus per tempus præfulatus eorum committitur, ut per eos distributio, fiat prædeklaratis & sub eis constitutis assisteriis & canonicis, nec non & acolytis. Si vero retrò fecerint circa talem solutionem Deo amabiles œconomis, & hoc palam fiat intra sex menses, in secundo semestre veniente, si nullam fecerint solutionem tunc omne quod post primum semestre debetur, exigi semper à Deo amabilibus œconomis cum usura tertie partis legitime centesimæ post semestre tempus providentiam huius ponente per tempus sanctissimi archiepiscopi & patriarchæ felicis huius vrbis sanctissimæ maioris ecclesiæ.

CAP. IIII.

SI autem & alter annus transeat, & neque sic aliquid exolvant Deo amabiles œconomis reuerentissimis mulieribus aut memoratis decanis, licentiam esse per tempus sanctissimo patriarchæ non solum exigere Deo amabiles œconomos debitum cum dicta usura, sed etiam dare eos cogere quæcumque decreta sunt, & si voluerit sanctissimus Patriarcha expellere eos à gubernatione prædiorum, & exigere horum faciem puram ab eis qualis est. Horum omnium sollicitudinem ponente pro tempore beatissimo archiepiscopo & vniuersali patriarcha, sub quo sunt & Deo amabiles œconomis & omnis clerus, & vniuersus sanctissimæ maioris ecclesiæ status.

¶ His ita factis nullum penitus ab initio percipere pro mortuo corpore tutio quicquam: ut autem discreta sint omnia, sancimus singulo lecto gratis dato vnum assisterium dari, assisteriarum aut canonicarum non minus octo mulierum præcedentium lectum & psalterium & tribus acolytis, qui nihil penitus accipiant. Si tamen quis voluerit competentium defuncto & exequias facientium ipse sponte, cogente nullo & aliud assisterium vnum & dup aut etiam amplius assumere: hoc sit quidem eius munificentia, tamen nec hoc indefinitum relinquimus. & hic eandem mensuram esse volumus harum quæ per munificentiam assumuntur assisteriarum, seu canonicarum, & acolytorum, quam superius definimus, non minus octo assisterias seu canonicas esse quæ ex vnoquoque assisterio assumuntur, & tres acolytos per singulum assisterium.

CAP. V.

DARE autem assisteriis seu canonicis hiis quæ circa id gratis ministrare sumuntur, si quidem intra novos muros felicis huius vrbis sint & exequias usque ad ternos solidos, nihil ex hoc acolytis penitus recipientibus neque diuidentibus hæc cum reuerentissimis assisteriis aut canonicis. Acolytis autem qui præter tres gratis ministrantes sumuntur, si quidem alij tres sint, fieri contentos siliquis tribus: si vero sex, siliquis sex: & deinceps secundum hunc modum etiam de his gubernari. Certum verò est quia si & spatium plus consistat, & qui lecto ministrant decani plures sint, assisteria plura propter huius oneris partem, etiam aliquid & ipsi dabitur secundum similitudinem ad alia disciplina laborantium, ut differentia laboris videatur aliquod & ipse habere hinc solatium. Videatur autem intra

novos muros & transitus iustinianarum seu Sycoræ, quoniam non longe constitutæ (neque) egeret ampliori tempore vel labore ad veniendum ibi. Si vero foris novos muros felicis huius vrbis exequias, aut etiam in alios transitus circa quàm dictum est, tunc assisterias quidem seu canonicas dimidiam partem solidi accipere, neque hic communicantibus penitus illo modo eis acolytis. Ipsis autem acolytis in singulo assisterio quatuor accipientibus siliquis, & ultra hæc nihil, secundum memoratam diuisionem, assisterio sequente gratis datum lectum com tribus acolytis & ipso omnino veniente, per octo assisterias aut canonicas, & tres (sicut dictum est) acolytos, & nihil penitus accipientibus, neque per circorum dationem exigentibus, & aliam mensuram adinuenientibus sub alio velamine.

CAP. VI.

HÆC itaque omnia definimus super his qui non per munificentiam quærent duos maiores lectos in venerabili vatorum custodia postos. Dicimus autem Studij gloriosæ memoriæ, & Stephani magnificæ memoriæ. Si quis enim illos voluerit accipere, vixit & pluribus hominibus egentes, & custodia potiori & omnimoda curiositate egentes, hoc non coniungimus hiis quæ prius diximus, sed tanquam magnificam exhibens voluntatem, quantumcumque pro labore de canis aut reuerentissimis assisteriis vel canonicis dare placuerit, tantum & præbeat, non tamen valentibus transcendere decem solidorum quantitatem in duobus lectis Studij & Stephani. In deaurato autem posito in sanctissimæ maiore ecclesiæ, vel vno solidi pro eo forsitan faciendo quatuor solidorum, assisteriis autem & canonicis & acolytis duplicia accipientibus quàm prius de his definimus, quippe & ipso assisterio seu canonicis gratis in aliis lectis præcedente, eandem accipiente quantitatem quam & reliqua assisteria. Hoc ipso & super acolytis obseruando quod prædiximus, ut & isti duplum horum quæ iam à nobis ordinata sunt, accipiant. quando vnus tamen horum trium fuerit lectus in quo funus agitur, id volente qui hoc celebrat: quippe Deo amabilibus defensoribus necessitatem habentibus corpora decanorum præbere ex eis de putamus obtingentis ergasteriis & etiam lectos, non tamen expensas facere aliquas, Deo amabilibus œconomis cogendis vel ex reuente ab Anastasio diuiz memoriæ relicto, vel ex reuente ergasteriis omnem memoratam expensam fieri circa dictas personas secundum in omnibus ordinatam à nobis diuisionem. Sic nihil indefinitum erit, sed mediocres sepulchra fieri volentes hac fruuntur dispositione, & ad munificentiam respicientes, non magis damnificabuntur, sed erunt cum mediocritate munifici.

CAP. VII.

HÆC igitur nos decreuimus & superergasteriis & super redditibus & super exequiis vel quæ gratis vel per munificentiam sunt. Custodes quoque ponimus ut immixtus semper custodiat ergasteriorum numerus, non solum gloriosum præfectum huius vrbis, & ei obediens officium, sed multo potius eam custodiam & qui semper cingulo sunt addedi, cui nunc ipse præfides. Insuper & poenam definimus & aduersus officium tuum si neglexerit, quinquaginta librarum anni, & aduersus eos qui semper tuam percepserint sedem, duplicem, ut non concedatur aliquando memoratorum mille centum ergasteriorum numerus deicere secundum dictam à nobis diuisionem, sed si doceris hoc aut ipse aut qui post te, huius omne ponas protidit, & prociures cum immixtum per omnia perdurare: & inonustum & sine adinuenione & à tua celsitudine & ab omni

& ab omni alia persona, ut non hæc fiat occasio quatenus contra quod definitum est, deur aliqua merces pro iuere alicuius personæ, nulla distentione faciendâ personarum defunctorum, siue diuites sint, siue pauperes, nisi tantum si uel præcedenter diximus, vnum erium lectorum elegerint, in quibus competentiâ disposuimus & volumus etiam illa tenere secundum hunc modum, & esse per omnia immutata & immortalia, hæc sacra pragmatica lege per omnia tenente, donec sunt homines, donec magnum & valde laudandum Christianorum nomen in omnibus est & cotidie per Dei providentiam augetur. Non idem quippe his, ante alios omnes, ipso sanctissimo patriarcha huius felicis vrbis, ut cum pontificali dignitate ipse causa vrens, non sint ab vlla persona neque sacerdotali neque iudiciali neque aliorum vlla, deprauari quæ à nobis ordinata sunt, sed & ipsum imperium coniuramus ad magnum respicientes Deum, ut semper sepius Dominum vigilanter huic rei provideat. Non enim hoc pro solis mortuis, sed etiam pro viuentibus & maximè imperantium salute est, pro actus omnino ad effectum adduci, & non prælaborantium bonum opus à sublequentium desidia perire. Sicut autem ad mille centum ergasteria immixta & sine tributo seruari disposuimus, ita reliqua ergasteria omnia sub tributo constitui sancimus, nullo penitus licentiam habente excipere à tributo, neque venerabilis domus, neque ex xenodochiis neque ex alcesteriis, vel monasteriis aut alio quolibet, sed neque ipsa imperiali nostra domo, aut qui in potestate sunt, sed omnibus ergasteriis similiter agnoscentibus tributa, nec paulatim singula exculare, & proprium leuigare, & reliquis paucis existentibus totum imponere pondus, & ex hoc magnum sustinere dispendium ferre hoc non valentes.

EPILOGVS.

¶ Tua igitur celsitudo & qui post eandem administrationem acceperit, & parens tibi officium quæ placuerint nobis per presentem diuinam pragmaticam formam, nunc & in reliquum omne tempus seruabunt. Dat. III. Non. Nou. C. P. DN. Iulian. PP. A. Ann. XI. post Bill. v. C. Const. Ann. II.

VT DEFUNCTI, SEU FUNERA eorum non iniuriuntur à creditoribus, & ut consiliarij non suscipiant cognitiones absque iudicibus.

III. XV.

NOVELLA CONSTIT. LX.

Imp. Iustin. August. Ianni gloriosiss. sc. eorum per Ot. curia præuicium præfecto, iurum exco. sili & panico.

PRÆFATIO.

QUI varietatem causarum coniciunt, non facile ad culpam veniunt, si veritatem examinent. quosdam namque verisimile est multitudine legum quæ per singula à nobis adiciuntur, culpares, non considerantes quia opere semper vocante consonas causas ponere leges compellimur: cum semper inopinabile emergat: & ab his quæ iam posita sunt, mederi non valeat: quæ quidem nuper est agnita. Deberi sibi quidam dicent ab aliquo, dum hominem in morte cognouisset esse constitutum, milites congregans, & ternos alios plurimos, ingressus est super mortuum. verum ille anxius clamare cepit, donec cum violentia comprehensum reliquisset spiritus at ille etiam signacula imposuit rebus sua potestate, presente nullo in cingulo constituto, aut quod obbet omnino legali & civili officio obseruato: & o que ita recebit, sed etiam defunctum iniuriare non

cum piguit primum quidem insitens non fieri exequias: deinde cum vix cepisset de domo deponi mortuum, instabat publice portari lectum non si nens: neque deducendum dicens, nisi debitum perciperet, donec sponsores accepit, & ita iam defunctum tradi terræ permisit. Negotium siquidem quo hæc commissa sunt, competenter dispositum est. Oportere autem iudicamus etiam generali lege hæc emendare: non siquentes hæc rursus committi semper sine legislatione manentia.

De consiliariis quibus debitoribus immunit. sc. Iulianum.

CAP. I.

Sancimus igitur, si quis illo superstitie adhuc quem purat debere sibi, ascendat doctum eius, & molestus sit superstiti homini, aut qui eius sunt, vxori forte vel filijs, aut domui omnino, aut etiam signacula per propriam potestatem imponere præsumat, non prius decreto & officio legali seruato post eius qui dicitur debere, mortem: adione quidem modis omnibus cadat, siue iustam habeat hæc, siue non: quantum verò deberi sibi dicit, tantum aliud super exigatur, & deur iniuriati hereditibus. Confiscationem quoque in tertiam partem substantiæ sustineat, (sicut & Marcus Philosophus imperator in suis conscripserit legibus) & infamia feriat, qui enim hominis naturam non erubuit, dignus est & pecuniis & gloria & aliis omnibus condemnari. ¶ Si vero etiam moribunde quodam, circa funus peccetur aliquid mortis, quod exequias prohibeat: scripta quidem iam lex est & à nostro patre super hoc tamen simul etiam ex nostris maior sequatur delicti poena, & iisdem subiacet quæ præfens infer lex eis qui in viuente tale aliquid, quale diximus, committunt: huius rei providentiam habente præcipit quidem gloriosissimo præfecto huius felicissimæ ciuitatis, cuius talium emendationum cura est: nihilo minus autem & gloriosissimo sacrorum nostrorum prætoriorum præfecto, & gloriosissimo magistris sacrorum officiorum, & semper his obediens officijs. Oportet enim communibus existentibus contra naturam iniuriis, communem esse iudicibus super his prohibitionem atque vindictam: his non in sola hac felicissima ciuitate valentibus, sed etiam in omnibus gentibus quarum nobis principatum alium quidem ab initio dedit Deus, alium vero adiecit, & adhuc etiam debet, sicut ait quidam ante nos: prouinciarum quippe iudicibus, siue militaribus, siue civilibus, huius rei providentiam habentibus. Sequitur enim hic quidem iudices eorumque officia triginta librarum auri poena, si quid horum neglexerint: prouinciales autem quinque, si neque ipsi ad hoc insisterint, denuntiatione qualibet aut hic aut per prouincias facta.

Ne consiliarij sine adfessores suscipiant cognitiones absque magistratibus.

CAP. II.

ILLud etiam recte se habere perspeximus, non permittere (sicut Zenonis pie memoriæ dicit constitutio, & nostra quoque) consiliarios iudicum ipsas causas per se audire, quæ apud administratores aut datos à nobis iudices agitantur. Multo namque melius atque perfectius coram ipsis administratoribus presentibus illis quorum interest causa mouentur, terrore imminente, exhibitis testibus, & omnino causa propria habent honestatem, quàm si apud pedaneos iudices talia decernantur, in nullo consiliatorum officio distante ab illis. Sed quoniam à nobis constituti semper administratores, occupationibus rerum nostrarumque iustionum comprehensi, ad hanc necessitatem deponuntur: oportet consonam congruamque legem

rebus imponere. 1. ¶ Sancimus igitur contestationes quidem litem omnibus modis apud ipsos fieri administratores, siue maiores, siue minores sint: sed etiam in mediis litibus introduci rursus apud eos semel moti negotij res, quatenus ea quae examinantur, agnoscat cum verò nouissima sententia proferenda est, nullo modo praesumere consiliarios absque administratoribus, audire, sed cum eum competenti honestate, quam dudum disposuimus, propositis sacrosanctis eloquiis, ipsos administratores & audire quae examinata sunt omnia, consequenter, & iudicare eos negotia, & suscipere appellationes, si quis appellauerit, sine ulla dilatione, ubi lex hoc fieri permittit: & rursus appellationis iudices modis omnibus per se audire negotia, nullo agere aliter praesumentes: sed si quid tale fiat, ipsi quidem administratoribus viginti librarum auri formidantibus poenam: consiliariis autem qui tale aliquid agere praesumpserint, siquidem aduocati sunt, expellendis ab eloquentissimorum aduocatorum collegio: si verò aduocati non sunt, sed alij quidam etiam cingulo (si quidem habent) priuandis, & decem librarum auri castigandis poena. Non enim oportet eos qui Zenonis pia memoriae contempserint legem, & dudum nostram & praesentem, arbitrari vt vquam falsitatis huius fugiant poenas. Erit enim cura per tempus gloriosissimi comitis sacrorum nostrorum priuatorum, huius rei habere prouidentiam, & exigere poenam, & inferre arario, dum tale aliquid commissum fuerit: cognoscere etiam ipso quia de suo, nullo compleat, nisi huius rei habuerit competentem prouidentiam. 2. ¶ Sed hoc quidem in administratoribus decernimus: quibus publicae & circa nostras iustiones occupationes, vt non per se audiant causas, concedunt veniam. Alios autem omnes qui nullam administrationem habent, causas autem eius iustionibus nostris audiunt aut in hac felicissima ciuitate, aut in alijs: si tale aliquid egerint, & eos qui in officio consiliariorum cum eis audierint, adhuc vehementioribus affligimus poenis: nisi per omnem consequentes litem ipsi cum suis consiliariis audiant causam, nam & dignitatum librum eis interminatur, & poenam vigentiarum librarum auri: & eorum consiliarios ex ipsa pelli ciuitate in qua hoc egerint: insuper etiam ipsos proprio cadere honore.

EPILOGVS.

¶ Tua igitur eminentia, quae visa sunt nobis, & per hanc diuinam declarata sunt legem, omnibus faciat manifesta, secundum solennem modum editis per prouincias vtens: vt nullam gentium lateat aliquid quod à nobis sancitur. in hac enim felicissima ciuitate gloriosissimus praefectus vrbis hoc proponet, Dat. Kal. Decemb. CP. Imp. Dom. Iustinae. PP. Aug. ann. xi. post Bilif. v. C. Conf. ann. ii.

T IMMOBILIA ANTENVTIA-
lis donationis neque hypothecae dentur, neque omnino alienentur à viro, nec consentiente uxore: nisi postea satisfieri possit uxori. hae verò etiam in dote valere.

TIT. XVI.

NOVELLA CONSTIT. LXI.

Idem Imp. Iustinianus August. Ianni gloriosiss. Orientis salum praetorium praef. Res. iterrum excelsi & patrio.

PRAEFATIO.

Causam miserandam fieri cognoscentes, coram quobis huius negotio moto: illud quidem correxitur competentij modo, lege autem generali

emendamus huiusmodi negotia (hoc quod moris est nostri.)
Us immobilia propter nuptias donationis neque hypothecae dentur, neque omnino alienentur.

CAP. I.

ET sancimus si quis conscripserit: antenuptialem, aut propter nuptias donationem (sic enim eam oportere magis vocari decreuimus) siue ipse pro se hoc faciat, siue etiam altero scribens, aut patre, aut matre, aut cognatis, aut extraneis forte: si quis igitur tale aliquid fecerit, & scripserit donationem in qua etiam immobilium est: interdicitur ei aut de extero supponere rem conscriptam in antenuptiali donatione, aut alienare omnino. Quod enim semel vinculis sponsalitijs largitatis obligatum est, non erit conueniens alienari, vt mulier eueniente forsitan luero quod ei conferret antenuptialis donatio, difficultatem pariat, non inueniens rem in viri substantia, cum sit alienata alijs aut supposita, vt potentibus forte personis: quatenus illi propter huiusmodi causas aut sit omnibus modis inadhibilis vindictio, aut difficilis, & litibus egeat dum ex hoc ipso sit adiuuanda.

1. ¶ Quapropter hoc obseruetur: & qui post hac contraxerit, sciat quia siue emptionem siue hypothecam habeat, nihil horum utilitatis habebit omnino, sed aequalia erunt non scriptis, nec dictis, quae super hoc scripta sunt, aut conuenerunt: vt seruetur uxori lucrum. Non enim videntur nobis immoderate scisse quidam nostrorum iudicum, qui etiam ipsam in rem actionem mulieribus post matrimonij transactionem in sponsalitijs largitate dederunt, quod rectè inchoatum, deinde à posteris iudicibus quasi pro superuacanea quadam subtilitate contemptum est: & non qualibet vias & artificiosas inueniant, sumentes hypothecae praeparando mulieres consentire, & ita proprio cadere iure. Consensus enim in talibus aut in hypothecam, aut in venditionem, aut in aliam alienationem conscriptus, percipitur omnino non proderit, si semel consensus fiat: sed sicut in intercessionibus scripsimus, vt oporteat biennij tempore existente & rursus aliam professionem scribi confirmantem consensum: & tunc ratum esse quod factum est: sic & in hoc fiat. 2. ¶ Et si consentiat mulier, secundum speciem in intercessionibus, sit omnino indemnis, nisi etiam secundum (sicut praediximus) celebrauerit consensum, plura namque ex primo mox auditu delinquantur: muliere quippe mariti seductionibus facile decepta, & propria negligente iura. Cum vero in plurimo tempore cogitauerit pro negotio, fiet forsitan cautior.

3. ¶ Veruntamen neque hoc simpliciter damus: sed tunc mulierem ex secundo consensu damnari submittimus, dum sunt aliae res, ex quibus possibile est ei satisfieri pro re vel rebus immobilibus, quae in antenuptiali donatione continentur, & quae ab alio detinentur, propter alienationis aut suppositionis modum, alioquin si nihil aliud superstit, neque sic lex nonem sustinere mulierem permitimus: sed licet secundo vel frequenter consentiat, causa ad intercessionis seratur rationem, & sit omnino ei lucrum sub cautela positum: nisi apparuerit reliquum aliud sufficiens ad antenuptialis largitatis quantitatem. Et haec dicimus non solum parentes mulieribus, sed multo potius viris talia facientibus: siquidem & multis & penè pluribus casibus communibus filiis antenuptialis donationis seruantur res: & rursus hae remanent apud substantiam viri, eiusque successionem, ex hac obseruatione: adeoque utilis est lex uxori & marito secundum has rationes. Et multo potius hae in dote valent, si quid dotis aut alienentur, aut supponatur, iam enim hae sufficienter delimitataeque sancita sunt. 4. ¶ Sed neque ipsos contrahentes omnino negleximus, nam si etiam super his obligationem quantum ad mulieres neque di-

nam neque scriptam esse volumus: tamen ipsos viros in alijs eorum rebus obligari volumus occasione alienationis aut hypothecae: mulieribus quidem seruantes in ipsis immobilibus rebus sponsalitijs largitatis ius innotatum: illis autem competens ius ex documentis, quantum in alijs eius rebus: omnibus priuilegijs iam doti datis à nobis in sua firmitate manentibus, quando mulier mouerit, alijs enim omnibus praeter mulierem, huiusmodi priuilegia nec ex antiquo dedimus, neque nunc damus.

PRAEFATIO.

¶ Tua igitur eminentia, quae placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem, omnibus faciat manifesta, secundum solennem modum editis praecceptis per prouincias vtens, vt nullam gentium lateant quae à nobis sancita sunt, in hac enim felicissima ciuitate gloriosissimus praefectus vrbis hae proponet.

DE ORDINE SENATORVM, (VT in quibusdam libris inscribitur) seu de consultationibus, (vt in meis manuscriptis Nouellis) seu, vt Ant. Augustinus ex Florentino Codice refert, De Senatoribus. Epitome partim ex Haloandri, partim ex Iuliani epitomis collecta per Antonium Contium, nam apud Scrimgerum nihil eius extat praeter nudum Titulum.

TIT. XVII.

NOVELLA CONSTIT. LXII.

ANTIQUIS TEMPORIBVS.

al. ante de his ipsis.

Fuit ergo Latina lingua edita haec Nouella, cuius omnia praefatio sententia haec est apud Iulianum & Haloandrum.

HAEC constitutio iubet prouocationes in consultationibus, non tantum in amplissimis magistratibus, sed etiam omnibus Senatoribus induci, vt totus Senatus causas appellationum audiat, & conueniat, quantum silentij tantum sine conuictu Senatoribus denuntiatum fuerit. Silentio enim conuentum inesse videri. Audiant itaque prouocationes sanctis Euangelijis propositis, & quod sibi visum fuerit, imperatori referatur, vt ex diuina sententia eius, Senatus calculus confirmetur.

1. ¶ Agat autem Senatus conuentus in Hippodromis. 2. ¶ Vrbicaria praefectura omnibus alijs praesideat dignitatibus, id est ante fedeat. Et post praefectum exteri patricij numerentur, & consules quidem, & qui inter eos consularibus insignibus decorantur, secundum consularem ordinem & praerogatiuas consularis sui sedeant, vt tamen anteposantur ordinarij consulares honorarijs consularibus. Et post hos praefectorum & magistrorum uilitum & illustrium virorum ordo ponatur. Omnes autem illi habeant facultatem in Senatu sententiam dicere. Qui autem propter cingulum magistratus à Senatoribus honoratur, etiam post depositionem cinguli sui, inter Senatores connumeretur. Licet autem illustribus viris patriciatus codicillos accipere, quamuis neque consulares neque praefecti facti sunt, quod non solum in futuro tempore, sed etiam in praeterito constituto relaxauit. 3. ¶ Illud autem certum est, quod tertiam partem sportularum in ingressu dignitatis dare compellantur, omnibus alijs ex consuetudine sportulis dandis in quavis promotione, in sua firmitate durantibus. Qui autem praesentem constitutionem non obseruauerint, plena quinquaginta librarum auri pleantur. Quae poena non solum ipsis violatoribus constitutionis imminet, sed etiam alijs qui eam violati concesserint. Datum CP. post

consulatum Bilifarj iterum Cos. al. in editione Haloand. PP. mense Ianuario post consulatum Bilifarj v. Clariss. anno secundum.

DE NOVI OPERIS NVNCIATIONE
ne maritimi aspectus.

TIT. XVIII.

NOVELLA CONSTIT. LXIII.

Imp. Iustinianus Aug. Longino huius alma vrbis praefecto.

PRAEFATIO.

Causam quae dolose fit in hac regia ciuitate iustum credimus. Quia enim certis mensuris distare domos ab inuicem, Zenonis pia memoriae constitutio dicit: nos etiam aliquid tale sanciuimus. Sequitur autem in hac regia vrbe non posse aliquid ultra centum pedes prohibere maris aspectum rem omnium gratissimam. Oportebat quidem forsitan & exemplarij mensura aspectus eius partem, & non eos prohibere. Sed tamen hoc inopinabili quadam machinatur arte. Quidam enim centum pedum relinquentes mensuram, aut etiam parum aliquid huic addentes, deinde edificat: nihil aliud habentes, sed tanquam aliquid velum tederint: & cum abulerint maris aspectum per omnem potestatem, & non repugantes legi propter centum pedum spacium, interim edificans sine prohibitione: & dum quod quaterunt, potius tur, deponant illud quod propter utilitatem ab eis iniunctum est, sed ita se hema circumuenientes omni voluntate, extraneas possessionum constituunt domos: quod de extero fieri nullo modo volumus inuentum.

CAP. I.

Sed si quis voluerit tale aliquid excogitare & malignari, non taliter ludat: sed si hoc egerit, pro veritate domum totam edificet: & vsque ad spacium totum (centum dicimus pedum) tendat, & edificia faciens tanquam necessaria sibi, & inuitabilia futura, non autem propter vicini laesionem construat parietes, & velut ex quadam pictura talem extendens machinationem, priuationem aspectus arripiat. Sicut enim eis qui aliena diripiunt, directè & aduersamur, & poenis dignos putamus: ita & hae molientes, nihilominus in malitiam eorum qui alienas res abripiunt, estimauimus. Vnde si paruum aliquam rem per modum abreptionis auferre praesument, beneficio VI bonorum raptorum conquadraplatur poena: quomodo non hunc necesse est qui tale aliquid agit & cogit quod ab eo factum est, alia maiori poena multari? hoc est decem librarum auri inferendarum theatralibus tuz celsitudinis, vt non malus vicinus (hoc quod in sermone) constitutus, vadat deridens legem, tamquam non valentem eum proprijs inhibere dispositionibus.

EPILOGVS.

¶ Quae igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem tua celsitudo in hac felicissima ciuitate operi terminoque contradere, & in perpetuum vna cum obedienti officio seruari scilicet, eadem decem librarum imminente poena contra hae praeruaricantes, aut praeruarici sineutes. Data vii. Idus Martias CP. Imper. Dom. Iustinae. PP. August. anno xi. Ioan. v. C. Cos.

DE HORTVLANIS CON-

stantinopolitanae ciuitatis.

TIT. XIX.

NOVELLA CONSTIT. LXIII.

Antonio Contio interprete.

Idem Imp. Eugenio gloriosiss. praefato felicitate regia huius urbis.

PR AEFATIO. Multo, contra felicitas huius urbis & eius proxtiorum hortulanorum deferuntur, indignantis cunctis de ipsorum malitia. Quae autem delata sunt, talia quodammodo sunt.

C A P. I. A lunt ex corpore hortulanorum etiam pretiorum estimatores (seu censitores) ut plurimum esse, & rem facere grauem. Quando enim horti dominus ipsum tradit hortulano mercedem subeunt, nihil aliud quam plantarum in ipso olus estimant, & eius estimationem taxant, accipienti hortulano seu conductori. Cum redditurus est post implementum temporis conductor, tunc facere eos subtilissimam oleris estimationem, ipsam vero in sexuplum & multiplex offerre. & si quidem ipsi quinquaginta aureorum sit olus, non minus trecentis, interdum etiam & pluris hoc estimare; & non vltque ad hoc solum rei constituitur inexplorabilitatem, sed & maiorem illam facere ut plurimum, dicentes quod stercolinum iniecerunt terrae, & quaedam inde habeant emponemata. & inde extollunt utique quoad possunt estimationem, & super haec pro estimatione plantarum (forte) arborum alias pretij accessiones facere, tamen si quando a dominis accipiunt nulla talis expensa imputata sit, etiam haec ut plurimum in partem, conditionibus hortulanis, quod & custodient implancatas arbores, & alias plantabunt. Sed estimator, etiam in se ipso similem rem paulo post fore putans, reuera post se ipso talem inexplorabilitatem infert, ita ut si quidem miser sustineat dominus ex imperitia tantum sibi inferri damnum, & sua recipere, aliter autem tradat hortulano ipsum hortum, & rursus sub illo idem patitur, & ad haec plus tertia forte aut quarta parte tanta, patitur illius avaritiam, periclitetur & ipso penitus excidere horti dominio, & a suis rebus abalienetur, fiat autem & ipsi maior quaedam improbitatis accessio. Nam si post haec adueniens hortulanus addat quid priori redditus, & ipse ab huiusmodi conductione desinat exigat estimationem, tanquam ex empoematis huius factum, quamuis nulla penitus accessio ex illius sedulitate facta sit, sed forte ab initio vel per temeritatem eorum qui tradiderunt, vel per desidiam, minoris quam par erat, locantur. quae quidem nobis omnia supra omnem nobis videtur esse malitiam & audaciam, quam reprimi volumus a tua excellentia, diuinae huius nostrae legi attendente. & ut quemadmodum hortulanus accipit hortum a possessore, ita & ipsum reddere debeat, & si quidem solus habeat quando hortulanus ipsura accipit, & estimatio sit eius, similiter & in restitutione, subtiliorem estimationem holeris solius accipiat. Si vera non habeat, sed nudum accipit hortum, sine habentem stercolis sine nullo & restitutionem fieri oportet. & simpliciter sic obseruari rei ordinem in tradente seu reddente hortulano, qualis fuit quando ipse accipit, nullo alio contingente domino damno. estimationem autem holerum, non solum ab hortulanis fieri, sed & a vocatis sumonariis, & ipsis horum peritiam habentibus, diuinis nimirum propofitis Euangelis. Non enim volumus possessoribus inuicem esse possessiones, propter conductorum malitiam & inexplorabilitatem. Propter haec igitur congregatis his, definit, neque permittes fraudem aliquam inferri possessoribus, sed vndique ipsos innocios & indemnes custodies. Volumus enim in pari mensura & conditionem dominorum erga hortulanos, & hortulanorum erga dominos esse, propterea quod vndique paritas nobis cura est, & ne alterutra pars iniuria afficiatur.

C A P. II. Si vero quis terram spinosam (squallidam) locauerit, hic vero cam excoluerit, culturae merce-

dem accipiat, & veram holeris quod ibi erit estimationem, atque ita sine negotio recedat, nulla avaritia, neque callide excogitata arte in ea re admittat: ut per hanc diuinam, nostram pragmaticam legem, & futuram ex ea dispositionem tua excellentia, de cetero maneamus ab huiusmodi rebus immolestari, & non reliquis nostris super republica curis, etiam tales superueniant curae, quandoquidem nobis non parus, non magna nostrae reipublicae pars extra sollicitudinem constituta est, omnia lustrantibus ipsis menti oculis, & nihil inornatum, neque inordinatum, neque ambiguum manere volentibus. Comminaberis autem & praenam quinque librarum auri contra eos qui postea haec tale quid facient aut facere permittent. Datum CP. 10 Ian. Consule.

VT TERRVLAE AVT DOMVS aut vineae sanctissimae Ecclesiae Myssae, in redemptionem captiuorum aut alimoniam pauperum relictas, possint alienari secundum comprehensionem hac lege distinctionem.

TIT. XX. NOVELLA CONSTIT. LXV. Integra descripta apud Sirimyerum p. 127 super iuram titul. 1. h. a. prim. u. Latina subit. Eius epitome Graecae apud Halaeadum Latina apud Indaniam extat.

Cimus antea promulgasse legem. * Haec constitutio localis etiam promulgata est de ecclesia Myssae, & iubet ut si quis rem immobilem eidem ecclesiae dederit, vel reliquerit certum reditum habentem, & adiecerit, vel in continentia pauperum redditus administraretur (addit Haloander, vel ad redemptionem captiuorum) huiusmodi legatum vel hereditas vel donatio nullo modo alienetur. Quod si incertus reditus eorum sit, domus autem relicta vel vinea procul a ciuitate fuerit in qua ecclesia sita est cui legatum vel donatio facta sit, tunc liceat tales possessiones vendere. Sin autem domus vel agri aut intra ciuitatem aut circa muros eius fuerint, testator autem voluerit venditari ea, & ex pretio eorum redemptiones vel alimonias fieri, tunc secundum tenorem verborum testatoris, & in his venditio celebretur. Talis enim rei actus firmissimus est. Qui iudicio conuentus fuerit, si delinquerit, condemnatur, quippe malam causam habens, & prius in ius vocatus & contestatus, & vocatus legitime, & non obtemperans. Emissa mense Aprili xvi. anno Imperij Iustiniani sub Ioanne (Col.)

VT FACTAE NOVAE CONSTITUTIONES post inscriptiones earum post duos menses valeant. Pareat autem non custodiens subtilitatem constitutionum super testamentis in relinquendo quadrante, aut non subscribendo nomen heredis, aut non dicendo.

TIT. XXI. NOVELLA CONSTIT. LXVI. Imp. Iustinianus Augustus, Ioanni gloriosissimo, sacrosanctae Orientem praetorianae praefato, iterum exconsuli & patri.

PR AEFATIO. Semper legum nobis, occasiones motorum negotiorum praebuerunt causa. Pluribus enim nobis additionibus factis occasione nostrarum constitutionum, quae super successibus scriptis: (quale est, ut oportet a testatore propria manu heredis scribere nomen, & ex quantis viciis reputari oportet Falcidiam quam filii parentes relinquunt, suae ex tribus, huc ex quatuor, huc etiam ex pluribus) & multis propter hoc periclitantibus testamentis cadere, ne complerentur quae in eis scripta sunt: quia licet

factae sint leges, tamen non sunt cognitae aut promulgatae, aut etiam hic nondum fore propofitae, nullique manifestatae: necessarium existimauimus talia lege breui corrigere.

C A P. I. Sancimus igitur ex illo nostras constitutiones quae pro testamentis sunt, valere, ex quo in commune factae sunt manifestae. In prouinciis autem, ex quo distaret per metropolim palam factae sunt, vel postea factae fuerint: ne legum ignorantia (secundum quod dudum tenuit) testamenta homines facientes, videantur praenarrari legem. Ut autem apertius adhuc causa declaretur, sancimus si scripta fuerint humilino di lex, hanc post duos menses, sine in hac felicissima ciuitate, huc in prouinciis post inscriptionem, sufficiens hoc tempore omnibus manifestam eam constitutur, & tabellionibus ius cognoscendum virtutem, & subiectis ignoscendum, legemque seruandam. Sic nulli omnino erit delinctorio ut nostram custodiat legem. Non enim volumus deficientium infringi voluntates. omnibus siquidem studentis modis ratas eas constitutur. Cur enim culpabimus eos qui postea postea ignorauerint constitutiones: vel si post paululum forte quam scripta lex est, & adhuc ignorata, decesserint testatores, & propterea in testamentis aut non scripserint propria manu heredum nomina, aut etiam tres viciis solum reliquerint filio, & non quatuor, in quo legem aut non postam esse contigit, aut postam, & eo quod nondum propofita fuerit, iuste ignoratam?

1 ¶ Igitur etiam haecenus, licet antiqua constitutio sit, & in cognominis nostri postea constitutionum Codicis, quae scribit propria manu heredis nomen dispositi, tamen plurimi praeter eius testati sunt virtutem, ignorantem eius legislationem: & haecenus talia praetermissa denunciantur nostrae potestati: & omnibus semper talia postenubus veniam dedimus, quoniam nondum fieri has manifestas euenerat, & sacras super his fecimus formas iustam eis largientes veniam. Ne igitur importunitatem patiamur de his per singulos dies, & formas scribere cogamur: propterea sancimus (sicut dictum est) seniore quidem in Iustiniano postam Codicem legem valere. hic quidem ex quo insinuata est: in prouinciis autem ex quo directa & palam facta est in vnaquaque metropoli aut alia ciuitate. Tempore namque plurimo transeunte, & nostro codice vbiue directo, non recte ignorabatur.

2 ¶ Alteram vero nouellam, quae inter constitutiones post Codicem postea est, decernentem quod filiis relinquatur, valere & in hac felicissima ciuitate, & in prouinciis post duos menses inscriptionis, si eum praediximus: eo quod factis a nobis vniuersimodis constitutionibus de mensura institutionis filiorum, alia quidem Graecorum lingua conscripta, propter multitudinis frequentiam, alia vero Latina, quae etiam firmissima propter reipublicae figuram est: illa quidem Kalendarum Martiarum habet conscriptionis tunc diem: non autem tunc insinuata est. alia vero est Latina voce conscripta ad Salomonem gloriosissimum apud Afros sacrum praefulem tunc praetorium Kalendis Aprilis.

3 ¶ Quia vero neque Graeca lingua conscripta, mox palam facta est & directa, denique etiam quae hic ad gloriosissimum praefatos sacrorum notrorum praetorium conscripta est, id est Graeca lingua, Maio mense insinuata est in eadem sede atque directa: ideo sancimus oportere eius legislationem quae de mensura institutionis filiorum eloquitur, valere hic quidem ex Kalendis Maiis, ut duos menses eius feruimus: in prouinciis autem ex quo haec palam facta est, etiam ibi duobus mensibus post inscriptionem seruandis. Si vero nondum haecenus in omnibus prouinciis designata est: velociter eam & alias, quae forte non missae sunt adhuc, aut etiam postea

comitante Deo a nobis faciendas mitti nunc vel mittendas esse quatenus nostrae constitutiones in metropolitans ciuitatibus fiant vel faciendae sint manifestae. Prouinciarum vero praesides ipsos mittere eas, & missuros esse per omnes ciuitates sub vnaquaque prouincia constitutas: ut nullus de cetero occasione sumat cuiuslibet ignorantiae.

4 ¶ Vnde praeteritum omne iustam habeat veniam, valeantque defunctorum voluntates & dispositiones, vel si nuper factae sunt, sicut eas illi fecerunt: vel si secundum prius tenentem legislationem literis propriis non scripserunt heredem appellationes, aut testibus eas non fecerunt manifestas, aut tres viciis & non amplius reliquerunt filiis. Non enim infringi (sicut praediximus) defunctorum volumus dispositiones: sed ratas eas esse per omnia declaramus: ut si vel proximae scripta sunt testamenta post positionem legis, nondum vero contigerit constitutiones factas innotuisse: & superuenientibus forte testatoribus non sunt mutatae: maneat etiam haec institutiones. quae ab initio secundum tunc certas extantes factae sunt leges, propriam virtutem habentes, & non accusandae eo quod tempore quo superuixerunt illi, eas non mutauerunt. Non enim omnia sunt in nobis, nec semper quibusdam tempore sitestandi repente plerumque enim incidunt hominibus mortes, testandi eis potestatem auferentes. Quamobrem ab initio factum recte, eo quod non fuerit mutatum, non arbitramur postea mutari, aut aliquo modo infringi: sed immutata manere quae tunc placuit testatoribus sententiam, validaque seruari. Erunt namque absurdam, ut quod factum est recte, ex eo quod tunc non erat factum, postea mutetur.

5 ¶ Colleatue igitur dicendum, percipiant filii relictae sibi (si ita contigerit) partibus tres viciis ex testamentis ita factis, aut ante legis positionem, aut post positionem legis, antequam haec tam apud iudices innotescerent. Si vero adiectum sit testamentis, oportere quod reliquum est, eis impleri, secundum quod tunc legibus debebatur: hoc percipiendum secundum antiquas leges: ut si quid deest tribus viciis, secundum illas supplementum fiat, non in quadriennio, quod postea quidem sanctum est, nondum tamen tunc agnum.

EPILOGVS.

¶ Quae igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem, praecipis propriis tua eminentia omnibus faciat manifesta, & qui in hac maxima ciuitate, & qui foris inhabitant: quatenus omnibus fiant palam quae a nobis pro omnium cautela sancita sunt. Dat. Kalen. Mart. Cons. Do, Iulii, PP. A. ug. anno xi. Ioan. v. c. Conf.

VT NULLVS FABRICET ORATORIJ domos praeter voluntatem episcopi, & ut deputet prius quae circa diligentiam & statum fabricati oratorij sufficiant: & ut episcopi non desint suis ecclesiis: & de alienatione ecclesiasticarum rerum immobilium.

TIT. XXII. NOVELLA CONSTIT. LXVII.

Idem Imp. Iustinianus Aug. Memna sanctiss. & beatiss. archiepiscopo Constantinopolitano & vniuersis eius tractus patriarchae.

PR AEFATIO. EA quae de sanctissimis ecclesiis sunt, multis comprehendentes legibus adhuc etiam alia lege egemus, ad exorta negotia & rursus emergentia sufficiente. Plurimi namque, nominis causa, non ad opus sanctorum ecclesiarum accedunt

deinde eas edificantes, nequaquam curam ponunt...

CAP. I.

Sancimus igitur prae omnibus quidem illud fieri, & nulli licentiam esse...

Ut qui ecclesias aedificant, prius definiant quae ad eam...

CAP. II.

Deinde non aliter quempiam ecclesiam ex nouo aedificare...

De episcopis non residentibus in propriis ecclesiis...

CAP. III.

Illud quoque sancimus, quatenus secundum iam a nobis...

De alienatione rerum ecclesiasticarum immobilium...

CAP. IIII.

Quoniam vero contingit iam nos sanxisse, ut si qua in prouinciis...

fancit, ut si metropoles sanctissimis episcopis...

EPILOGVS.

Hanc itaque nostram legem, & ad sedem tuam beatitudinis...

VT CONSTITVTIO SACRATISSIMI Imperatoris de successione...

TIT. XXIII.

NOVELLA CONSTIT. LXVIII.

Antoniae Censura interpret.

PRAEFATIO.

Sancimus Leonis pia memoriae constitutionem de his scriptam...

CAP. I.

Ipsum nos nuper corteximus, alia quidem statuta volentes...

Hae itaque & nunc, & in omne tempus obtinere volumus...

EPILOGVS.

Tua itaque excellentia quae a nobis hac de re constituta...

Ecce Andeto. Dat. viii. Kal. Jun. Imp. Domi. Iust. PP. A. Ann. xii. Ioanne v. c. Conf.

VT OMNES OBEDIANT IVDICIBUS prouinciarum & in criminalibus...

TIT. XXIII.

NOVELLA CONSTIT. LXIX.

Imp. Iulianus Augustus Constantiopolitani.

PRAEFATIO.

Nam quidem esse omnium perfectissimam virtutem...

CAP. I.

Hae considerantes, presentem ponere legem existimauimus...

Siue enim magna delicta sint, siue contractus consistant...

si nec in paruis iure potatur, sed expectet venire in extraneae terrae prouinciam...

De praesentibus reu.

CAP. II.

Igitur fuerint ambo in prouincia & actor & reus, nequaquam ad aliam prouinciam...

De absentibus reu.

CAP. III.

St vero neque ipse apparuerit, qui dominum litis praesentare iussus est...

potentiam duntiarum iustitiae praevalere. Nec latet nos quia forsitan nec sufficit hoc ad perfectissimam causae medelam: cum iudicium potentioribus magis quam iustiora volentibus & ad pronuncias venientibus praesent. Sed tamen novimus plurima iustitiarum curata ab hac legislatione. magis autem quantum ad nos est, totum erit sanatum, namque non aliter tradimus singula, nisi prius iusturandum subierint: hanc accipientes, iuste omnibus iudicare, & putras servare inanus. Non puto post praesentem legem altero quolibet egebitus augmento, si illi quidem iuste iudicent ad legem simul & iusturandum respicientes.

De fori praescriptione tollenda.

CAP. IIII.

Artipiat autem nullus provincialibus cingulis violentos, nullo vrens privilegio, aut potestate, aut forma: nisi forte sacra nostra pragmatica forma occasione publice causae praecedens, exhibitum hic quempiam inferri praecipiat, aut ex lege faciat, quale est super appellationibus: licet etiam hoc ex multa parte curantibus, plurimos maiorum iudicium in provinciis appellationum constituentes, ut apud illos magis appellatio, quando non de maximo negotio fuerit, quaestio, quam in hac examinatur maxima civitate.

¶ Hanc dicentes iustitiae legem, adhuc potius faciemus eam iustioram, si nulli permittamus habere contra eam quaedam privilegia: neque excipi ab hac lege quolibet privilegio: nec si cuilibet sanctarum ecclesiarum largitum sit, aut alicui venerabilium xenodochiorum, aut aliis venerabilibus domibus, aut alij cuilibet ipsarum domuum imperialium, aut sacro patrimonio, aut sacris priuatis, quae merito post superni honorem secundo loco posita: nec si aliquibus iudicibus, aut in potentatu positus, aut omnino sub nos constitutis hominibus: sed obediant omnes legi, & succumbentes iustitiae sanctio, honorent eam, & per omnia habeant fortitem: non solum in semetipos respicientes, sed etiam in futuras successiones: & scientes quia nihil penes in semetipso manet, sed currit natura semper multas evolvens mutationes, quas neque praevidere facile est, neque praedicere: solum modo Deo, & imperatore sequente Deum, haec gubernare mediocriter & mansueti valente.

¶ Si vero quisquam utatur aliquibus sacris formis, siue pragmaticis, siue aliis, de tali quodammodo sibi largiti: serunt omnino infirmas, iudicibus maxima soluentibus poenam, si omnino susceperint: & non hoc quod sit, solum modo meditabuntur, sed quod ena faciendum est. etenim si post hac tale aliquid imperetur ab aliquibus nostrorum subiektorum, aut ab alio quolibet quibus prius interdiximus, inter quos comprehendimus (sicut dictum est) ecclesias, & venerabilia monasteria, & sacras nostras domos, & sacra priuata, & sacrum patrimonium: neque hoc omnino valebit. Erit autem haec lex ubique suam iuste extendens virtutem, & simul quidem futura caute constituens, simul autem quod praeterit curans.

¶ Scitote igitur omnes subiecti, quos Deus nostris progenitoribus & nobis donavit, quoniam hanc vobis damus legislationem, omnem vobis cautelam conferentes: & neque itinere fatigabimini longiore, neque adversus maximos lacrymabitus: neque nos culpabitis tanquam haec non corrigentes: sed unusquisque de proximo respiciens poenam, in quibus forte damnificatur atque laedunt, & hanc curam videns, magnum & bonum laudabit Deum, qui hanc nos sancire bene & iuste illuminavit. Sit ergo poena talia committentibus aut suscipientibus iudicibus & cingulis casus, & decem librarum auri damnium.

EPILOGVS.

¶ Gloriosissimi igitur praefecti nostrorum sacrorum praetoriorum, qui per omnem subiectam terram consistunt, legem hanc cognoscetes proponant, & per diocenses sub se constitutas, & in omni Italia, & Lybia, & insulis, & Oriente, & quocumque in Illyrico est: ut sciant omnes quomodo eorum cura habemus, Deo qui tanta nobis commisit, offerentes legem, qui magnam nobis pro ei. frecompensatione dabit, dum talia pro causa subiektorum salutis iusturaverimus, proponatur Constantinopolitaneis civibus nostris. Dat. lun. Constanti. n. Imp. Iustin. PP. A. ann. xli. Ioan. v. c. Col.

VT ORDINARIAE PRAEFECTURAE vrbane & praetorianae duae & praefecturae quae in cingulo & quae in actu sunt, solae, non etiam honorariae liberentur a curiali fortuna.

TIT. XXV.

NOVEL. CONSTIT. LXX.

Imp. Iustin. August. Ioanni gloriosissimo Praetorium praefectio, iterum ex-consuli & patricio.

PRAEFATIO.

Plurima horum quae olim sancta sunt, neglecta & non facile in republica tractata, omnino visa sunt absque lege & sine legislatione consistere. Novimus enim quia antiquitus erat quaedam praetoriarum figurarum honorariam vocabant, codicillis ab imperio super ea collatis. hanc autem ita nominabant, ut nihil aliud nisi purum honorem iis quibus praebatur, conferret, quae curiales non liberabat a fortuna curiali, nisi quis eam ipso opere tenuisset & sicut de gloriosissimis magistris militum videbimus, quia nullus ex magistris armorum scripturam fortuna curiali, nisi cum opere gesserit, (nam & magistrum militum praefecturam esse nostrae dicunt leges: puri vero magistrorum militum codicilli solum praebent dignitatem, fortuna non liberant.) sic etiam in ipsa praefectura si futurus sit aliquis liber huiusmodi fieri fortuna, necesse est in ipso cingulo designatum, ab ea curiae vinculis liberari.

CAP. I.

Renovamus igitur huiusmodi legem, sancientes, si quando vilum fuerit imperio honorare curiam, ut etiam liberet fortuna. dare ei codicillos administrationis, & praeparare eum in talibus constituti sedibus aut cingulis vrbane praefecturae senioris Romae, & novae videlicet huius nostrae, aut in praetorianis tribunaliis, & Orientis & Hesperiae & Lybiae, nec non & Illyrici: quos omnes sub nobis fecit Deus: & ita libertate sui, quatenus magno promeriti honore, & in carpentis vestri, & clamores praerogam audientes, insuper iudiciale consentientes sedes, huiusmodi fortuna liberi constituentur. Si vero solos participare voluerit honore, fieri quidem codicillos, & his dari: tantum vero valere huiusmodi imperiali largitatem, ut ille honoratus quidem sit, & maximae curiae pars esse videatur: non tamen neque provinciali curiae, neque eius albo liberetur: sed maneat sub antiqua fortuna, solum lucratus honorem: & ita gratias agens Deo & imperio, quia migravit eum ad meliora prioris tranquillitatis educens. Itaque etiam hoc additamentum imperialium praemiorum, quod neque publicum minuit, neque fortuna, neque consuetis ei functionibus priuans curiale: & ei qui hanc promeruerit, etiam praerogam addeat fortunam, & ostendens honorariorem, & alii curialibus dignitate solummodo praecedentem.

EPILOGVS.

¶ Quae igitur placuerunt nobis, tua celsitudo servare scilicet: sciens quia neque curiales minime

numus, & honoratior eos omnibus demonstravimus: ut sciant hae civitates per tua praepcepta, quatenus imperio datur. Dat. Kalend. Iul. CP. Imper. D. N. Iustinian. PP. A. anno xli. Ioanne V. C. Confule.

VT AB ILLVSTRIBVS, ET QVI super eam dignitate sunt, omnimodo super pecuniarum causis, sed & iniuriarum criminaliter per procuratorem dicitur: clarissimis autem in pecuniarum licere eis & per procuratorem & per se litigare.

TIT. XXVI.

NOVELLA CONSTIT. LXXI.

Imper. Iustinian. August. Ioanni gloriosissimo Praetorium praefectio, iterum ex-consuli & patricio.

PRAEFATIO.

Quicumque procedunt quidem quasi honoris causa, & schematis melioris sunt: quod autem hinc evenit, non honorem: sed forsitan etiam quandam lisionem inferens, hoc bene habere iudicium brevis mederi lege. Fertur enim quibusdam constitutionibus ut nulli clarissimorum liceat per se litere exercere, sed per procuratorem omnino. sed hanc quidem antiquitas pro dignitatum honore scriptis: multos autem conspicimus dignitates quidem adeptos, & inter clarissimos inscriptos, aut comites, aut tribunos: vel si qui alij consistunt huiusmodi: substantiae vero minoris dominos, ut penitus non sufficient ad procuratores ordinandos, & propter hoc agendas expensas.

CAP. I.

Sancimus igitur usque ad magnificentissimos illustres hae valere, & modis omnibus eos per procuratores pecuniarias exercere causas: nec non etiam iniuriarum per procuratorem criminali modo movere, secundum quod datum est eis super hoc privilegium: ne cogantur aut sedere cum iudicibus cum iudicant: aut stare cursus tanquam litigantes. ex utroque enim causa videtur incauta, aut dignitatis iniuriam sustinentibus, aut iudiciali schemate indignis procedente. Post magnificentissimos igitur illustres omnibus licentia sit volentibus procuratores ordinare, & per se lites exercere, nulla ex hoc neque prohibitione, neque damno, neque poena inferenda eis.

EPILOGVS.

¶ Tua igitur eminentia, quae visa sunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem, omnibus faciat manifesta: quae moris sunt super his agens. Datum prid. Nonas Iun. Constantinopol. P. P. Imper. D. N. Iustinian. August. anno xli. Ioanne V. C. Conf.

COLLATIO VI.

VT HI QUI OBLIGATAS SE HABERE perhibent res minorum, aut obligati sunt eis, ad eorum gubernationem penitus non accedant: & curatores nullo modo suscipiant cessiones adversus eos, quorum curationem agunt, aut egerunt. hae autem generaliter valebunt in omni curatione, in quibus personae leges curatores praebent: & de gubernatione pecuniarum competentium eis quorum negotia administrantur: & quando eas recondi aut mutuari oportet, aut ex eis redditus comparari.

TIT. Y.

NOVELLA CONSTIT. LXXII.

Imper. Iustinian. August. Ioanni gloriosissimo Praetorium praefectio, iterum ex-consuli & patricio.

PRAEFATIO.

MNA quidem legislatori republicae in magna cura sunt quemadmodum optime se habeant: & peccati nihil relinquatur: praecipue autem instrumenta minorum, & quae circa eos curatio est, studio: hae cura est eis qui profertendi leges a Deo licentiam preceperunt: dicimus autem de eo qui imperat. Multas itaque causas audiimus, ubi administrantibus curatoribus cessiones factae sunt adversus minores, siue puberes, siue impuberes quidem, in secunda tamen aetate constitutos: & mox efficiuntur eorum domini facultatum, aut non existentia forsitan debita subeunt, aut parvo pretio cessiones accipientes eorum, quae sunt vndique fragiles: aut etiam celantes de suscepi existentia in minorum rebus, & ita cessiones accipientes secundum multas & plures occasiones. Quid enim homo ad malitiam semel deditus, non adiuentia, verminorum res proprias faciat?

Qui tutor vel curator pupilli vel adolescenti esse non possunt.

CAP. I.

HAEC omnia lege corrigere volumus, & praecipue illud, ut si quis obligatum habuerit minorem, aut eius res: hunc non omnino ad curationem eius, vel si a legibus vocetur accedere. Quid enim non agat pro se dominus eiusdem existens, & adversarij rerum detentator nuper effectus? Propter hoc enim & illud sancimus, ut si aperiens manifestum est, quia is qui sit administrator, ipse est iuri minoris obnoxius, neque ipse curator erit, necubi aut cautionem furetur, aut alias probationes quae erant minoris, corruptat: & curatio fiat ei rerum interitus propriarum. Hoc itaque lege testissima colligetur, ut nullus eorum qui obligatas perhibent se habere res defuncti, ipsumque minorem & eius res, aut etiam qui aperte obligatus existit, ad curationem eius accedat: neque habeat licentiam tale aliquid agere.

¶ Tutor qui factus est pupilli debitor aut creditor, curator adiungatur.

CAP. II.

Sed & si quis iam curam gerens, obligatum sibi effectum habeat minorem, in se forsitan hereditate perlata cui uspiam, qui minorem habuit obligatum: aut alia huiusmodi occasione: non iam solum eum esse fidelem ad impuberum aut adolescentium curam, sed coniugi tutorem alterum aut curatorem, (hoc quod in plurimis legum casibus invenimus) ut custodiat ille ne fiat adversus adolescentem, aut eis substantiam, ab eo qui eum habet obligatum, in medio vlla malignitas: sed hoc ipsum obseruet, eiusque iusturandum, iurans in ordinatione, quia hoc custodiet, etiam eam quae ex provisione ad concuratorem poena est, reformidans.

¶ Si tutor vel cura nullus delicti praestiterit excoletur nisi hoc praebuerit.

CAP. III.

VT autem non demus recusatorem omnibus hominibus tutor vel cura, si dicant quia obligatas habent res adolescentium, aut aperte obligati sunt: sancimus, si quis dixerit obligatum se habere minorem, aut eius res, aut etiam minoris parentes, mox ostendere hoc ipsum recusatorem tempore apud eum qui dedit curatorem, & absolvi: aut si incertum est hoc, praebat ad sancta eloquia iusturandum, quia ex veritate obligatum eum se habere credens recusat: & si hoc factum fuerit, tutelam non contingere, neque curam: sed eum ab ea re procul expelli: ne ex hoc ipso hostem, & non curatorem adolescentulo praebamus.

¶ Si tutor vel curator se debitorem vel creditorem esse ab initio tacuerit.

CAP. IIII.

Si vero tacuerit in iudicio hoc, & factus fuerit